

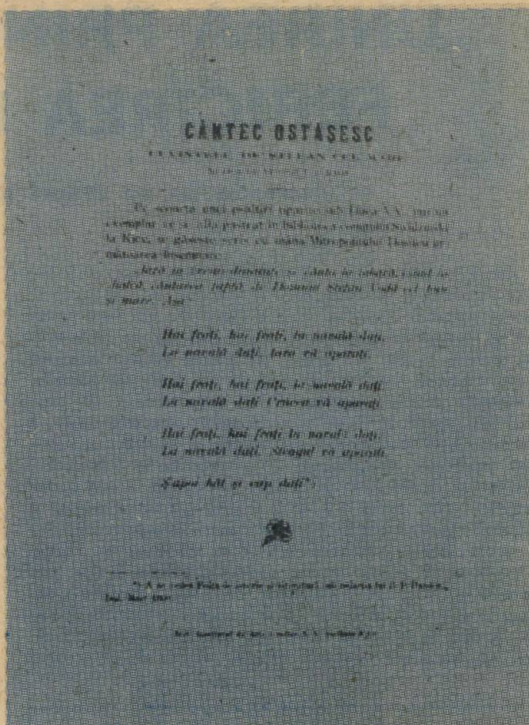
CEL DINTÎI COR AL OȘTIRII

În 1847 se semnalează înființarea, pe lângă muzica ostășească, a unui „cor de muzică vocală”, numindu-se ca profesor „sardarul” Alexandru Petrino, cel care a conceput pentru prima dată în limba română „Gramatica de muzică vocală”.

lata ce scrie Gheorghe Asachi, în **Albina Românească** din 1847, despre înființarea aceluși cor: „Întră îmbunătățirile morale, introduce la învățătura oștenilor, au adaus și aceea a cîntecului pentru care a însărcinat pe d-l Sard. A. Petriro a forma o capellă vocală din 24 jûni militari. Aceștia, deși începători încă, aură norocirea a se produce în salonul palatului domnesc la 29 martie.”

Primele cîntece intonate de cel dintîi cor al oștirii au fost: „Cîntec ostășesc” de Neculai Istrati și „Cîntec militar” de D. Gusti. Pentru emoționantul lor conținut de idei, caldul patriotism și caracterul mobilizator reproducem, drept ilustrare, din textele celor două cîntece, „Cîntec ostășesc” de Neculai Istrati: „A mea inimă-nfocată de iubire s-a aprins/ Al meu suflet de iubire și de cîntece cuprins...”; „Cîntec militar” de D. Gusti: „Pe a Daciei cîmpuri strămoșii purta/ Triumfuri de arme, în sînge-ncrunțați/ Și lumea întreagă de ei se mira/ Iar astăzi românii la pace-s dedați...”

Dar istoria cunoaște, în Moldova, cinceze ostă-
șești mai vechi, cum ar fi cel al lui Ștefan cel
Mare, al cărui text s-a păstrat datorită mitropolitu-
lui Dosoftei, fiind scris pe scoarță psaltirei tipă-
rite sub Duca Vodă: „Hai frați, hai frați, la năvală
dati, / La năvală dati, țara va apărați. / Hai frați, hai
frați / La năvală dati!... Steagul va apărați.”

Muzica acestui cîntec a fost compusă de T.T. Burada, cu prilejul inaugurării la Iași a statuii lui Ștefan cel Mare, la 5 iunie 1883.

M. NICA

CÎNTECELE REVOLUȚIEI

ROMÂNE DIN 1848

În focul revoluției române din 1848, cîntecul s-a dovedit a fi, ca întotdeauna, un adevărat steag de luptă, un puternic și eficient mijloc de propagare a sentimentului național, de îmbărbătare și chemare la unire a tuturor românilor sub steaua călăuzitoare a acelorași idealuri. În perioada pregătitoare și mai cu seamă în timpul revoluției au fost create și s-au răspîndit cu o repeziune uimitoare pentru acea perioadă o seamă de cîntece cu o forță mobilizatoare remarcabilă, între care, la loc de frunte, s-au aflat: „Destep-tarea României“ (versuri de Vasile Alecs-andri), „Sub o culme de cetate“ (textul aparținînd prietenului apropiat al lui Avram-Iancu, conducătorul de oaste și cărturarul Ion Buteanu), „15 Mai 1848“ (pe versurile lui Andrei Mureșanu), „Po-porul suveran“, „Saltă, române“, „Unspre-zece creșțari“ și mai cu seamă atît de celebrul „Mars al lui Iancu“.

Privind geneza acestui cîntec, dacă în privința melodiei se cunoaște că ea provine dintr-o operă italiană, în legătură cu

Grup de revoluționari manifestind în
București la 11/23 iunie 1848 (acuarelă
de C. Petrescu)

textul trebuie menționat că la originea lui stă o poezie a lui Costache Negruzzi, intitulată „Doina” (apărută în cunoscuta publicație brașoveană „Foaie pentru minte, inimă și literatură”), în care se preamărește figura legendară a lui Dragoș Vodă. Au fost potrivite piciorarele metrice, ritmul și s-a adaptat textul cu numele și faptele lui Iancu. Rezultatul: o împerechere perfectă text-muzică ce a stat la originea acestui cântec.

„Și iată — așa cum sublinia Aron Densușianu — cum în adunările intelectualilor ardeleni care au precedat acțiunea lui Avram Iancu (...) se distingea marele cîntăreț al timpului Bengeșcu.

■ Locotenent-colonel
ION PELEARCĂ

(continuare în pag. 51)

„UNIREA PRINCIPATELOR — FERICIREA ROMÂNILOR“

— inscripție pe un drapel din vremea lui Cuza Vodă —

Alexandru Ioan Cuza a avut o domnie scurtă, însă foarte bogată în înfăptuiri. Recunoscându-i-se meritele, pe însemnul memorial ridicat în frumoasa Piață a Unirii din Iași întru cinstirea sa, urmașii au menționat că Vodă Cuza „a pus fundamentul statului român. A înapoiat domeniului național imensele moșii închinat mănăstirilor grecești și a afirmat hotărât autonomia bisericii române. El a impropietărit cu pace 600 000 familii de țărani și a constituit comunele rurale, a eliberat poșta și telegraful din stăpânirea străinilor, a suprimat privilegiile de clasă și, prin organizarea tribunalelor, curților și înaltei curți de justiție și casație, a pus bazele dreptății egale pentru toți. El a organizat puterea militară a statului, chemând prin sorți pe toți tinerii la apărarea patriei. A creat școlile și universitățile. Prin obligativitatea învățămîntului, a dat avîntul necesar culturii naționale. În fine, prin puterea și voința lui, a întemeiat adevărata suveranitate națională, pentru că la 2 mai 1864 a rupt convenția de la Paris, impusă de străini la 1858, și a izbutit să facă marile puteri să recunoască românilor dreptul de a-și alcătui ei înșiși

Între măsurile inițiate de Alexandru Ioan Cuza și de colaboratorii săi cei mai apropiați privitoare la organismul militar al țării s-a numărat și cea referitoare la instituirea noilor steaguri ale oștirii, cu cele trei culori — roșu, galben și albastru —, pe mătasea cărora se afla înscrisă inscripția: „Honor et patria”. Domnitorul Principatelor Unite avea un adevărat cult pentru steag. Cuza vedea în el simbolul identității noastre statale, al suveranității poporului român. Steagul era țara, cu oamenii ei, cu bogățiile sale, cu trecutul, prezentul și viitorul ei. Steagul era voința și puterea întregii națiuni. În caz de primejdie, urmau să se adune în jurul steagului, pentru a-l păstra nepătat, toți fiii țării. Cuza se exprima cu claritate în acest sens într-un document datat 12 decembrie 1860: „Astăzi, țara își are steagul său național, românii se vor strînge în jurul lui spre a-l apăra”.

Simbolul pe care îl reprezenta steagul a fost amplu evidențiat de domnitor cu prilejul distribuirii noilor drapele tricolore unităților militare. Adresîndu-se ostașilor adunați pe Cîmpul Cotrocenilor, Cuza a spus, printre altele: „Steagul este România. Acest pămînt binecuvîntat al patriei, stropit cu singele străbunilor noștri și îmbrășugat cu sudoarea muncitorului. El este familia, ogrorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții și unde se vor naște copiii voștri. Steagul este încă simbolul devotamentului, credinței, ordinii și al disciplinei ce reprezintă oastea. Steagul e totodată trecutul, prezentul și viitorul țării, întreaga istorie a României”.

Dintre steagurile ce au existat în anii luminoși ai domniei lui Cuza, unul ni se pare a fi mai puțin cunoscut. Este vorba de un drapel domnesc sau de un drapel de stat, instituit în anul 1863, după cum apreciază într-un studiu de specialitate colonelul Năsturel. A fost un drapel unic în felul său. El s-a detașat, în principal, de celelalte steaguri din epocă prin ineditul și semnificația inscripției înscrise cu fir de aur în partea sa superioară. Iată conținutul acestei inscripții: „UNIREA PRINCIPATELOR, FERICIREA ROMÂNILOR. TRĂIASCĂ A. IOAN I”. Drapelul era format din trei fișii de mătase, dispuse orizontal, cu roșu deasupra, galben la mijloc și albastru jos. El avea înălțimea de 1,80 m, iar lățimea de peste 2 m.

Pe fișia de culoare roșie figura, alături de inscripție, o coroană princiară, țesută din fir de aur, aceasta fiind dispusă la centru. Pe fișia galbenă, tot la centru, se conturau două embleme cu putere de simbol pentru istoria românească: în dextera — capul unui bour (din fosta stemă a Moldovei) avînd între coarne o stea în șase raze, țesută în fir de aur; în senestra — o acvilă (din fosta stemă a Munteniei) care ține în gheare o spadă și, respectiv, un buzdugan. De o parte și de alta a celor două embleme figurau drapelele și stindardele Munteniei și Moldovei, cite trei de fiecare parte. Elementele la care ne-am referit erau reproduse întocmai și pe fața opusă a steagului domnesc. Pinza tricoloră, prevăzută pe margini cu ciucuri din fir, era prînsă de o hampă în vârful căreia se afla „o acvilă stampată, cruciată și coronată, ținînd în gheare un sceptru și o spadă”, așa cum rezultă din însemnările rămase de la colonelul Năsturel. Pe pieptul acviei era reprodus capul de bour care avea între coarne o stea cu șase raze.

Drapelul domnesc, pe care erau înscrise cuvintele puternic evocatoare reproduse mai sus, a figurat multă vreme în colecția de steaguri a Muzeului de la Arsenalul armatei, ca unul dintre obiectele de mare preț. În anul 1918, el a intrat în patrimoniul Muzeului Militar Național, iar din 1972 se află expus în Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România.

■ Colonel (r) dr. FLORIAN TUCĂ

și fără amestecul nimănui așezămintele politice”.

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a fost deosebit de rodnică pe plan militar. După dubla sa alegere ca domn al țărilor române Moldova și Muntenia, alesul românilor a manifestat o preocupare constantă pentru așezarea pe baze noi a organismului militar al țării. Pornind de la ideea că „o națiune spre a fi curat independentă în exercițiul drepturilor sale are trebuință de o putere publică capabilă a-i face să i se respecte naționalitatea în afară”, domnitorul Cuza a inițiat un vast program prin care se viza reorganizarea și întărirea armatei, ridicarea oștirii române la nivelul celor mai moderne armate din Europa. În concepția domnitorului Unirii din 1859, armata era chemată să garanteze existența viitoare a statului român și să contribuie, împreună cu întreaga națiune, la cucerirea independenței de stat depline a României.

ÎNCEPUTURILE PRESEI MILITARE ROMÂNEȘTI

Presa noastră militară împlinește frumoasa „vîrstă” de o sută treizeci de ani, dacă socotim că începuturile au fost făcute în anii 1859 și 1860, prin apariția, la București, a revistelor „OBSERVATORUL MILITAR” și „MONITORUL OASTEI”. Pînă la sfîrșitul secolului trecut, numărul periodicelor de acest gen a ajuns la cincisprezece — deci acestea sînt temelia prestigioasei presei militare din zilele noastre.

„OBSERVATORUL MILITAR”, subintitulat „ziar politic și științific”, a avut ca redactor-răspunzător pe Gr. Lipoianu, „locotenent de artilerie în demisie”. În paginile acestui periodic, apărut de la 23 iulie pînă la 3 decembrie 1859, la București (în total 18 numere), au fost publicate, cu precădere, știri și comentarii privind viața militară de la noi — deși, după cum se înțelege din subtitlu, n-a fost un „oficios” militar. În numărul din 22 octombrie 1859, bunăoară, aflăm publicat ordinul de zi, dat de domnitorul Cuza, la 12 octombrie, prin care arată că preia comanda supremă a armatelor din Principatele Unite.

„MONITORUL OASTEI” a apărut — la București și la Iași — la 6 februarie 1860. A avut cea mai îndelungată existență, fiind editat pînă în anul 1920. În primul număr al acestei frunze a publicațiilor noastre militare, colonelul Florescu, pe atunci ministru de război, scria: „Unul din mijloacele cele mai neîntrecute, unul din instrumentele cele mai tari care pot lucra spre a aduce armata noastră la ținta dorită, spre a o pune în nivelul armatelor celorlalte țări civilizate, este neapărat și un ziar...”

Ediția întâi a „MONITORULUI OASTEI”, apărută la București, a fost retipărită la Iași, difuzarea făcîndu-se aproape simultan. În editorialul de prezentare se spu-

nea: „Simțîndu-se neapărată trebuința a unui ziar oficial militar, Ministerul de Război a hotărît a-l scoate de astăzi, sub numele de „Monitorul Oastei”. Se va imprima cu litere latine și cu ortografia ce se va adopta de Ministerul Instrucțiunii Publice, dar pînă la aducerea teșurilor noi și a literelor de care imprimăria duce lipsă se va imprima cu litere obișnuite” (deci cu alfabetul de tranziție, sau cu semi-chirilice, cum li s-a mai spus, n.n.). Din același editorial mai aflăm care va fi alcătuirea permanentă a publicației: „MONITORUL OASTEI” „se va împărți în: partea oficială, partea neoficială, nuvele (noutăți, n.n.) străine, studii asupra diferitelor instituții și arme ale oastei, fapte diverse, varietăți și pu-

blicații ministeriale”. Tot în numărul 1 al „MONITORULUI” se publică, între altele, proiectul în vederea creării unei Case a Oștirii, iar în partea neoficială se anunță că Ministerul de Război se ocupă cu trimiterea citorva ofițeri în Maroc, spre a urmări, atașați pe lângă armata spaniolă, operațiunile campaniei de acolo.

Revistele „ROMÂNIA MILITARĂ”

În secolul trecut au apărut patru reviste care au purtat titlul atât de îndrăgit: „ROMÂNIA MILITARĂ”. Prima dintre ele și-a început existența la 1 ianuarie 1864, fiind redactată de un grup de ofițeri din cadrele Ministerului de Război. Spre a arăta rostul acestei publicații, redactorii anunțau în primul număr: „vom aduna și cerceta instituțiile vechi, militare, ale Patriei; vom trata, în lipsă de orice uvraje militare, tot ce se va raporta la instrucțiunea armatei; vom întreține oșteanul român cu cunoștințele militare ce se petrec în lume”. Și revista a publicat, în cei doi ani de apariție (pînă în ianuarie 1866), numeroase articole referitoare la începuturile armatei române, dări de seamă cu privire la tactica militară, tot felul de știri de interes militar demne de atenția ostașilor români. Cei opt fondatori ai acestei reviste au fost căpitani de artilerie și de stat major: G. Slănceanu, A. Anghelescu, A. Gramont, G. Borănescu, G. Anghelescu, E. Arion, E. Boteanu și E. Petrovici. Aceștia au fost și principalii comentatori ai marilor reforme introduse în armata română de domnitorul Cuza.

Folosind mijloace tehnice de imprimare mai avansate și avînd colaborarea unor ofițeri specializați în publicistica militară, cea de-a doua revistă cu titlul „ROMÂNIA MILITARĂ” a apărut în luna martie 1891. Printre fondatori figurează și șeful Marelui Stat Major din vremea aceea, generalul Fălcoianu, precum și cîțiva ofițeri superiori binecunoscuți pe atunci: locotenent-colonelul R. Magheru, maiorul Al. Iarca, maiorul C. Papazoglu. Căpitani I. Prezan și Al. Averescu semnează, chiar în primul număr, articole referitoare la reorganizarea armatei și la formarea cadrelor ofițerești. În următoarele numere au apărut studii și comentarii substanțiale referitoare la armele specializate, la întocmirea hărților militare ale țării, la fortificații și la armament, în general. Iată și cîteva dintre știrile apărute în rubrica de noutăți: „Au sosit (în luna mai 1891) zece mii de săbii noi de la fabrica din Solingen; Cruciaștorul „ELISABETA” a vizitat (în vara anului 1891) porturile: Constantinopol, Alexandria și Toulon, ajungînd pînă la Gibraltar;

CÎNTECELE REVOLUȚIEI ROMÂNE DIN 1848

(urmăre din pag. 49)

care, la o manifestație publică la 1 mai 1848, cu copărtașii săi cu ovațiuni nesfîrșite și cîntări eroice, conduse de el, cînta cîntecul „Astăzi cu bucurie”... Acesta s-ar putea să fi fost începutul, iar de aici se va răspîndi cu repeziciune

și în țările românești Muntenia și Moldova.”

Cea mai frumoasă epopee a trăit-o acest marș însă la marea adunare a românilor de la Blaj, cînd lăncu a apărut în fruntea moșilor săi (în ciuda piedicilor ce-i fuseseră puse de către autoritățile imperiale și nobilii unguri, pentru a nu putea ajunge la Cîmpia Libertății). În toul entuziasmului creat în acele momente de înălțare patriotică, de vibrație românească, glasurile miilor de participanți s-au contopit într-un imens cor, in-

tonînd, ca un strigăt ce răbufnea după atîtea umilinte și năpăsturi, înflăcăratul **Marș al lui Iancu**, ca semn al prețurii, dragostei și încrederii neștrămătate în ideile și faptele sale patriotice.

Figura legendară a lui Avram Iancu mai este oglindită și în alte melodii, cu deosebire populare, cum au fost: „Cîntecul lui Iancu”, „Moșul din Ardeal”, „Murgul Iancului”, „Iancu la Turda”, precum și în numeroase creații culte, însă nici una dintre ele nu a cunoscut celebritatea marșului.

Experiențele cu noile puști Mauser, de 7,65 mm, au arătat eficiența tragerilor pe o distanță de 1200 de metri; Bricul „MIRCEA” va participa la serbările de inaugurare a Canalului de Nord”.

Prin decretul din 8 decembrie 1897 a fost înființată, pe lângă Statul Major General al Armatei, revista „ROMÂNIA MILITARĂ”, al cărui prim exemplar apare cu datarea: Nr. 1—2, ianuarie-februarie

ai cafelei. Au câștigat cei din urmă, dovadă fiind condicile de cheltuieli susținute de Ministerul de Război pentru masa trupei pe anul 1898, în ele aflându-se menționate la consum: 25 000 kg de cafea, numai 1 000 kg de ceai și nici o cantitate de rachiu.

Un Buletin săptămânal, purtând titlul „ROMÂNIA MILITARĂ”, a fost editat de aceeași redacție, care ne comunică: „Pe

cu drept cuvint, face fală oricărui român este armata. Generației de astăzi i-a fost dat să vadă reînviind gloria armelor strămoșești ce d-un veac amorfisă su-grumată de ingerința fatală...” Apoi anunță tenele permanente ale sumarelor reviste: „Studii tematice organizate în lume și la noi; Probleme de instrucție; Informații din lumea militară mondială; Hărți; Știri de tot felul”. Citeva știri: „Prin decizia nr. 114 a Ministerului de Război se autorizează regimintele din Orohoi să înființeze muzici militare, numite tanfare; Domnul colonel Cantili Grigore s-a căsătorit, la București, cu doamna Maria Brăescu. La 21 iulie se va ține licitație publică pentru procurarea a 300 000 kg orz și 200 000 kg fin, trebuitoare armatei...” etc. „OSTAȘUL” a apărut până la 16 februarie 1893.

La 1 septembrie 1897 a apărut, la București, „REVISTA SANITARĂ MILITARĂ”, condusă de un comitet de medici în frunte cu Anastasie Demosthen, profesor universitar și inspector general al Serviciului Sanitar al Armatei. Cu unele întreruperi, această valoroasă publicație a apărut timp de nouă decenii, continuând să apară și astăzi, îmbogățind literatura medicală românească prin studiile, referatele și rapoartele publicate de medici de seamă din toate specialitățile.

Alte publicații militare apărute la noi în secolul trecut: „REVISTA MILITARĂ” (1870—1871); „REVISTA ARMATEI” (1883—1914); „REVISTA ARTILERIEI” (1887—1930); „CERCUL PUBLICAȚIILOR MILITARE” (1890—1904); „ECOL ARMAȚIEI” (1893—1899); „REVISTA INFANTERIEI” (1897—1937); „GAZETA MILITARĂ” (1899); „GAZETA SOLDATULUI” (1899). Au mai apărut și două almanahuri ale armatei române (1880 și 1890).

■ ION MUNTEANU

1898. Această publicație a avut o existență îndelungată — din 1898 și până în 1946, cu o întrerupere de patru ani: 1917—1920. A dezbătut, cu competență, problemele tehnice ale armatei: studii asupra tragerilor artileriei; fabricarea armamentului; tactica diferitelor arme și altele. S-a ocupat însă și de problemele sanitare, reușind să introducă (din inițiativa generalului Budișteanu) cafeaua de dimineață, la masa trupei, în locul rachiuului obișnuit până atunci. În privința aceasta erau, în ultimul deceniu al secolului trecut, trei curente dominante în conducerea armatei: unii susțineau menținerea porției de rachiu, dată dimineața ostașilor, alții reclamau introducerea ceaiului, iar alții — în frunte cu generalul Budișteanu — se declarau partizani

lângă numărul lunar al revistei noastre, se hotărâse să apară și un buletin săptămânal cu scopul de a pune în curent ofițerii de toate armele și serviciile cu știrile militare mai importante, din țară și din străinătate, precum și cu amănunțele științifice și literare care ar prezenta un interes imediat”. Publicația a apărut în anii 1898—1899, informând și dînd lămuriri asupra cârților editate în țară. Din rubrica permanentă de știri a acesteia (februarie-mai 1898): „La Pulberăria Dudești s-au produs primele cantități de pulbere fără fum; La Pulberăria Lăculețe a fost experimentată, cu deplin succes, pulberea fără fum inventată de locotenent-colonelul Iliescu; Noul instrument pentru citirea distanțelor, inventat de locotenentul Bucur Bădescu, de la Institutul Geografic al Armatei, a fost adoptat și trecut în dotarea armatei; S-a înființat, în București, o școală de scrimă, a Ministerului de Război, cu 38 de elevi, soldați din regimintele de infanterie și artilerie. Elevii vor învăța minuirea sabiei, a floretei și a bastonului; La 16 iunie 1898 s-a inaugurat monumentul generalului Florescu, ridicat în grădina Episcopiei (grădina Ateneului de azi, n.n.). La 23 august 1898, flota noastră militară a făcut o vizită la Burgas”.

La 1 iulie 1880 a apărut jurnalul militar bilunar „OSTAȘUL”, care a avut o bună răspindire, datorită conținutului său de informații generale. Fondator și dirigent: locotenent-colonelul S.P. Scheletti, din infanterie. În „Precuvintarea” din prima pagină a numărului 1, vrednicul editor spune: „Una din instituțiile care,

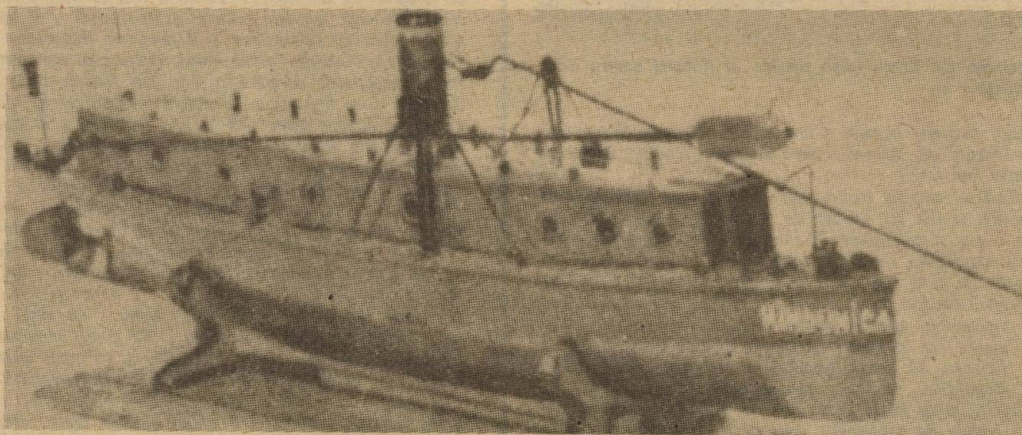
RÎNDUNICA...

A fost un nume norocos pentru prima noastră șalupă torpiloare, comandată în Anglia în 1875 și încadrată temporar în flotila rusă de la Dunăre, împreună cu canonierele România, Ștefan cel Mare și Fulgerul, după convenția militară din 4 aprilie 1877 dintre Rusia și România, care era încă neutră. Ea a participat, sub comanda maiorului Ion Murgescu și a locotenentului Dubasov, alături de trei șalupe rusești, la o acțiune unică până atunci: atacul de noapte — între 13 și 14 mai 1877 — asupra unei mari nave inamice: monitorul turcesc Duba Seify, la km 6 pe canalul Măcin. Nava de război de 250 tone s-a scufundat repede, cu 132 marinari, după lovitură torpilei de școndru, la comanda maiorului Ion Murgescu, decorat apoi cu „Steaua României” și cu ordine rusești.

Puntată metalic în 1900, Rîndunica a reușit un al doilea atac prin surprindere, în formație cu vedetele Catinca și Bujorăscu, asupra unei flote de monitoare austro-ungare, la Rusciuk, în august 1916. Comandată de căpitanul Andrei Negulescu, Rîndunica a torpilat o navă a formației inamice, reușind o retragere rapidă datorită fumului intens al exploziei. Salvele monitoarelor au lovit însă, la pupa, vedeta Bujorăscu, echipajul acestuia fiind salvat de acela al șalupei Rîndunica — o intervenție promptă în care și-au riscat viața, îndeosebi, sergenții Patrichi și Brinzilă, reușind să conducă nava și operațiunea de salvare cu o adeverată măiestrie marinărească.

■ CONSTANTIN EFRIMESCU

MĂRTURII NOI ÎN ARHIVA ISTORIEI

OSTAȘII ÎN HALATE ALBE

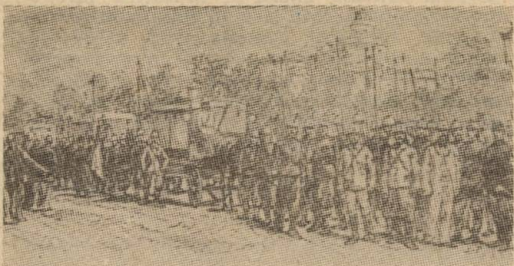
Elanul patriotic care la 9 mai 1877 a ridicat întregul nostru popor la luptă pentru cucerirea Independenței de stat l-a însuflețit atât pe medici, cât și pe ajutoarele lor. Acești ostași în halate albe au demonstrat un înalt spirit de abnegație pe cimpul de luptă, culegând răniții sub ploaia de gloanțe sau dînd îngrijiri bolnavilor, depunînd mari eforturi pentru alinarea suferințelor și salvarea vieții vitejilor noștri luptători.

În timpul campaniei din 1877—1878, numeroși medici, subchirurghi și brancardieri și-au jertfit viața. Amintirea multor fapte de eroism săvîrșite de corpul medico-sanitar s-a păstrat datorită documentelor oficiale sau memoriilor redactate de unii participanți la evenimentele de atunci. Raport medical asupra stării sanitare în timpul operațiunilor Corpului de vest pentru atacul Vidinului este un astfel de document inedit, fiind întocmit de dr. C. Severin, medicul șef al Corpului Armatei de vest. Aflat în arhiva Muzeului Militar Central, el conține și date interesante despre desfășurarea evenimentelor militare de la începutul anului 1878, dar principalul său interes constă în informațiile privind organizarea și activitatea serviciului medico-sanitar al armatei operative. În continuare, prezentăm cititorilor acest document relevant pentru strădaniile neprecupețite ale corpului medico-sanitar român de a îngriji răniții noștri, precum și prizonierii otomani răniți, în spiritul tradiționalei omenii românești.

■ Căpitan dr. ALEXANDRINA AVRAM

„Corpul de vest s-a format în luna decembrie [7/9 decembrie 1877] și decretat prin Înaltul Ordin de Zi nr. 174. Corpul Armatei de Vest, comandat de generalul de brigadă Haralambie (Nicolae), a fost compus din trei divizii: Divizia 1-a comandată de colonelul Leca (Dimitrie), medic șef dr. Georgescu Șerban, Divizia a 2-a comandată de generalul (Mihail Christodulo) Cerchez, medic șef dr. Vercescu, și Divizia a 4-a comandată de generalul Gheorghe Angheliescu, medic șef dr. Stăurescu.

Corpul de vest s-a constituit gradat, cu cît soseau trupele despre Plevna, astfel Brigada a 2-a a diviziunii a 2-a a sosit în apropiere de Vidin în cele dintîi zile ale lunii ianuarie [1878], după ocuparea satelor Nazîr Mahala, Vidbol, Belarada, Musulmane, Gîrța și altele prin alungarea trupelor turcești. La

Ambulanțe ale Crucii Roșii române în războiul pentru independență

început, Cartierul general a fost la Nazîr Mahala. Printre primele măsuri de competență luate de către Serviciul sanitar al corpului au fost:

Stabilirea etapelor pentru primele îngrijiri ce trebuiesc date bolnavilor și răniților adunați de la diferite corpuri. Pentru Divizia 1 s-a stabilit etapa în satul Belarada, pentru Divizia a 2-a în satul Gîrța, iar pentru Divizia a 4-a în satul Vidbol. Prin această din urmă etapă s-a stabilit ca repaosul [să fie] în genere de o noapte, bolnavii și răniții din celelalte etape urmînd a fi transportați apoi la spitalul temporar deja instalat la Arcer Palanka, iar cei care nu aveau loc și erau transportabili, la Lom Palanka, alt spital temporar instalat mai dinainte. S-au luat dispozițiuni ca toate transporturile și evacuările de bolnavi și răniți să se facă, după ce s-au dat bolnavilor primele îngrijiri de pansament, după ce li s-au administrat supă sau alimentația apropiată. Fiecare evacuare s-a însoțit, pe lîngă sanitarii trebuincioși, de către un medic sau chirurg. Către finele lui ianuarie 1878, domnul inspector general (Carol Davila) a înființat alte spitale temporare dincoace de Dunăre. Transporturile s-au făcut cu săniile și căruțe rechiziționate.

Pînă la 1 ianuarie, cu cît trupele înaintau spre Vidin, bolnavii au fost tratați de infirmeriile fiecărui corp, [iar] cei mai gravi au fost trimiși la Palanka.

La etapa Diviziei 1 au fost aduși și prizonierii turci. Din acești bolnavi și răniți, 34 au decedat, fiind din cei gravi răniți la Smîrdan. La etapa Diviziei a 2-a au intrat în căutare [tratament] 157, din care au murit 3. Bolnavii Diviziei a 4-a au fost trimiși la spitalul [din] Arcer Palanka, unde în ianuarie au intrat 340 bolnavi, din care 15 au murit din diferite boale. În cursul acestei luni, de la cele trei divizii au intrat în căutare 1061 de bolnavi și au murit 52.

De la 1 ianuarie, toți bolnavii, în fiecare zi, de la toate cele trei divizii erau evacuați către spitalul temporar din Poiana [lîngă Craiova]. Prin faptele de arme raportate de armata noastră în contra inamicului în timpul acestei impresurări, cel mai ilustru este luarea Smîrdanului. Această victorie ne-a costat morți și mulți răniți. Lupta a avut loc în ziua de 12 ianuarie stil vechi și întrucîva și a doua zi dimineața. În ziua de 12 [24] ianuarie, înainte de a se face ziua, trupele destinate pentru atacul Smîrdanului, și anume regimentele 6 de linie, 9 dorobanți, 4 de linie, al 5-lea de călărași și un regiment de artilerie, se aflau în vîile din fața satelor Smîrdan și Inova. Ambulanța Diviziei a 2-a nefiind încă sosită de la Plevna,

s-au dat dispoziții ca serviciul sanitar să se facă de personalul fiecărei trupe și al brigadei din care fac parte aceste trupe. Serviciul sanitar al brigadei [2 infanterie] a urmat trupele de aproape pînă în vîi, unde s-a găsit o casă situată lîngă drumul principal, care trece prin mijlocul acelor vîi, și unde s-a destinat primul loc de pansament, abordîndu-se fașionul alb cu Crucea roșie, iar etapa s-a fixat în satul Dinkovița, unde s-au golit toate casele, așternîndu-se paie pe jos. La ora 2 post meridian s-a ordonat atacul Smîrdanului. Cu cît personalul corpului culegea răniții, îi trimetea la serviciul sanitar din vîi, cei cu fracturi sau plăgi la jambe [gambe] și la coapse erau aduși pe tîrgi de sanitarii corpului, ceilalți cu săniile trase de cai de rechiziție sau în furgoane, iar cei ușor răniți veneau singuri pe picioare. În acest loc, răniților ce nu li se putuseră pansa rănile pe cîmp de luptă li s-a făcut și lor un pansament provizoriu, celor mai mulți pansați deja de medicii trupelor, li s-a făcut din nou revizie spre a se asigura ca pansamentul să fie bine aplicat, precum și spre a opri hemoragiile ce ar fi putut avea loc.

La acest loc de pansament s-au făcut operațiile indispensabile: extrageri de gloanțe și schije, aparate de fractură. Răniții pansați se trimeteau la Dinkovița, unde era etapa. Lupta fiind terminată seara, răniții s-au cules și s-au adus succesiv toată noaptea de 12 spre 13 ianuarie. În dimineața zilei de 13 ianuarie, turcii, care nu părăsiseră încă Capitanovcea (un alt sat în apropiere de Smîrdan), încearcă să reia satele pierdute din ziua precedentă, dar fură respinși, și în această zi nu avem regreta decît un soldat mort și 9 răniți din Regimentul 4 de linie. De la Dinkovița, prima etapă, răniții s-au transportat cu toate precauțiunile cuvenite în sănii, mai întîi la etapa de la Belarada, unde mijloacele de căutare fiind suficiente, atît prin materialul de pansament, cît și prin personal, s-au ținut cei mai gravi mai multe zile. Evacuarea însă s-a urmat și de cei de la spitalul Arcer Palanka, mai pe urmă făcîndu-se răniților etapă la Vidbol. Evacuările ulterioare s-au făcut la spitalul din Poiana... S-a primit în etapa de la Belarada 37 cazuri de fracturi. Majoritatea plăgilor au fost la membrele inferioare.

Răniții și morții pe regimente din ziua de 12/13 ianuarie au fost după cum urmează: Regimentul 4 de linie: morți – un ofițer și 71 grade inferioare, răniți – 2 ofițeri și 198 grade inferioare; Regimentul 6 de linie: morți – un ofițer și 13 grade inferioare, răniți – 2 ofițeri și 43 grade inferioare; Regimentul 9 dorobanți: morți – un ofițer și 16 grade inferioare, răniți – 2 ofițeri și 53 grade inferioare; Regimentul 5 călărași: morți – 5 grade inferioare. Total: 3 ofițeri morți și 105 grade inferioare, răniți – 6 ofițeri și 295 grade inferioare.

Afară de prizonierii sănătoși, în număr de peste 250, s-au adus în căutare 95 răniți; toți erau nizami sau rediți, adică soldați din armata regulată.

Atacul vitejilor ostași români asupra redutei Grivița (reproducere din presa vremii)

Deși a lipsit ambulanța și medicul șef al Diviziei a 2-a (dr. Vercescu), serviciul a fost îndeplinit admirabil, grație zelului personalului medical din acea divizie, precum și din celelalte divizii care au contribuit atît prin personal, cît și prin cedări de obiecte și pansamente.

Termin prin a arăta greutățile ce ne-au încercat din cauza insuficienței de material și de personal. Nu pot asemenea de a nu aminti cu înțrînată suvenirea contraforțelor ce am pierdut, victime abnegației lor, secerări de bolt. Doctorul Stoian va fi totdeauna o glorie pentru toți medicii militari.

NICOLAE GRIGORESCU — reporter de război

Nicolae Grigorescu preferase liniștii pariziene, unde se aflatea pînă de curînd, infernul cîmpului de luptă. Îi chema dragostea de glie, evenimentul epocal al cuceririi Independenței de stat a României, în campania din 1877—1878. Om de statură mijlocie, cu bărbie neagră și beretă specifică breslei, el cutreiera în lung și-n lat cîmpul de luptă, deloc intimidat de bubuțurile tunurilor, devenind repede un personaj binecunoscut pe front și un imbold pentru ostașii români, care îi apreciau curajul. Împreună cu Carol Popp de Szatmary, Sava Henția, Gheorghe Demetrescu-Mirea și Henri Trenk, a „luat” imagini cît mai veridice din teribila încheștare, immortalizînd pe pînă momentele de vitejie ale ostașilor români în lupta aprigă pentru cucerirea independenței.

Pentru Nicolae Grigorescu, mersul pe jos nu era o problemă. Nu era o fire comodă care să se închidă în atelier și să nu depună efortul de a colinda prin natură. Să nu uităm că el era, prin formația sa, un amator de natură, un pictor căruia îi plăcea să aștearnă în pinzele sale ceea ce vedea, uneori impresii de o clipă, a căror sinceritate nu poate fi autentică decît într-un anumit loc și într-un anumit moment.

Fusese, în prima sa perioadă de activitate, în călătorie de studii în Franța, unde devenise component al Școlii de pictură de la Barbizon. Lunגע plimbări în pădurea de la Fontainebleau, ca de altfel și cele prin Bretonia, îi erau nespuse de dragi. Pictura în plină natură îl captivase. Plein-airismul îl subjugase. De fapt, mai tîrziu fiind, îi plăcuse să colinde meleagurile moldovene, cu șevaletul și culorile în spinare, și putea fi adesea întîlnit „la vînătoare de peisaje” în împrejurimile Agapiei. Pasiunea lui din prima tinerețe s-a prelungit în timp, așa că și după campania din 1877—1878, trecut de 50 de ani,

va colinda dealurile Posadei, unde va immortaliza imagini unice prin coloritul și prospețimea lor.

Războiul are însă rigorile sale și pentru un pictor. Grigorescu nu face rabat de la îndatoririle ostășești. Își riscă viața mergînd cot la cot cu ostașii din prima linie, știind că numai astfel va putea avea „material”, va putea înregistra „pe viu” faptele glorioase de arme ale ostașilor români.

Luni în șir, pictorul va înregistra,

Rahova și Nicopol. Pretutîndeni, „înarmat” doar cu creioanele, culorile și penelul, el era pîndit de primejdii. Dar crezul său artistic era cea mai de temut armă și, după cum singur spunea: „acolo vedeam o chemare mai presus de viața și arta mea”.

Caietele de schițe ale lui Nicolae Grigorescu, veritabil jurnal de front al pictorului, impresii de moment ale unor secvențe dintre cele mai diverse și totodată capodopere ale artei gra-

Trecerea Dunării la Corabia

secvență după secvență, un veritabil album de imagini, „filmul” evenimentelor și al eroismului bravilor ostași români derulîndu-se filă cu filă în caietele sale de schițe.

Ceea ce picta ziua, ceea ce nota din „fuga calului” era definitivat noaptea. Ceea ce era gîndit ca proiect de lucrare noaptea era pus în aplicare a doua zi, în „focul luptei”.

Atelierul de pictură al maestrului, fusese adaptat și el necesităților. Era un atelier mobil, funcțional, fiind instalat în brîșca acoperită cu coviltir și trasă de trei bivivii, cu care Grigorescu se deplasa în diferite puncte ale frontului, urmărind pas cu pas operațiunile militare; de la trecerea Dunării la Corabia pe un pod de vase, pînă la Plevna, la Opanez, la Rîbeu, la Verbița, la Muselim-Selo,

face, încîntă prin linia pură, prin sinceritatea transpunerii. Unele desene, cum sînt cele ilustrînd tabere și bivouacuri, cu armele strînse în piramidă, defilarea de la Nicopol, predarea lui Osman Pașa, sîrba ostășească, atacul de la Grivița, lupta corp la corp, prizonieri turci, care cu provizii, brîșca cu coviltir a pictorului, sînt tot atîtea imagini document, care vor fi animate în 1912 într-un film românesc de început — „Războiul Independenței”.

Despre vitejia ostașilor noștri, oameni simpli, veniți de la coarnele plugului, pictorul spunea cu încîntare: „soldații noștri sînt niște bravi și zău că am avut poftă să viu să-i desenez aci, în această baie de foc”.

Dar cîtă înțelegere psihologică avea maestrul pentru cei asupra că-

Explozia unui obuz

Atac de infanterie

...rora se oprea, fie că era vorba de compatrioți, fie că era vorba de inamici! Sînt celebre desenele sale cu prizonieri turci. Figurile acestor oameni necăjiți, care luptau pentru o cauză străină și care erau redați în toată drama lor, reprezintă portrete de o puternică interiorizare sufletească.

Pe cîmpul de luptă au venit treptat și alți reporteri cu penelul, trimiși de ziarele rusești sau occidentale, care doreau să-și informeze cititorii în „modul cel mai plastic și documentat”. Aici se va întîlni Grigorescu cu pictorul Vasili Veresceaghin, specialist în scene de luptă, cu care va schimba impresii, o prietenie sinceră legîndu-se sub ploaia de obuze între pictorul „bataillist” rus și românul specialist în pictură în aer liber. Poate ca rezultat al acestei prietenii, Grigorescu se hotărăște să facă tablouri în ulei, elaborate în atelier avînd ca tematică luptele din războiul de independență, între care extrem de evocator este **Atacul de la Smîr-**

dan, urmat de **Atacul de la Opanez** sau **Lupta din Valea Rahova**, unde meșteșugul are primul rol, spontaneitatea fiind aici pe planul al doilea. Să nu uităm că însuși maestrul iubea

Casa în care a fost luat prizonier Osman Pașa

crochiurile și de aceea nu se sîia să afirme: „Numai într-o schiță poți rămîne sincer pînă la sfîrșit. Într-un tablou migălit începi să te observi — iar în momentul acela este mai

mult meșteșug decît artă”.

De altfel, Grigorescu — care era un om ce-și lucra cu rapiditate tablourile — a ajuns să „migălească” la **Atacul de la Smîrdan** nu mai puțin de șapte ani. În tabloul acesta de mari dimensiuni a preferat să aducă în prim plan infanteriștii, oameni simpli, care au luptat piept la piept cu inamicul, cucerind la baionetă reduta în 13 ianuarie 1878. A fost întrebare de mai mari epoci: „unde sînt ofițerii?” Iar el, inspirat, le-a răspuns: „sînt înainte, au ieșit din cadrul pinzei mele!...”

În **Atacul de la Smîrdan**, adevărată odă în linii și culori înălțată ostașului român, trebuie să mai amintim cîteva dintre lucrările cu teme ostășești lucrute de maestru pe pînză: **Gornistul**, **Dorobanțul**, **Sentinelă**, **Curcan cu cușma pe ureche**, ultimul — minunată transpunere plastică a personajului devenit legendar grație poeziei lui Alecsandri, apoi o sumedenie de călărași, roșiori, cerchezi, cazaci.

Tabloul său **Convoi de prizonieri**, plin de semnificații umane, fusese propus, conform celor scrise de Al. Vlahuță, pentru a fi trimis la Haga, spre a fi așezat în sala de ședințe a Congresului Păcii, drept simbol a ceea ce înseamnă mizeriile războiului.

În opera vastă a deschizătorului de drumuri în arta plastică românească, preocuparea lui Nicolae Grigorescu

pentru ilustrarea unui moment de seamă al istoriei noastre reprezintă o temă majoră a creației sale.

■ Dr. FLORIN COLONAȘ

Primul scriitor (și pictor) român ambarcat pe bricul „Mircea”

VICTOR VLAD DELAMARINA

La numai câțiva ani după cucerirea independenței, cînd în „Convorbiri literare” (17 mai 1881) apărea „Scrisoarea a III-a” (retipărită de M. Eminescu peste zece zile în „Timpul”), înfățișînd genial înfruntarea dintre înțeleptul, demnul, modestul domnitor al Țării Românești Muntenia și orgoliosul, acaparatorul sultan Baiazid în bătălia de la Rovine, scriitorul Ion Ghica (pe atunci ministrul României la Londra) dădea primei nave-școală românești, construită în Anglia, numele marelui MIRCEA voievod, „singur stăpînitor (...) de amîndouă părțile peste toată Podunavia (...) pînă la Marea cea mare...”

În scrisoarea lui Ion Ghica adresată primului comandant al bricului „Mircea”,

Scriitorul în uniformă de locotenent de marină

colonelul V. Urseanu, descoperită și publicată de Jean Bart (în „Adevărul literar și artistic” din 17 iunie 1928), citim: „Am urmărit cu gîndul și cu harta falnicul pavilion al lui «Mircea». (...) Urez tinerilor argonauți de sub direcția și conducerea voastră un viitor glorios și mare”. Urarea s-a adevărit în chip strălucit și peste veac.

Primul scriitor care a navigat cu bricul „Mircea” a fost bănășeanul Victor Vlad (1870—1896), autorul cunoscutei poezii în grai local „Al mai tare om din lume”, apreciat de Titu Maiorescu și de alți critici și cercetători literari. (A se vedea bibliografia selectivă în monografia lui Virgil Vintilescu „Victor Vlad Delamarina”, Timișoara, 1967, p. 197.) Eli-

minat, împreună cu alți patru colegi, din gimnaziul romano-catolic maghiar din Lugoj de către o comisie șovină (1884), Victor Vlad își va continua studiile la Colegiul „Sf. Sava”, la liceele militare din Craiova și Iași, la Școala militară superioară de doi ani din București. În iunie 1891 urcă pe puntea bricului „Mircea” (comandant — maiorul Emanoil Koslinsky, secund — căpitanul Alexandru Cătuneanu) pentru o călătorie pe Marea Neagră și Marea Egee.

Ofițerii bordului, în curînd, mi-au făcut parte de toată simpatia lor și chiar comandantul începu să mă prefere, era om de societate. Desenam vederi de coaste și luam schițe de pe unde ajungeam, făcîndu-mi din ele o colecție bunicică. Și comandantul m-a rugat să-i dau o copie, lucru care mă măgulea foarte mult și pe care îndeplinindu-l mi-am cîștigat îndeosebi considerația maiorului Koslinsky. Obicînuindu-mă cu viața la bord, începui a nu regreta cituși de puțin pasul care l-am făcut și gustam din tot suflutlet bunătățile călătoriei. Am văzut cu această ocazie grandiosul Constantinopol, insula Chios, patria masticii, insula Rhodos, cea istorică, insula Creta, Pireul, antica și modernă Atena, Salonicul — notează el în „Cartea vieții mele”, publicată, împreună cu paginile autobiografice „O nimica toată!”, într-o ediție îngrijită și prefăcută de Simion Dima (Editura „Facla”, 1972). În 1893 întreprinde o nouă călătorie pe crucișătorul „Elisabeta”, cu un itinerar mai lung, vizitînd orașele Sevastopol, Odessa, Sinope, Constantinopol, Chios, Taranto, Ancona, Veneția, Triest, Pola. Într-o însemnare din Ancona, după ce subliniază că aici era locul de adunare de unde a pornit

Traian spre Dacia, el exclamă: „Pot tească aici dușmanii neamului românesc să susție teorii contrare și zăpăcite despre originea noastră, dar binevoiască să-și deschidă înții ochii și la inscripțiile de pe Arco Traiano”.

Talent polivalent, Victor Vlad Delamarina a fost atras de teatru și dramaturgie, scriînd și regizînd piese de teatru. A tradus și a dramatizat „Călătorie în jurul lumii în timp de 80 de zile”, cum spune el, „feerie de Jules Verne”, apreciată de Nottara, a scris versuri patriotice, ca, de exemplu, „Pe cîmpul de luptă” (1887), sau „Noi ni-s acasă” (1895), în care românul „cu clăbăț de oaie” discută cu un stăpînitor șovin despre serbarea „mileniului” venirii lor în pustă: „Dați-i voi cu joc și cînturi/ O-aia baș nu ne prea pasă/ Voi vi-s d-ai aduși de vînturi/ D-apăi noi — noi ni-s acasă!”

Mai presus de toate, el s-a simțit însă atras spre pictură, realizînd în scurta-i existență (a decedat la 26 de ani) admirabile schițe, acuarele, picturi în ulei, care l-au determinat pe N. Iorga, prin 1902, să facă demersuri la o editură din Viena spre a fi reproduse într-un album în culori, dar din pricina prețului prea ridicat, această inițiativă nu s-a putut împlini. Ar fi timpul ca acest vis să prindă viață.

Exprimăm mulțumiri familiei Elena Rusalin-Dobrin și prof. Monica Dobrin care ne-au pus la dispoziție originalul acuarelei reproduse mai jos din colecția „Schițe de călătorie” a lui Victor Vlad Delamarina.

■ Conf. univ. dr.
CEZAR APREOTESEI

Acuarelă, de Victor Vlad Delamarina, avînd un subiect atît de îndrăgit de autor

Incursiune între linii

Pentru îndeplinirea acestei temerare misiuni, șapte militari aviatori au fost decorați prin Înaltul Decret nr. 626 din 26 iunie 1917 cu medalia „Bărbăție și credință” cu spade, clasa a II-a.

Micul convoi de mașini înainta cu îndrăgire pe drumul de țară plin de gropi. Trecuse aproape un ceas de când cei șapte mecanici de aviație pleaseră din hangarele aerodromului de la Răcăciuni al Grupului 1 aeronautic. În camionetă, ostașii se înghesuiau pe podea, printre arme și lăzi pline cu scule. Năclăiți de sudoare, cufundați în beznă, li se părea că noaptea era cumplit de adâncă; de o parte și de alta a drumului, copacii răspindeau o răcoare plăcută. Oamenii amușiseră. Uneori camioneta se apropia destul de mult de micul Renault ce mergea în față, pentru a-i desluși luminile de poziție camuflate, pilpiind slab, ca niște luminări în ceață.

Sergentul Vladimir Stoica ședea pe ranită. Când închidea ochii și se lăsa în voia zdruncinăturilor mașinii, i se părea că se află într-o căruță. Sufiunea și emoția încercate în momentul când plutonierul aviator Anton Iosifescu, însoțit de un ofițer al Serviciului de informații, venise și le ordonase să-și strângă echipamentul și să fie gata de îndeplinirea unei misiuni dificile slăbiseră în parte; acum, mîntea lui analiza metodic ceea ce le spusese ofițerul informator: „Motorul avionului inamic, doborât între linii, trebuie demontat și adus la aerodrom spre cercetare. Este un model nou, cu caracteristici superioare”. Încercă să-și închipuie frontul, misiunea. Luase parte la multe lupte, cunoscuse atâtea spaime, văzuse oameni uciși; nu-și mai făcea iluzii în privința propriei sale invulnerabilități. Credea însă în izbîndă.

— Să fie un „Aviatic D.I.” de vinătoare? se adresă el caporalului Ion Enache, un mecanic desăvîrit.

— Așa se pare. Domnul adjutant Lamproux, care l-a doborât azi dimineață, a rămas aplecat de viteza lui ascensională, mult superioară celorlalte tipuri de aparate folosite pe frontul nostru.

Noaptea era grea, apăsătoare. Uneori se auzea cite o sudalmă sau vreun mormăit provocat de hurdăturile drumului. Camioneta uzată scîrția, gemea, zdrăngănea din toate încheieturile. Luate împreună, camioneta și automobilul scoteau un potpuriu de ecouri și vibrații, care sunau ca o continuă și metalică rostogolire de valuri în bordurile unei nave. Chirciți pe podeaua încărcată de bagaje, cu spinările înțepenate, cu puștile proptite la înfîptare sau ținute pe genunchi, mecanicii scrutau beznă. Plutonierul Anton Iosifescu insistase să-și ia căș-

tile, iar soldatul Ștefan Pricorici, vădit incomod, injura.

— Parcă am pe cap un sac cu nisip, zise el soldatului Gheorghe Cazanovschi.

Încurajat, acesta întrebă:

— Cred că n-o să fie prea rău în noaptea asta. Nu-i așa? Sergentul Nicolae Gașpar suspină.

— N-o să fie prea rău, băiete! N-ai decit să stringi din dinți. Restul o să meargă de la sine.

Ținea la Cazanovschi și se hotări să-i poarte de grija.

Camioneta se opri și oamenii începură să se miște, să-și facă loc și să bombăne, încercînd să-și destindă membrele amorțite; apoi, cu bărbia în piept, așteptară fără să-și piardă răbdarea. Neobișnuiți cu drumurile lungi în mașină, se simțeau oboșiți. Soldatul Pricorici începu să se agite. Văzînd că mașina nu se mai pune în mișcare, se întoarse spre sergentul Gașpar:

— Domnule sergent, pot să cobor puțin ca să aflu de ce ne-am oprit?

— Nu te mișca de la locul tău, Pricorici! Șuieră printre dinți sergentul. Nimeni n-are voie să coboare!

— Nici nu mă gîndeam, blîugui soldatul. Mi-am spus doar așa, că n-ar strica să ne mai demzormim măduarele.

Sergentul Gașpar jăscă, apoi rosti cu glasul său rece și egal:

— Stai liniștit, încercă de închide ochii, odihnește-te. În noaptea asta o să avem mult de lucru.

Convoiu demară smucit, parcurse cu viteza întii citeva zeci de metri și se opri. Caporalul Enache mormăi ceva.

— Ce ai, Ioane, te grăbești? îi zise cu blîndețe sergentul Vladimir Stoica.

— De-am ajunge odată acolo unde trebuie, domnule sergent!

— Ajungem curînd, nu mai este mult pînă la tranșeele din linia întii.

Se urniră din nou. O baterie pe lîngă care trecură se împotmolise. Se auzeau îndemnul ostășilor, care se opinteau să împingă tunurile spre noile poziții. Undeva, o mitralieră începu să răpăie; zgomotul sacadat al tirului ajungea pînă la ei. Convoiu continuă să înainteze pe drumul întunecat și plin de gropi. Opriri din nou. Auzeau oameni umblînd prin întineric. Ghemuți în mașină, mecanicii șușteau între ei. Plutonierul Iosifescu cobori de lîngă șofer și izbi cu pumnul în tablă.

— Coboriți și nu vă depărtați unii de alții!

Rămaseră în așteptare. Ofițerul din serviciul de informații, care coborise din automobil, le ordonă să se incoloneze. Își săltară ranitele în spate și porniră prin întineric. Abia dacă-l vedeai pe cel care mergea înainte. După ce străbătură citeva sute de metri, subofiterul care le servea drept ghid îi opri. Undeva, în dreapta, artileria începuse să tragă. Trecu așa un sfert de oră, apoi porniră iarăși la drum. Se luară după călăuză. În fața grupului mergea plutonierul Iosifescu. Se gîndea la detaliile misiunii. Era o acțiune îndrăzneată. Prevedea unele greutăți, unele primejdii. Calculă în gînd drumul pînă la avion. Topografia locului unde căzuse aparatul inamic o învățase pe dinafară din fotografiile făcute în dimineața aceea de un avion special al Grupului 1 aeronautic. Fără incidente neprevăzute, echipa sa putea parcurge distanța într-o oră. Demontarea pieselor principale ale motorului fusese estimată la două ore, poate mai mult. Așadar, aveau de lucru toată noaptea și spre dimineață puteau să se reîntoarcă în liniile proprii.

Grupul de mecanici ajunse la tranșeele cea mai înaintată. Întinericul era absolut. La un ordin scurt al subofiterului se cățărară pe taluzul parapetului. Primul salt, bine executat, îi liniști. Grupul se opri o clipă, apoi porni în cea mai deplină liniște. Se furiau printre tufișuri și ridicături de pămînt. Călcău cu atenție, străduindu-se să evite orice zgomot. Străbătura astfel o bună parte din drum, sub un cer luminat cînd și cînd de rachete multicolore. Partea rămasă era cea mai grea. Deodată, raza unui reflector inamic lumina cîmpul ca ziua. Plutonierul Iosifescu se lăsa să cadă la pămînt în spatele unei ridicături; aruncă o privire peste umăr și îi văzu pe ceilalți tirîndu-se pentru a se pune la adăpost. Undeva, în liniile inamice, o baterie deschise focul. Proiectilele șuierau pe deasupra cîmpului și explodau mult în spate.

Timpu începea să-i preseze, dar trebuiau să fie cu ochii în patru. Nemți puteau să-i repereze. Începură să se trîscă. Sergentul Vladimir Stoica se strecura anevoie. Răsufierea gîlgiată, șuierătoare, îi zdruncina pieptul la intervale scurte, picioarele îi ardeau, gîtul, gura îi erau parcă astupate cu un tampon de pîslă. Se aflau în mica vale unde căzuse avionul. O adiere de vînt scutură tufișurile, șuierînd subțire printre ramuri. Dintr-un salt, ajunseră lîngă avion. Palmurile și fuselajul îi erau străpunse de gloanțe, motorul cu elicea ruptă se sprijinea în pămînt. Puțin mai încolo, găsiră cadavru pilotului inamic. Grupa se împărți în două: plutonierul Iosifescu, împreună cu sergentii Vladimir Stoica, Gașpar Nicolae și Marin Niculescu urmau să demonstreză motorul avionului; caporalul Ion Enache, soldații Ștefan Pricorici și Gheorghe Cazanovschi asigurau paza.

Trecuse un ceas și jumătate de cînd cei trei ostași vegheau spre li-

La Oituz s-a născut eroicul „Pe aici nu se trece!”

niile inamice. Deodată, caporalul Enache percepse sunetul înăbușit al unei alunecări. Se chirci la șteală într-un șanț, apoi privi cu precauție pe deasupra parapetului. Da, erau oameni care se strecurau unul după altul. Gura i se încheștă. Pipăi patul carabinei. Închise ochii o clipă, apoi privi iarăși spre stînga, de unde venea zgomotul. Șiroaie de sudoare prinseră să i se scurgă de-a lungul spinării. Se răsuci spre ceilalți.

— Atenție! Cred că avem oaspeți!

Alunecarea din hățșuri deveni mai pronunțată, se azeau chiar vorbe. Își luă arma și împinse încet siguranța. O clipă fu ispitit să tragă orbește, cu furie, dar își aminti de importanța misiunii. Soldatul Pricorici avu senzația că o mină se abătuse fără veste peste umerii lui. O lumină vie de lanternă pîșni în fața și se stinse. De undeva, din dreapta sa, răsună întrebarea amenințătoare:

— Wer ist da? Halt! (Cine-i acolo? Stai!)

Pricorici smuci înnebunit închizătorul armei. În aceeași clipă, o mină îl strînse ca într-un clește.

— Nu trage! La pămînt! șopti caporalul Enache.

Pricorici porni ascultător, tîrș, pe burtă, înapoi. Din nou, o vorbă în limba germană îi străpunse urechea:

Halt!

În văzduh bubui o salvă de puști. Numaidecît, citeva rachete lumina-
rară terenul, dezvelindu-l necrușător.

— Vin spre noi, domnule caporal... Trage, domnule caporal! în-
găimă Pricorici și, cu furie, înhță carabina, apăsînd pe trăgaci.

În aceeași clipă, o flacără îl învălui pe soldat fără veste. Pricorici căzu în țărîna, gemînd.

— Te-au rănit?

— Mi-a amorțit mina, domnule caporal.

— Nu te speria! Te-au zgîriat puțin, încercă el să-l încurajeze pe rănit. Caporalul îl privi cu milă și reproș un timp. Du-te înapoi, la avion, să te panseze.

— Nu plec, domnule caporal. Am o traistă cu grenade și un om în plus contează. Mina dreaptă îmi este bună.

Răzbătînd pînă la șanțul unde se afla soldatul Cazanovschi, se rostogoliră la adăpost. Cîteva momente zăcură fără să-și tragă răsuflarea. Știau că abia acum începe lupta cu nemții. Împușcăturile răsunau aproape, inamicul era pe urmele lor. Cîteva gloanțe izbiră buza șanțului, împroșcîndu-i cu pămînt.

— E groasă, domnule caporal, zise Cazanovschi. Vor să ne prindă de vii.

— Calm, băieți!

Deodată, împușcături seci despicară noaptea în spatele lor.

Caporalul Enache ieși din șanț, strigînd:

— Înapoi, la avion! După mine!

Plutonierul aviator Anton Iosifescu (primul din dreapta) alături de tovarăși de luptă

Se năpustiră în vale. O rafală sacadată răsună din stînga lor, trezind cîmpul sub scinteierile trasoarelor. Se aruncară cu toții la pămînt. Cînd coborî întinericul, porniră iar într-o fugă nebună. Rafalele se întetiră, biciuind și răscolind terenul. Dinspre avion urca o umbră.

— Enache! Pricorici!... Unde sinteți?

Recunoscură vocea plutonierului Iosifescu. Sosise în ajutor. Din cîteva salturi ajunse la ei în groapă. În mîini strîngea o mitralieră, cu un manșon de răcire proeminent. Era mitraliera Spandau a avionului doborît, pe care plutonierul o demontase între timp.

— Plecați! ordonă Iosifescu. Vă acopăr eu. Repede. Ceilalți au pornit cu motorul demontat.

Pricorici și Cazanovschi se supuseră ordinului. Rămase cu plutonierul numai caporalul Enache. Nemții se apropiară. Iosifescu deschise focul, trăgînd serii scurte. Sub ploaia de gloanțe, valea prinse a se lumina.

— Grenadele!... Aruncă grenade, Enache! Repede, că ne prind nă-
pîrcile astea!

În lumina rafalelor, ochii caporalului sclipiră. Prinse a scotoci în traistă. Aplecîndu-se într-o parte, Enache smulse melul și cu un oftăt din rărunchi aruncă grenada. Apoi încă două. De îndată ce ultima explozie plesni sec, porniră în goană spre liniile proprii. În urma lor traiectoriile punctau văzduhul. Razele reflectoarelor măturau spațiul dintre linii, dar nemții nu mai vedeau nimic. Plutonierul Iosifescu și caporalul Enache ajunseră la tranșeele noastre, împreună cu ceilalți membri ai grupului, avînd asupra lor o prețioasă captură.

■ VALERIU AVRAM

Mircea cel Mare către urmași

Io, Mircea, mare Volevod și domn,
Stăpin pe vatra cea străbună,
N-am cunoscut nicicînd odihnă, somn,
Cît seculul ei l-am fost ținut în mină.

Din anii tinereții-nflăcărate
Și pin-la vîrsta pletelor cărunte
Mi-a stat necontenit, cu demnitate,
Coroana mindrei mele țări pe frunte.

Cu gînd de pace bună și curată
Vecinilor trimisu-le-am solle,
Eu sabia n-am tras-o niciodată
Decît să-mi apăr lege, neam și glie.

Dușmani haiui, făloși, ca Balazid,
M-au încercat cu oști împlătoșate,
Dar eu în calea lor durat-am zid
De piepturi tari și brațe ne-nfricate.

Avui stîndard „Iubirea de moșle”,
Cu „riul, ramul” fost-am într-un dor,
Acolo la Rovine, în urgie,
Nu eu, învîns-am, ci un brav popor!

Mi-ați zis CEL MARE și-încă CEL BĂTRÎN
Și slovele pe drept mă-ncununară,
Dar mai presus voire-aș să rămîn
Ce-am fost prin fapta-mi: păstrător de țară.

Să fie-ntreg pămîntul românesc
Ca o grădină strălucind de rod:
Astfel, urmași, prin veacuri vă menesc
Io, Mircea — liber, mare Volevod!...

■ ION SEGĂRCEANU

Generalul EREMA GRIGORESCU

În galeria marilor bărbați care au ilustrat prin acțiunea și personalitatea lor istoria militară a poporului român, generalul Eremia Grigorescu — comandantul Armatei 1 de la Mărășești din zilele verii fierbinți a anului 1917, în războiul de eliberare și reîntregire națională — reprezintă una dintre figurile cele mai glorioase și mai populare în același timp.

Născut pe plaiuri moldovene, în ținutul Covurluiului, la Tirgu Bujor, la 28 noiembrie 1863, a fost atras de tânăr de cariera militară, pe care a iubit-o și a cinstit-o pînă în ultima clipă a vieții sale, prea devreme stinsă. Erau anii unei însuflețitoare atmosfere generate de proclamarea independenței de stat și de participarea armatei române la războiul din 1877—1878, consfințind prin jertfa miilor de ostași împlinirea unei aspirații seculare. În aceste împrejurări, în toamna anului 1882, tânărul Grigorescu s-a prezentat la concursul de admitere organizat de Școala de infanterie și cavalerie din București. A reușit și a urmat cursurile acesteia în mod strălucit. După doi ani și-a continuat studiile la Școala de aplicație de artilerie și geniu, tot din Capitală, pe care a absolvit-o în 1886, ca șef de promoție. Mai apoi va termina studiile universitare la Iași, obținind diploma de matematician. Fiind trimis la un stagiul de perfecționare, în arma artileriei, pe lângă Ministerul de Război al Franței, (1887—1889), își sporește cunoștințele, urmînd cursul de matematici al celebrei universități pariziene „Sorbona”. Încă de tânăr ofițer, Eremia Grigorescu va adăuga calităților intelectuale deosebite un spirit și un comportament de militar înnăscut, o ținută demnă în relațiile cu tovarășii de arme, cu ostașii sau superiorii săi în grad, dublată de omenie și de un înalt simț de răspundere în îndeplinirea numeroaselor și însemnatelor misiuni, în țară sau peste hotare, în Franța, Germania, Austro-Ungaria, Marea Britanie și Rusia (amintim doar pe cele legate de introducerea armeei de infanterie „Mannlicher”, model 1893, și a tunului cu tragere repede „Krupp”, model românesc 1904).

A urcat cu cinste și demnitate treptele ierarhiei militare, dovînd o tărie de caracter și probitate profesională prin care a de-

pășit orice obstacole. Avea o putere de muncă deosebită și o forță de convingere și mobilizare a celor din jurul său impresionantă. Director al Pulberăriei armatei de la Dudești, cu a cărei înființare a fost însărcinat cînd nu avea decît gradul de căpitan (1896), profesor de algebră superioară și apoi director al Școlilor de artilerie și geniu (1907), avansat colonel (1910), șef al

Comandantul Armatei 1 române, generalul Eremia Grigorescu

personalului din Ministerul de Război (1913), inspectînd trupele de peste Dunăre în campania din cel de-al doilea război balcanic, comandant al Brigăzii 13 artilerie, la 52 de ani era înaintat la rangul de general.

Ziua de 15/28 august 1916, zi în care ostașii români au sfărîmat frontiera nedreaptă de pe Carpați, l-a găsit în fruntea Diviziei 15 pe frontul din Dobrogea. Aici avea să dea o primă dovadă a capacității și energiei de conducere a trupelor în luptele din sectorul Arabagi-Mulciovă (august — septembrie 1916). Chemat de urgență în regiunea muntoasă a Oituzului, în cele mai dificile momente, a folosit cu iscusință tactica apărării active și condițiile naturale ale terenului, opunînd puternicului

inamic un prim și categoric „Pe aici nu se trece!” (octombrie — noiembrie 1916). Aici, Divizia 15 și-a cîștigat supranumele de „Divizia de fier”. În ceasurile de grea cumpănă de la sfîrșitul anului 1916, comandantul a știut să imprime ostașilor săi disciplină conștientă și încredere, contribuind la zăgăzuirea ofensivei Puterilor Centrale la „Porțile Moldovei”. „Numai acela e învins care se crede învins”, spunea el. Sever, dar bun, mîndru, dar prietenos, așa l-au cunoscut contemporanii, și în primul rînd bravi săi luptători. În martie 1917, în timp ce contribuia la uriașă operă de refacere a potențialului militar național, transmitea celor apropiați, fiicei Lucreția și profesorului Ioan Ursu, ginerele său, hotărîrea sa neclintită: „Voi continua a lupta pentru salvarea țării pînă ce voi cădea, dacă așa va fi scris”. Așa cum avea să aprecieze Nicolae Iorga, generalul Grigorescu a reprezentat în luptele de supremă încordare „razimile pe care nimic nu l-a putut zgudui”, contribuind esențial la izbînda istorică de la Mărășești din iulie-august 1917. „Prin aceea însușire fericită între cele fericite care e siguranța de sine, încrederea absolută în neapăratul succes, farmecul ce aceste calități de voință-l exercită asupra tuturor celor ce stau supt ordinele unui asemenea om, sugestionați de cuvîntul, de gestul, dar mai ales de neclintita lui atitudine”. Comandant al corpurilor 4 și 6 armată, iar de la 30 iulie/12 august 1917 comandant al Armatei 1 române (peste o zi subordonîndu-i-se și forțele rusești din zonă), generalul Grigorescu, ignorînd orice pericol, dînd dovadă de temeritate, și-a condus armata pe front în tranșee, alături de soldații săi, în prima linie. Și oamenii l-au urmat, scriînd cu energia inimilor lor de viteji strălucita epopee a Mărășeștilor, „cheia boltei întregului an de sacriificii” 1917, temelie de granit la edificarea României și a prestigiului ei în lume.

Înzestrat cu o minte limpede și o rară putere de inițiativă, știa să facă față la timp oricărei situații. Ordinele sale scurte, fulgerătoare, înflăcărau inimile oștenilor săi, dîrînd, ca și la Oituz, un zid de netrecut formidabilei navele a dușmanului. Pentru virtuțile sale patriotice și ostășești a fost re-

„ROMÂNIA STĂ VEȘNIC ÎN PICIOARE...”

Avem în față un document, de o reală valoare bibliofilă, evocând evenimentele politico-militare de acum 70 de ani de pe frontul din Moldova. Este vorba de ceea ce azi numim un almanah-calendar, apărut la începutul anului 1918, în acele momente grele pentru întregul neam românesc, după o mobilizare maximă a energiilor naționale în cele două campanii militare 1916 și 1917 și înainte de dureroasa surpriză: Pacea de la București. Documentul a fost editat la Iași în 46 500 exemplare și are 162 pagini.

Documentul, respectând uzanțele genului, cuprinde mai întâi (32 pagini) informații pur calendaristice, cu o bogată ilustrație evocând războiul, cu speranțele, cu eroismul, cu durerile lui. În continuare, în pagini memorabile sînt înfățișate desfășurarea de ansamblu, considerentele politice și juridice ale războiului de eliberare și reîntregire națională, eroismul românesc în istorie și în acest război, drama zguduitoare a retragerii și refacerii capacității combative a armatei, epopoea fără egal a luptelor din vara anului 1917, crezul și nădejdele necurate în victorie, în viitorul luminos al neamului, peste toate nenorocirile care ne-au încercat.

Primul din aceste materiale — Războiul nostru pentru întregirea neamului — 47 pagini semnate de colonelul C. Găvănescu — reprezintă, credem, prima încercare, competentă și reușită, de sinteză în istoriografia noastră asupra războiului de eliberare și reîntregire a neamului. Reușita istoriografică a autorului este indiscutabilă: încă nu se sedimentaseră informațiile și aprecierile, războiul nu era încheiat, iar secretul făcea documentele inaccesibile. Ofițerul — de altfel, prestigios istoric militar al războiului —, după ce a scris și publicat la Iași, în 1919, o sinteză a războiului nostru de reîntregire națională, a realizat o prezentare — prima, dacă nu și singura în istoriografia noastră interbelică — a primului război mondial în totalitatea lui. Ofițerul realizează pagini înălțătoare oglindind vitejia ostașilor noștri: „Am luptat cu un eroism neasemuit de mare, jertfelte căzînd cu mîile în

mijlocul bătăliilor ce păreau că sînt infernul. Singele eroilor a curs gîrlă, eroi ce vor rămîne pildă vie lumii întregi și urmașilor noștri de modul cum știu să ne apărăm vatra și drepturile”. Așa a fost la Mărăști — una din cele mai mari bătălii ofensive victorioase de pe frontul oriental în întregul război: „În zorii zilei de 11 iulie, înainte de a se face ziua, trupele Armatei a II-a se pun în mișcare... Atacul Diviziei a 3-a, în special, este fulgerător. În mai puțin de două ore se ocupă întreaga primă linie de tranșee și întăririi inamice de pe dealul Mărăștilor. Luptele au fost crîncene... Trupele românești au căzut asupra inamicului atît de repede, și cu atîta putere, încît orice rezistență din partea lui, aci, era de prisos. Baioneta și grenadele au lăsat cel mai mare rol... Lupta la dreapta Diviziei a 3-a, înspre Poiana Încercătoare, a fost foarte singeroasă, căci inamicul, ajutat de un teren pîlnic și de multe trupe, opunea o mare rezistență. Acest punct a fost ocupat în dimineața de 12 iulie (p. 68). În zilele următoare, 12—16 iulie, ofensiva a continuat mereu victorioasă, iar „situația inamicului în retragere la forma unui dezastru”. Rezultatul final al bătăliei: 1) dezrobirea unui teritoriu de aproape 20 km în adîncime pe aproape 40 km front; 2) peste 4 000 de prizonieri; 3) peste 50 de tunuri de cîmp, grele și de tranșee; 4) peste 80 de mitraliere și un material imens. Numai muniție s-a capturat... peste 80 de vagoane. Iar inamicul, victoriosul german, s-a constatat că fuge napraznic în fața baionetei soldatului român”.

Pagini antologice prezintă bătălia de la Mărășești, care a început cu „cel mai înverșunat bombardament, hîndcă și inamicul riposta cu multă putere, artileriei noastre grele... herbea văzduhului și se cutremura pămîntul de puterea exploziilor. Sute de guri de foc românești băteau

compensat cu înalte ordine naționale — „Mihai Viteazul” clasa III și II, „Steaua României” — și ale aliaților — „Sf. Ana”, „Sf. Gheorghe”, „Legiunea de onoare”, „Croix de Guerre” etc.

Reintrarea României în marea conflagrație în toamna anului 1918 l-a găsit ministru de război în cabinetul generalului Con-

stantin Coandă. Apoi, devenind inspector general al armatei, în gradul de general de corp de armată, a contribuit la apărarea și consolidarea cuceririlor istorice ale poporului român, a independenței și integrității țării reîntregite.

Înima gloriosului comandant a încetat să mai bată în noaptea de

18 spre 19 iulie 1919. Moartea sa, cu totul neașteptată, a fost cauzată de unele complicații datorate unei gripe virulente. „Țara l-a pierdut înainte de vreme, istoria îl înregistrează pe o pagină de aur. În mijlocul osemintelor zecilor de mii de ostași căzuți la Mărășești, trupul lui vine să sigileze sfînțenia locului din care a ieșit sau, mai bine zis, va ieși România fericită de miine”, sublinia cunoscutul avocat și publicist Vasile T. Căncicov în ziarul „România” din 22 iulie 1919. Comandantul căruia țărani din comuna Oituz îi aduseseră un impresionant act de mulțumire, în care se spunea: „Copiii de azi, miile toți la rîndul lor bunici și răsbunici, ei, copiii de azi, au putut adormi nopțile în siguranță pentru că pe cînd ei dormeau stătea de strajă neadormit generalul Grigorescu”, cel care înfruntase la post moartea de mii de ori a fost condus la 21—22 iulie pe ultimul său drum, spre a fi îngropat în mijlocul bravilor săi oșteni, cu care înscrisese cea mai strălucită biruință din istoria militară a epocii moderne românești.

Generalul Eremia Grigorescu în fruntea statului său major, pregătind o nouă acțiune de luptă

pozițiile dușmanului, dar și el răspundea aproape cu aceeași înverșunare și forță. Intrarea în luptă era așteptată cu nerăbdare maximă de ostași. „Se citea pe fața lor și energia hotărârii supreme, și bucuria că în sfârșit vor porni la lupta atât de mult așteptată și atât de mult dorită” (p. 70). Atacul german asupra unei divizii rusești a pus în nesiguranță frontul. Intrarea în luptă a Diviziei 5 infanterie română a trebuit să închidă „spăratura făcută de atacul inamic”. Primele contraatacuri ale românilor s-au produs înspre satul Strășescu: „Aci au loc lupte înverșunate și satul este ocupat și pierdut de mai multe ori... Rezistența întîmpinată surprinde mult pe germani care nu și-o explică decît numai cînd au aflat că au sosit românii în această parte, surprîză cu totul neplăcută și neașteptată pentru ei” (p. 74).

Și descrierea acțiunilor de luptă ar putea continua. Ne rezumăm la aprecierile finale ale lui Găvănescu. Bătălia de la Mărășești este „cea mai mare victorie pe întreg frontul oriental, exceptînd ofensiva Brusilov din vara anului 1916. Această victorie este a noastră, este aceea care ne-a arătat lumii întregi ceea ce sîntem și ce putem face atunci cînd luptăm în condiții egale de armament, iar nu cum eram la începutul campaniei. Ea ne-a pus în rîndul popoarelor eroice, mari la suflet și înalte în gîndiri, așa cum merităm să fim nu numai după trecutul nostru, dar și după faptele noastre”. Dacă și pierderile noastre au fost dureroase, apoi ale inamicului au fost mult mai mari, el fiind nevoit să retragă pe rînd fiecare divizie pentru a o reface: „au fost unități care au fost reduse la un sfert din efectiv”. Mareșalul Mackensen, pentru înfrîngerea de la începutul războiului, „a fost înfrînt, iar faima lui de spărgător de fronturi și de victorios a căzut în fața cîinstelor și vitezelor trupe românești” (p. 76).

Alte articole din calendarul-almanah sînt semnate de B.Șt. Delavrancea, Octavian Goga, Nicolae Iorga ș.a.

Dați fiind momentul apariției, imaginea pe care ne-o dă documentul pentru realitățile românești se oprește la sfîrșitul anului 1917. Situa-

ția României în acest moment este prezentată, în două articole, cu optimism și încredere: „Alături de Rusia, un aliat mare și puternic la început, care, însă, din cauza evenimentelor neînchipuit și nebănuit de mari ce se petrec acolo începe să slăbească zi cu zi, România stă veșnic în picioare, senină și demnă, santinela vigilentă a lumii latine și civilizate și sclava a datoriei sale, care este mai presus de orice. România stă dreaptă, cu arma în mînă în fața dușmanului, și apare ca singurul punct luminos, un luceafăr, și ca singură bază de căldură binefăcătoare omenirii, în această lume înnebunită de ură și patimi și care pe zi ce merge se prăbușește mai mult”, mai adînc. Nimica, însă, nu ne va distruge credința... armata noastră a stat și stă mereu în picioare fiindcă a crezut și crede în sînta dreptate a marii sale cauze”.

În momentul cînd abia mijele primejdiiile din primele luni ale anului 1918, armistițiul și odioasa pace de la București-Bufteni, hotărîrea de a continua lupta este de neclintit: „Am suferit mult, suferim și vom suferi încă mult, căci războiul nu s-a terminat... Dar oricîte ar fi suferințele și de orice natură ar fi ele, știm să le suportăm. Le vom primi cu inima senină, cu fruntea sus și neîncovoiați, în fața lor vom merge mereu înainte spre datoria noastră de români... vom duce lupta aspră și deznădăjduită pe viață și pe moarte pînă ce ne vom împlini idealurile primite moștenire, de sute de ani, de la moși-strămoși...” (p. 80).

Așadar, pagini antologice din istoria luptei de eliberare și de împlinire a idealului național — Marea Unire — de către „generația aleasă să urzească viitorul unei nații”: „Noi jertfim viața de azi din iubirea pentru cei de mine. Din singele vărsat acum crește libertatea și mîndria a celor ce vin după noi. Un glonț, o ghiulea de tun care loveste în țintă slăbește cătușele robiei de veacuri. Lopata care sapă un șanț de apărare pune temelie clădirii trainice care va adăposti întreg neamul nostru” — scria G. Vlăsan (p. 138).

■ MAIOR IOAN VLAD

Odă ostașului

Prin naștere unit ești cu tot ce-l românesc
În tine porți milenii de glorie străbună
În piept îți duci credința și chipul malci tale
Ești neclintit ca bradul cu fruntea în furtună,

Ți-ai împletit în straie culorile pădurii
Ce-acoperă Carpații în valuri care curg
Și porți drept scut și zale pămîntul tău de-acasă
Seninu-nalt și marea cînd bate în amurg.

Meleagul Vetrei tale, rotund ca piinea caldă,
Cu inima-l acoperi, cu brațul și mîndria
Că ești ostaș al Țării și gata-n orice clipă
Să-l aperi, la nevoie, și numele și gîla,

Să te întreci cu clipa, prezent la datorie,
Să-l aperi munții, marea, fruntariile, cerul,
Trecutul și prezentul, cu noile lui zboruri,
Și visele din veacuri, pămîntul și eterul.

Ascuți cum bate timpul la tîmpla nemuririi
În ritmul viu al Țării sub fald de tricolor,
Prin tine trec strămoșii cu imnul lor de glorie —
Îți împlinești destinul, să-l duci spre viitor.

■ ELIS RÂPEANU

Zăcămint

Slăvit să fie getul pe nume Burebista
Ce-a făurit cu spada și arcul cu săgeți
Străbună vatră-n piscuri, scoțînd din noaptea, trista,
Războinicile triburi de carpi, de daco-geți.
Slăvit să fie getul pe nume Burebista!

În Munții Orăștiei, cu vulturi albi ca varul
Îl văd — cu tarabostes, cu Deceneu cel blind;
Stau mărturie Costeștii, Bănița ori Bîldaru'
Pe Sarmizegetusa s-o ocrotească vrînd —
În Munții Orăștiei, cu vulturi albi ca varul.

Nu lauri și-a vrut getul cătînd spre-naltul soare
Ci matcă de lumină sub cerul cristalin
Ca plugul să se-afunde în brazde roditoare
De la Carpați la Istru și Pontul Euxin.
Nu lauri și-a vrut getul cătînd spre-naltul soare...

Ei, celticele triburi le-a fost înfrînt prin forță —
Un vad tăind spre Tiras, Calatis, cu temel;
Dar, neuitînd că-n zare creștea a Romei torță,
Veghea c-un ochi spre Cezar, cu altul spre Pompei;
Și celticele triburi le-a fost înfrînt prin forță!

Fecunda seminție din transilvana vatră
S-a-ngemănat prin singe cu-al Romei falnic ram
Urcînd, prin timp, statornic, prin rădăcini de piatră
Credința-n nemurire, destinul unui neam,
Fecunda seminție din transilvana vatră.

E-un zăcămint de glorie născut pe stîncă dură
Amplificat temelnic cu alte glorie mari
Gestînd la sinul Țării ca o semănătură
Din care urcă holde și foșnitori stejari,
Un zăcămint de glorie născut pe stîncă dură...

■ IOAN MEIȚOIU

70 de ani de la

MAREA UNIRE

**O ZI PENTRU
ETERNITATE!**

1 Decembrie 1918. Capitala nemuritorului Mihai, domnul tuturor românilor, îmbrăca pentru eternitate, în limpedele sunet al clopotelor redeşteptării, veşmintul bucuriei! Leagăn al vechii puteri voievodale, centru al spiritualităţii româneşti, citadelă a speranţei, Alba Iulia redevenea simbol al împlinirii pentru întreaga suflare a ţării, după seculare suferinţi. Uscînd lacrimile generaţiilor cutremurate de martiriul lui Horea şi Cloşca, de lupta neînfîcată a ostaşilor lăncului, de gemetele ucişilor de la Mihalţ, înflorind macii neuitării pe mormîntul atîtor eroi, redevenită oraş al păcii, cu speranţă privită din depărtata zare de luptătorii neamului, „cetatea istorică a

"ENTUZIASMUL ESTE INDESCRIPTIBIL"

Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 a exprimat voința de nestrămutat a tuturor românilor transilvăneni, reprezentând toate clasele sociale, profesiunile și ideile politice, uniți într-un deplină idealului național. Cei peste 100 000 de țărani, muncitori și intelectuali ce s-au întrunit atunci au întărit hotărârea istorică a delegaților. Vestea hotărârii libere a românilor transilvăneni de a se uni cu frații lor de peste Carpați a fost receptată cu promptitudine de corespondenții de presă și oamenii politici străini, care au lăsat posterității reportaje, discursuri, note în care sînt descrise obiectiv momentele ce au constituit Marea Unire. Prezentăm în continuare cîteva fragmente din aceste aprecieri.

● Reputatul istoric englez A.W.A. Leeper a publicat în decembrie 1918 studiul **Dreptatea cauzei României** (*The Justice of Rumania's Cause*), în care înfăptuirea statului național unitar român era apreciată ca rezultat firesc al „grelelor suferințe îndurate de România pentru realizarea acestui ideal”, iar Unirea Transilvaniei cu țara-mamă semnifica „un mare câștig pentru cauza progresului și a democrației, și faptul acesta este universal admis”.

● La 2 decembrie 1918 (st. n.), Consulatul general german pentru Ungaria arăta într-o telegramă expediată la Berlin: „Din toate părțile Transilvaniei au venit de cîteva zile (la Alba Iulia — n.n.) mase mari de oameni; au participat la Adunare circa 100 000 oameni (...) Rezoluția a fost unanim acceptată”.

● Ministrul Belgiei la București, Van Ypersele de Strihou, primind la 4 decembrie 1918 delegația românilor de peste munte, condusă de Al. Vaida-Voevod și Vasile Goldis, a arătat că: „eliberarea Transilvaniei și unirea ei cu România au provocat în țara mea, unde domnește un spirit de independență și o mare sete de dreptate, o foarte sinceră bucurie”.

● Ziarul „Le Temps” din 5 decembrie 1918, în articolul **Tran-**

Membri ai Consiliului Dirigent și alți fruntași români transilvăneni

neamului nostru” chema la sine-i, în 1918, noiembrie 20, prin glasul Marelui Stat, „în numele dreptății eterne”, la „Mărita Mare Adunare Națională”, pe fiii săi de pretutindeni, pe toți iubitorii de adevăr. Îi chema „cu miile, cu zecile de mii”, „în număr vrednic de cauza mamei și sfîntă”, iar Blajul libertății și Lugojul, Aradul, Sibiu și Brașovul i-au răspîndit chemarea, îndemnînd: „Veniți la Alba Iulia!”.

Și a grăbit întreaga suflare românească a Transilvaniei, cu flori și cu steaguri tricolore în minile asprite de muncă, împletindu-și voința în răscolitorul avînt al celor peste 130 000 de fii ai săi prezenți pe „Cîmpul lui Horea”.

„Bine-ai venit în Sfînta cetate de durere și de slavă a neamului românesc”, le-a urat „Foaja” Albei Iulia pe care de atunci, din ajunul zilei împlinirii, 40 000 de țărani au păstrat-o „ca pe o icoană”. Un bun venit în numele milenar așteptatei dreptăți. „Cînd un întreg popor are un singur gînd și inima milioanei de oameni bate pentru o singură idee, ce putere omenească ar putea să se opună. Și dacă va exista o asemenea putere dușmană, va trebui să se incline în fața voinței suverane a milioanei de suflete unite într-un singur gînd și un singur ideal”. Și, într-adevăr, voința suverană a unei întregi națiuni libere și mîndre, „unită-n cuget și-n simțiri”, a triumfat, împlinind „visul măreț de al cărui dor au murit părinții”. În aclamațiile multîmii, prin glasul lui Vasile Goldis, „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 nov./1 dec. 1918 decretează Unirea acestor români și a teritoriilor locuite de dinșii cu România!”. „Un lanț s-a sudat între inimi — afirma poetul Emik Isac. Unirea s-a înlăptuit. Un popor s-a eliberat!”. S-a eliberat pe sine, pentru sine și pentru urmașii săi, fiindcă Unirea, „piatra fundamentală a fericirii neamului nostru românesc”, potrivit declarației președintelui istoricei Adunări, Gheorghe Pop de Băsești, a devenit din acel moment o realitate „pentru toate veacurile”. O realitate mereu mai viu prezentă în conștiințe! 1 Decembrie 1918, luminoasă zi a dreptății eterne!

Zi ce-ai învățat o lume să citească pe tricolor că este scris Unire, te sărbătorim și astăzi, ca-n fiecare an, noi, fii ai viței nobile, străbune, nepoți ai celor ce-au sfințit dalbul veșmînt al Capitalei lui Mihai cu lacrimile lor de bucurie! Mesajul lor și-al Tău trăiește-n noi, în fiecare!

Te vom cinsti în veac, cu ființa și sufletul nostru, cetate a împlinirii și gloriei străbune! Ți-om apăra de-a pururi nimbul de lumină rămînînd ca stîncă de granit în jurul farului călăuzitor și al Omului-simbol, arhitect al lumii noi! Ți promitem că te vom purta în suflet la fel cu glasul mamei. Și vom veghea ca nici turturi și nici dictate să nu ne stingă dorul!

■ Căpitan MIRCEA DOGARU

Participanți la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia

Rod al voinței și acțiunii în-
 tregului popor, încununind năzu-
 înțele de unitate ale națiunii
 noastre, Marea Unire din 1918
 marchează un moment fundamen-
 tal în evoluția istorică a poporu-
 lui român. „Crearea statului na-
 țional unitar — subliniază tova-
 rășul Nicolae Ceaușescu — a
 constituit o strălucită victorie a
 luptei eroice, îndelungate a ma-
 selor populare pentru făurirea
 națiunii române, a marcat împli-
 nirea visului secular al tuturor
 românilor de a trăi uniți în gra-
 nițele aceleiași țări, într-un stat
 unic și independent”. Unirea
 Transilvaniei cu țara, etapă deci-
 sivă în procesul de desăvârșire a
 statului național întregit, s-a rea-
 lizat pe cale revoluționară, prin
 efortul consecvent și eroic al
 unanimității claselor și categori-
 ilor sociale. Acest strălucit eveni-
 ment al istoriei neamului româ-
 nesc s-a materializat într-un con-
 text extern marcat de inexorabila
 prăbușire a imperiilor anexionis-
 te în estul, sud-estul și centrul

fel, în rața refuzului guvernului
 ungar de a recunoaște dreptul
 suveran al românilor la autode-
 terminare și la administrarea de
 sine stătătoare a teritoriilor locu-
 ite de ei, C.N.R.C. a preluat, prin
 voința poporului român, guverna-
 rea Transilvaniei. Totodată, pen-
 tru a și îndeplini misiunea și a
 confirma încrederea cu care a
 fost investit încă din prima zi de
 funcționare, a înființat Consiliul
 Militar Național Român, for supe-
 rior de asigurare a ordinii și li-
 niștii, a vieții și bunurilor oame-
 nilor, în acele vremuri de prefa-
 ceri revoluționare. Consiliul Mi-
 litar Național Român, la rîndul
 său, urma să aibă în subordine
 gărzii naționale în toate județele,
 orașele, comunele și satele. Un
 Consiliu Național, o adunare
 populară și gărzii naționale s-au
 înființat în același timp și în Bu-
 covina. Concomitent, ostașii și
 ofițerii români care încadrau uni-
 tățile militare imperiale din

Gărzile naționale și Marea Unire

Europei sub loviturile aplicate de
 popoarele asuprite.

În teritoriile românești aflate
 sub stăpînire austro-ungară, revo-
 luția populară a intrat în faza sa
 finală în toamna anului 1918, ro-
 mânii afirmîndu-și deschis, potri-
 vit dreptului imprescriptibil la
 autodeterminare națională, hotă-
 rîrea de a se uni cu pa-
 tria-mamă.

La 18/31 octombrie 1918, la
 Arad, după discuții și tratative
 laborioase între reprezentanții
 Partidului Social-Democrat
 (P.S.D.) și ai Partidului Național
 Român (P.N.R.) s-a hotărît consti-
 tuirea Consiliului Național Ro-
 mân Central (C.N.R.C.) din Tran-
 silvania, cu o componență pe
 bază de paritate — 6 reprezen-
 tanți ai P.N.R. (Theodor Mihali,
 Vasile Goldiș, Al. Văda-Voievod,
 Șt. Cicio-Pop, Aurel Vlad și Aurel
 Lazăr) și 6 reprezentanți ai
 P.S.D. (Ion Fluieraș, Iosif Ju-
 manca, Enea Grapini, Bazil
 Surdu, Tron Albani și Iosif Re-
 noiou). Chiar din momentul creării
 sale, C.N.R.C. s-a manifestat ca
 centru politic conducător al luptei
 românilor din Transilvania, ca
 organ plenipotent care hotăra și
 acționa în numele acestora. Ast-

Viena și Praga au recunoscut au-
 toritatea C.N.R.C., sprijinind activ
 cauza românească a unirii.

Concepute ca formațiuni popu-
 lare înarmate, avînd drept scop
 menținerea ordinii și asigurarea
 respectării dreptului românilor la
 autodeterminare națională pe în-
 treg teritoriul Transilvaniei, găr-
 zile naționale românești au fost
 constituite concomitent cu alege-
 rea consiliilor naționale locale,
 pe bază de voluntariat, din ofițe-
 rii, subofițerii și ostașii români
 care fuseseră înolați în armata
 austro-ungară și se înapoiaseră
 la casele lor după prăbușirea mi-
 litară a imperiului. La începutul
 lunii noiembrie 1918, organul
 central de presă al C.N.R.C., inti-
 tulat „Românul”, scria într-unu
 din apelurile sale: „Fiecare sol-
 dat român, dezlegat de jurămîntul
 dat împăratului, are voie să intre
 în statul militar național (garda
 națională), să poarte simbolul
 mîndru al suveranității naționale,
 tricolorul, și este supus numai și
 numai Consiliului Național Ro-
 mân.”

Cu toate că se indicase ca în
 comune să se recruteze pentru
 gărzile naționale doar 5 la sută
 din numărul bărbaților apti pen-
 tru serviciul militar, aproape
 peste tot s-au oferit să slujească
 sub arme numeroși tineri și vîrst-

**silvania și România, anunță eve-
 nimentul: „Consiliul Național
 Român din Transilvania, din Ba-
 nat, din Crișana și Maramureș a
 proclamat unirea provinciilor ro-
 mânești. Drapelul român flutură
 pe toate edificiile publice; entu-
 ziasmul este indescriptibil. Oa-
 menii plîng și se îmbrățișează
 pe străzi”.**

● Șase zile mai tîrziu, „Le
 Temps” nota: „Delegații la
 această întrunire au fost aleși
 prin sufragiul universal și repre-
 zentau toate clasele sociale,
 confesiuni religioase și opinii
 politice. Printre ei erau 40 de
 socialiști. (...) «Népszava», orga-
 nul central al socialiștilor din
 Ungaria, anunța că secția roma-
 nă a Partidului socialist un-
 gar a notat, în unanimitate, să
 se asocieze acțiunii Consiliului
 național român din Ungaria și
 din Transilvania pentru elibera-
 rea completă a națiunii române
 și unirea tuturor românilor
 într-un singur stat.”

● „The New York Times” din
 11 decembrie 1918 publica sub
 titlul **Se proclamă unirea tuturor
 românilor** următoarele știri: „O
 mare sărbătoare a românilor
 transilvăneni a avut loc la Alba
 Iulia, la nord de Sibiu, în ziua
 de 1 decembrie, cînd Adunarea
 Națională a proclamat solemn
 unirea Transilvaniei cu Româ-
 nia. După știrile din ziarele ma-
 ghiare, o mulțime de 100 000 de
 oameni, îmbrăcați în diverse
 costume pitorești, a aclamat cu
 entuziasm cuvîntările fruntașilor
 naționali. O ordine perfectă a
 fost menținută de Garda națio-
 nală și de țărani înarmați.”

● „Gazette de Lausanne” din
 20 decembrie 1918 inserează o
 corespondență din Viena: cla-
 sele conducătoare ungare „au
 făcut totul pentru a împiedica
 reunirea Adunării Naționale ro-
 mânești de la Alba Iulia, în
 Transilvania. După ce au încercat
 în zadar să corupă pe dele-
 gații Consiliului Național Ro-
 mân și să-i împiedice cu forța să
 ia parte la Adunare, maghiarii
 au încercat să deraieze un tren
 venind din Cluj. Un român a
 fost ucis. Alții răniți. Reprezen-
 tantul poporului român la Buda-

**„ENTUZIASMUL ESTE
 INDESCRIPTIBIL”**

"ENTUZIASMUL ESTE INDESCRIPTIBIL"

pesta, dr. (Ioan) Erdely, a protestat pe lângă contele Károlyi (primul ministru al Ungariei — n.n.), care s-a declarat neputincios să mențină ordinea."

● În ceea ce privește propaganda ostilă actului Marii Uniri și denigratorii exprimării libere a voinței tuturor românilor de a trăi într-o Românie unită, "The Washington Post" din 11 ianuarie 1919 sublinia: „Ungarii desfășoară multiple acțiuni de propagandă cu scopul de a amăgi puterile aliate. Ungurii (evident, protipendada — n.n.), de tipul vechilor iuncheri, sînt exact tot atît de ireconciliabili și imposibil de schimbat ca și iuncherii germani. Ei fac tot ce pot ca să împiedice aspirațiile polonezilor și românilor de a se contopi cu propriile lor țări, dar, din ferice, prezența unui comandant francez vigilent constituie un obstacol pentru acte deschise. Forțele românești, cele ale românilor din Transilvania, vor fi în curînd în situația de a nu mai cere asistență Aliaților pentru a învinge pe vechii lor asupritori”.

● În numărul din 16 ianuarie 1919, cotidianul britanic „The Times”, descriind atmosfera de sărbătoare care domnea în toate provinciile istorice românești, arăta că: „Unirea tuturor provinciilor surori este un izvor permanent de entuziasm și rămîne principalul subiect de conversație”.

● „The Times” din 25 februarie 1919 relatează că la Alba Iulia „100 000 români au sosit în valuri din toate părțile districtelor Ungariei. În mijlocul unui mare entuziasm, românii din Transilvania, Banat și alte districte au votat în unanimitate pentru unirea necondiționată cu regatul României”. Se preciza că Unirea s-a făcut sub semnul „garantării de drepturi egale și deplină justiție nu numai românilor, ci și fiecăreia dintre celelalte naționalități coexistente în interiorul granițelor”, de către o „administrație liberă și democratică în gradul cel mai înalt, fiecare naționalitate bucurîndu-se de deplină libertate politică, educațională și religioasă”.

■ MIRCEA SOREANU

nici, între 18 și 55 de ani. În unele locuri, așa cum s-a întîmplat la Turnu, Rueni, Chiraleș, Plugova ș.a., tot-satul se considera mobilizat în garda națională.

La intrarea în gărzile naționale se depunea un mobilizator jurămint al cărui conținut era, în esență, identic peste tot: „Noi — declarau membrii gărzii naționale din Micăsasa, județul Tîrnava Mică — jurăm că în vremurile grele de acum vom apăra cu toată credința bunul comun, precum viața, averea oricărui om, fără deosebire de ce limbă și credință se ține, și vom trăi în pace și bună înțelegere unul cu altul, român, maghiar, sas și oricare altă națiune, și vom asculta cu supunere pe C.N.R.C.”

Efectivele gărzilor naționale și înzestrarea lor cu armament au variat de la o zonă la alta, în funcție de condițiile locale și posibilitățile de procurare a mijloacelor de luptă. La Cluj, de pildă, garda națională era alcătuită din patru companii de infanterie și o secție de mitraliere, efectivul însumînd 72 ofițeri și 571 soldați.

unități militare constituite din români, așa cum au fost regimentele 2 Brașov, 51 Cluj, 31 Oradea.

Prin întreaga lor activitate, gărzile naționale au reușit să restabilească, în timp scurt, ordinea în sate și orașe, punînd stavilă, în numele poporului, actelor anarhice, asigurînd protecția sediilor unor instituții, gări, poduri, depozite de alimente etc. Membrii gărzilor populare au îndeplinit și o importantă misiune politică, distingîndu-se ca propagandiști neobosiți și înflăcărați ai hotărîrilor și deciziilor C.N.R.C. și ai consiliilor locale. Ion Clopoțel, unul din participanții la evenimentele din 1918 din Transilvania, scria că gărzile naționale „au fost numite cu adevărat „armata unirii”, pentru că ele au constituit forța publică la adăpostul căreia s-au înfăptuit libertățile și dreptățile sociale”.

În acest context se cuvine a menționa că formațiunile populare înarmate au avut, de asemenea, un rol însemnat în asigurarea bunei desfășurări a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Ținîndu-se cont că în Transil-

Delegația Ineului pentru forumul românilor de peste munți de la 1 Decembrie 1918

La Făgăraș existau 35 ofițeri, 11 subofițeri și 2668 soldați, dintre care numai 653 posedau arme, iar în Țara Birsei, din 1450 oameni abia 800 erau înarmați. În Banat, gărzile naționale române numărau circa 50 000 de oameni. În mod obișnuit, armamentul din dotare provenea de la foștii ostași întorși de pe front, de la unitățile germane în retragere dezarmate de populație sau din cel confiscat de la foștii jandarmi ori primit de la diferite

vania aflau încă forțe germane aflate în retragere, au fost necesare măsuri militare energice de protejare a marelui forum național. Această misiune a revenit gărzii naționale din Alba Iulia.

Ca urmare a măsurilor eficiente de autoapărare întreprinse de gărzile naționale, în ziua de 1 Decembrie 1918, marele forum național al românilor, format din 1228 de delegați adunați la Alba Iulia, printre ei numărîndu-se și 64 militari — ofițeri și ostași

ce reprezentau gărzile naționale —, desfășurându-și activitatea în deplină siguranță, a hotărât în unanimitate Unirea definitivă a Transilvaniei cu țara, încununare a aspirațiilor de veacuri ale poporului nostru pentru unitate națională.

Constituite pe temelii democratice, pe structurile organizatorice de tip popular, gărzile naționale și-au făcut cu prisosință datoria, militând cu dăruire și abnegație pentru înfăptuirea cauzei drepte a unificării statale, reprezentând unica forță armată a po-

porului român de pe pământul Transilvaniei, în perioada de puternică efervescență politică ce a condus la memorabilul act al Unirii de la 1 Decembrie 1918.

■ Maior TEOFIL OROIAN

NICOLAE IORGA și ideea DACIEI ROMÂNEȘTI

Vorbind despre evenimentul Marii Uniri a românilor, se cuvine să menționăm prezența istoricului, savantului, patriotului Nicolae Iorga în lupta pentru realizarea acestui deziderat vital al poporului nostru. De pe aceste poziții el a înțeles idealul poporului român de unitate națională și cu întreaga ființă s-a implicat în lupta națională, inclusiv în cea armată din anii 1916—1918.

La numai o săptămână după Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, savantul român subliniază semnificațiile și măreția acestui impresionant act istoric românesc. O face la 25 noiembrie/8 decembrie 1918 la Teatrul Național din Iași, cu ocazia unei serbări dedicate unirii tuturor românilor. Discursul intitulat „Ideea Daciei românești” (publicat în „Calendarul Ligii Culturale pe anul 1920 comemorând Marea Unire”, București, Editura Ligii Culturale, 1920) îl reprezintă pe deplin pe marele istoric și patriot român. Demersul oratoric, istoriografic și psihologic al savantului este impresionant. Ideea *restitutio Daciae*, legitimitatea și perenitatea Marii Uniri, temeiurile ei istorice, tradiția acestui ideal românesc, treptele lui în timp sint evocate într-o expresie înconfundabilă, cu limpezimea lucrului simplu, firesc, indubitabil.

Lucrarea secolelor pentru făurirea României tuturor românilor se împlinea. „Opera o avem înaintea noastră: întreagă — exclamă marele istoric. Ea se dăruiește... României care va fi, României care trebuie să fie, pentru a o păstra și dezvolta. Și, oricum să fim noi chiar, ea va rămâne totuși, în hotarele ei, veșnică, de veșnicia lucrurilor firești, pe care oamenii nu le pot primejdii și vremea nu le poate distruge”. Marea Unire va dăinui „în ciuda invidiei și a urii pe care le trezește și le va hrăni la dușmanii noștri seculari”, din două motive: pentru că un popor întreg a voit-o și apoi pentru că ea nu înfățișează decât îndeplinirea unei idei pe care au păstrat-o ca o sfântă comoară veacurile. Unirea cu România a Basarabiei, Bucovinei și a Transilvaniei — constată ilustrul istoric — nu s-a făcut prin „sfătuirea interesată” a unor conducători, frunțiști politici sau cărturari care ar fi cîntărit avantajele pentru ei sau partidele lor a acestei uniri. Unirea a venit firesc și nașterea a

făcut-o.

La Chișinău, soarta Basarabiei a fost decisă „fără a se uita nimeni la foloasele care puteau fi de cealaltă parte”. Astfel s-au petrecut lucrurile și la Cernăuți, și la Alba Iulia. Idealul românesc s-a impus ca un imperativ categoric: „Mulțimile, milioanele au aclamat-o, de la plugarul de lângă Tisa, pierdut în ungurime, pînă la gospodarul de pe malurile Nistrului...” „De aceea, continuă Iorga, e nezguduită fapta unirii pentru că toți au voit-o, și mai ales acei care din

Marele savant Nicolae Iorga în uniformă militară

neam în neam au muncit și au suferit pentru că erau români și pentru a rămâne români. Lumea s-ar putea rupe din nou din încheieturile ei și ar putea să ne cuprindă supt dărimături, dar steagul românesc, de unde l-a înfipt în pământul ud de singele ostașului român voința ostii neamului, nu-l va putea smulge.”

Savantul subliniază că „ideea națională românească numără 600 de ani împliniți, nu de la începutul ei, ci de la cea dintâi faptă politică pe care a reali-

zat-o”. Dezideratul Daciei străbune, transmis prin latinitatea noastră, a fost înțeles de voievozi munteni basarabi, de Ștefan cel Mare cînd punea domni peste Milcov și stăpînea cetăți în Transilvania, cînd „completa la nord Bucovina, cînd întărea Nistrul cu cetățile lui moldovenești”. La fel înțelegea acest deziderat Petru Rareș, fiul lui Ștefan, cînd stăpînea din Moldova și în Țara Românească prin ginerii săi, cînd ținutul secuiesc ținea de stăpînirea lui, „cînd domnul Ciceului, al Cetății de Baltă, în plin miez ardelean, suzeranul Bistriței, cuceritorul Brașovului, lua vamă moldovenească la Premer... ideea Daciei nu mija în ambițioasa lui minte?”

Ideea Daciei se materializează la 1600. „Dacia capătă pe cîteva luni ființă prin fulgerătoare sabie a lui Mihai Viteazul. Acesta a avut Ardealul cum îl avem. L-a meritat cel puțin cît îl merităm noi astăzi. Și dacă l-a pierdut, n-a fost din lipsa însușirilor lui de războinic, nici din... inferioritatea diplomației lui. Nu, ci din lipsa unui mai adînc și mai real contact cu mulțimea poporului românesc de acolo”. Dacă Mihai a fost ucis, ideea a rămas și a fost dusă mai departe de generațiile următoare și mai ales de cărturari. Iorga evocă pe Eustratie Logofătul, pe vornicul Ureche, pe Simion Dascăl din Ardeal, „care știa că limba românească e pentru toți fiii neamului”, pe Miron Costin, care își rostea „crezul despre unitatea națională și teritorială românească... cuprinzînd ca țări române, ca frînturi de Dacie, ca moștenire românească, Ardealul și apoi Țara Românească, și în sfîrșit Moldova, vechea Moldovă întreagă”.

Despre Dacia și despre glorioasa ei romanitate vorbea la școlile din Iași și București „dascălul grec” format la școala Renașterii italiene, la ideile culturii apusene, vorbea la Cluj, la Sibiu, la Pesta, la Viena iezeitul ungur și neamț ca despre un punct de program „al politiciilor lor, pe cînd cărturarii români din amîndouă părțile pământului nostru dezbinat înțelegeau aceste lucruri ca un punct de crez”.

Și ideea Daciei, alimentată abundent de o parte și de alta a Carpaților de-a lungul întregii noastre istorii, a triumfat.

■ Maior I. BRAȘOVEANU

„LA TRANSYLVANIE“ ȘI NĂZUINȚA SECULARĂ A UNITĂȚII

Dintre toate celelalte grupuri din diferite țări, emigrația română din Franța a avut rolul cel mai de seamă în desfășurarea luptei active a tuturor românilor aflați în afara granițelor țării pentru apărarea intereselor naționale și servirea cauzei unirii Transilvaniei la Patria-mamă.

La 30 aprilie 1918, Traian Vuia a luat inițiativa organizării unui **Comitet național al românilor din Transilvania și Bucovina**, cu sediul în strada *La Boetie* nr. 103, al cărui președinte a și fost ales. Peste două săptămâni, la 15 mai 1918, apare și primul număr al revistei „*La Transylvanie*”, la care Vuia a colaborat cu numeroase articole. Scopul acestui comitet era de a lupta prin toate mijloacele pentru dobândirea independenței Transilvaniei și pentru unirea cu România.

Pentru a reprezenta în mod unitar interesele națiunii române, în ansamblu, a fost necesară unificarea comitetelor și organizațiilor românești existente pe teritoriul Franței. În aceste condiții, după mai multe consfățuri, la 3 octombrie 1918 s-a proclamat formarea **Consiliului Național al Unității Române**, al cărui președinte a fost ales Take Ionescu.

Activitatea acestui Consiliu, din care — alături de dr. V. Lucaciu, O. Goga, N. Titulescu, dr. Cantacuzino, C. Mille ș.a. — făcea parte și Traian Vuia, a avut importanța sa politică în împrejurările cind, de fapt, România nu era reprezentată oficial pe lângă puterile Antantei, el suplinind acest rol. De altfel, legăturile sale cu consiliile similare iugoslav, cehoslovac și polonez și acțiunea comună pentru torpilarea planurilor de pace separată cu Austro-Ungaria, ca și obiectivul urmărit de a apăra și a susține interesele tuturor românilor din emigrație și din țară i-au atras recunoașterea sa de către guvernul francez la 12 octombrie, de cel englez la 11 noiembrie și de către cel italian la 22 noiembrie 1918.

Aniversarea zilei naționale a Franței, la 14 iulie 1918, îi dă prilejul lui Traian Vuia să organizeze o întrunire sub auspiciile Asociației Franța-România (relevind semnificația zilei naționale franceze, cind poporul a luat cu asalt Bastilia, simbolul și instrumentul tiraniei și nedreptății).

Traian Vuia în timpul activității sale desfășurate în Franța pentru unitatea românilor

Lărgind Comitetul pe care-l conducea și atrăgându-și sprijinul unor personalități marcante din Franța, Vuia a obținut din partea guvernului francez dreptul de a vizita cîmpurile de concentrare și lagărele de prizonieri unde se aflau, de trei ani, români din Transilvania și Banat, militind pentru formarea corpurilor de voluntari. Într-o scrisoare adresată prizonierului bănațean A. Pătrașcu din Vâlcani, care a devenit membru al Comitetului (publicată de noi în „*Orizont*”, Timișoara, nr. 12, decembrie 1968, p. 32—35), Vuia îl înștiințează că guvernul francez și-a dat învoirea la organizarea voluntarilor, care a început sub conducerea generalului Iliescu. Activitatea desfășurată de Traian Vuia corespundea năzuințelor celor mai fierbinți ale compatrioților săi: „*Am cetit cu mare plăcere cit sin-teți pătruși toți de dorul ca noi, românii prizoniți și batjocoriți de atîtea sute de ani, de atîtea popoare străine, să avem patria noastră română, să avem și noi o mamă, nu numai o mașteră. Să avem și noi un guvern compus din oameni ieșiți din mijlocul nostru (...)* Stăpînirile să fie conduse de oameni care iubesc poporul român și care doresc ca el să fie fericit”.

Pentru a edifica obiectiv opinia publică și viitoarea conferință de pace asupra luptei politico-sociale și situației economice, administrative și culturale a ținutului său natal, Traian Vuia tipărește cartea „*Le Banat (Timishana)*”. Militant neobosit și profund cunoscător al problemelor politico-sociale ale epocii, Vuia a fost cooptat în calitate de consilier al delegației românilor transilvăneni la Conferința de pace de la Versailles. Cu toate că, din pricina unor divergențe și obstrucții, Vuia nu a făcut parte oficial din delegația României, el a contribuit cu toată capacitatea, cunoștințele și relațiile sale la argumentarea și afirmarea cauzei drepte a revendicărilor poporului român subjugat. El era un savant patriot, un om politic, în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu un politicianist.

Din stimă și recunoștință pentru meritele sale, lugojenii l-au propus pe Traian Vuia candidat pentru primul parlament al României în alegerile din 1919. Dar el a avut temeiuri să renunțe la această candidatură pentru a nu abdică de la idealurile sale socialiste.

■ Conf. univ. dr. CEZAR APREOTESEI

Revista „*La Transylvanie*” organ al Comitetului național al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina, editată la Paris în 1918

Cu prilejul aniversării anului revoluționar 1848, Traian Vuia organizase, la 16 mai 1918, sărbătorirea a 70 de ani de la revoluție, emițind invitații tipărite cu următorul conținut: „*Monsieur, Le Comité National des Roumains de Transylvanie vous prie de participer à la commémoration de la Révolution transylvainne. L'anniversaire aura lieu jeudi le 16 mai 1918 à 15 heures, au pied de la statue de Strassburg. Les nationalités opprimées d'Autriche-Hongrie seront représentées - Le Président Traian Vuia.*”

Istoricul și arheologul D. PAPPASOGLU

În monografia „Istoria Bucureștilor”, Constantin C. Giurescu citează adesea numele și titlurile lucrărilor acestui neobosit și pasionat istoric, arheolog, folclorist, pictor și cartograf care a fost ofițerul Dimitrie Pappasoglu — născut „în inima țirului”, la Hanul Zlătari, în 1811; el figurează în Dicționarul „Prezențe militare românești”, i s-a dedicat o carte, numeroase alte publicații i-au reprodus hărțile și planșele.

Lucrările sale de referință rămân, fără îndoială, cele despre orașul București.

Într-o broșură apărută în anul 1870, Pappasoglu insistă asupra lui Bucur ciobanul, considerat de autor ca „fondatorul primitiv al orașului București la anul 1240”. O lucrare mai amplă este „Istoria fondării orașului București...”, apărută în fascicule (în 1891), cu multe detalii inedite, reconsiderări ale unor date și evenimente consemnate de el în lucrarea anterioară. Cărtea, după cum afirmă C.C. Giurescu, „e interesantă nu prin părerile sale asupra întemeierii (orașului, n.n.), ci prin amintirile personale, precise și pitorești, asupra Bu-

Dintre nenumăratele întâmplări descrise de Pappasoglu în lucrările sale redăm pentru cititorii următoarea. Evenimentul la care ne referim a avut loc în acel teribil an 1831, cînd, datorită epidemiei de holeră, se ordonă constituirea unui cordon sanitar în jurul Bucureștilor, format din tinerii ce abia îmbrăcaseră uniforma ostășească. Generalul Kisselef, pentru a-și da seama de felul în care ostașii își îndeplinesc misiunea, ajunse, în timpul controlului, și la postul instalat lingă podul de la Fundeni, aflat la marginea orașului. Acolo sta de strajă un hitru soldat din Mehedinți, cu ordinul de a nu permite nimănui să pătrundă în oraș. „Cînd văzu că soldatul îl oprește, scobori și scoase două ruble pe care le întinse, zicînd: «Na brat tebe, bacșiș; lasă mine București». La care soldatul îl răspunse că nu pune mina pe bani, fiind holeră, dar dacă vrea să-l cinstească, să-i zvîrle jos. Kisselef făcu întocmai și soldatul puse îndată piciorul pe ruble și în dreptă arma spre general, strigînd: «Nazad, că trag foc!». Generalul, plăcut surprins de comportarea ostașului, îl felicită și dispuse să fie avansat căprar, iar ofițerul care l-a instruit, din sublocotenent să fie făcut locotenent”. Întîmplarea a făcut repede inconjurul orașului, soldatul devenind „omul zilei”...

Ofițerul Dimitrie Pappasoglu

cureștilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea”. Și, am adăuga noi, prin referirile, destul de dese, la armata română.

Astfel, Pappasoglu ne informează, în calitate de proaspăt iuncăr, despre manevrele militare ce s-au desfășurat în 1831, la numai un an de la reînființarea armatei naționale, la Colentina și la Herăstrău, cînd „lumea toată, adunată din oraș, era plină de bucurie văzînd ostirea noastră”; despre comportarea exemplară a tinerii ostiri române în timpul epidemiei de holeră ce bîntuie Capitala în același an; despre eroicele lupte duse de pompierii și infanteriștii din București, în anul revoluționar 1848, cu o puternică armată otomană...

Punînd mult elan patriotic în valorificarea surselor istorice, D. Pappasoglu a mai scris: „Catehismul militarului român sau culegere de toate războaiele românilor de la anul 1290, cum și faptele petrecute cu începere de la 1830”, „Ștefan cel Mare. Viața și faptele lui”, „Vitejiile lui Mihai Vodă Viteazul, cum și armata României. Luptele, căpeteniile și craniul lui Mihai

Coperta cărții „Viteza luptă a oastei române cu coloana de invaziune otomană în Dealul Spirei” (1866)

Viteazul la Mănăstirea Dealului”, „Organizația strejurerii pe frontiera Dunării din anii 1837—1838”, „Înmulțirea și organizația ostirii române fără mari cheltuieli”, „Cronica Regimentului nr. 1 de infanterie al oastei române” (din care a făcut parte, n.n.), „Viteaza luptă a oastei române cu coloana de invaziune otomană în Dealul Spirei” etc. Toate aceste lucrări sînt menite educării militarilor, „ce trebuie să cunoască acele fapte istorice care sînt în a contribui prea mult la dezvoltarea curajului militar, la fidelitatea către drapel și la disciplina cu care trebuie să fie investit ostașul cel bun”. Aceleași bune intenții reies și dintr-un „Anunciu” apărut în „Monitorul Oastei” din 20 aprilie 1862, cu prilejul editării unui nou volum care „cuprinde pe scurt istoria românilor din timpurile cele mai vechi și pînă în zilele noastre” și care va fi „de folos pentru toți”, de un „interes și mai mare pentru militari”, întrucît ei vor avea la dispoziție „descrierea pe scurt a războaielor celor mai însemnate, numele cetăților și a generalilor celor mari ce au comandat după timp armata română”.

D. Pappasoglu a fost și un pasionat colecționar de piese arheologice, obiecte de artă populară, hărți și stampe etc., locuînța sa din București devenind un adevărat muzeu ce a stîrnit interesul multor cercetători români și străini. S-a stins din viață în anul 1892, lăsînd în urma sa nu numai faptele de cinste și destoinicie ale unui ofițer și istoric, dar și amintirea unui cetățean ce a iubit cu ardore patria și trecutul ei glorios.

30 august 1877. Blestemata redută Grivița 2, luată cu asalt de trupele române, nu cădea! În nesfârșitele atacuri, sub ploaia de gloanțe și șrapnele, se aveau batalioanele noastre, în strigăte de ură. În frunte, comandanții. Și cădeau mulți. Chiar acolo, la doi pași de redan, sub „răsufllarea dușmanului”, veneau, fără teamă, și sanitarii colonelului Carol Davila: „— Care mai trăiești, frățioare?”. Oblojeau rănilor celor fulgerați de gloanțe și-i aduceau înapoi, pînă în liniile noastre. Ștergîndu-și sudoarea de pe frunte, porneau din nou, trăgînd după ei tîrgile și trusele de prim ajutor. Îi minunau pînă și pe dușmanii din redute: sanitarii români nu țineau seama de uniforme de celor căzuți, îi salvau pe toți, dorobanți, reșori sau soldați cu fesuri și șalvari.

Printre curajoșii sanitarii, ce alinau atîtea suferinți și salvau atîtea vieți, se afla și tînărul voluntar Mina Minovici. Cînd a izbucnit războiul, ce avea să consfințească, prin lupta eroică a

Mina Minovici

PROFESORUL MINA MINOVICI

ostașilor români, Independența României, el se afla la Brăila, orașul său natal, în al doilea an de practică farmaceutică. Urmas, în prealabil, Școala superioară de farmacie din București, înființată în 1857 de același Carol Davila, care, apreciindu-i calitățile, îl va îndruma și ajuta permanent. Cei doi ani de practică i-a făcut, cu pasiune și dăruire exemplare, în farmacia „La Aquila Română”, înființată de autorul primei farmacopei din țara noastră, C.C. Hepites, remarcabil farmacist, inginer și meteorolog.

„Ca mulți alții de seama mea, acum cincizeci de ani — avea să afirme eminentul om de știință Minovici într-o cuvîntare rostită cu puțin timp înainte de a se sfîrși din viață —, m-am înrolat voluntar, prins în suvoiul exaltațiunii patriotice și neascultînd decît de glasul conștiinței și inimii de român, am zburat spre bătrînul Istru spre a-mi pune viața în slujba celei mai scumpe dintre cauzele unui neam: neatinarea (...) E pentru bătrînețile mele un nespun orgoliu românesc de a fi putut vedea cu ochii intruchiparea visului marelui Mihai și de a mă ști cetățean al României, de acum și în vecii vecilor, una și nedespărțită”.

În iulie 1878 va fi numit sublocotenent, iar în 1880, medic de batalion, gradul II. Peste doi ani, la cererea sa, va fi trecut în rezervă pentru continuarea studiilor de specialitate, fiind avansat, mai tîrziu, la gradul de maior în rezervă.

Opera și activitatea lui Mina Minovici, ca și a fraților săi Ștefan și Nicolae, este vastă. Urmează cursuri de specialitate în țară și peste hotare, obținînd, în 1888, la Paris, titlul de doctor în medicină, cu o teză ce a stîrnit un larg ecou: „Etude medico-legale sur la mort subite à la suite des coups sur l'abdomen et laryngs”. La 20 octombrie 1889 obține, prin con-

curs, postul de medic secundar al orașului Brăila, pentru ca, un an mai tîrziu, să fie numit medic legist al Tribunalului Ilfov, unde începe o laborioasă cercetare științifică și o susținută activitate socială. În 1892 înființează primul institut medico-legal din țara noastră, pe care-l organizează după concepții proprii, așa cum va face și cu serviciul de antropometrie de pe lîngă Prefectura Poliției Capitalei, așezîndu-l pe baze moderne, după sistemul Bertillo. În 1893 devine suplinitor al catedrei de psihiatrie și medicină legală, iar în 1895 profesor titular.

În cîrînd, institutul condus de Mina Minovici, datorită cercetărilor de înaltă ținută științifică, își poartă faima și peste hotare, mulți specialiști străini interesîndu-se de rezultatele obținute aici. Mai mult, acest așezămînt — primul de acest gen din lume — a servit drept model și altor țări. În această perioadă, Minovici publică — singur sau împreună cu colaboratorii — numeroase studii din domeniul toxicologiei, medicinelor legale și antropologiei.

În cursul primului război mondial, devenit, între timp, director general al Serviciului sanitar, maiorul medic în rezervă Mina Minovici, deși în vîrstă de 58 de ani, este concentrat și primește ordin ca în timpul vremelniceii ocupații străine să rămînă în Capitală pentru a tria răniții și a lua toate măsurile necesare îngrijirii lor și a populației civile. Și-a îndeplinit misiunea în mod exemplar, așa cum o făcuse și ca voluntar în timpul luptelor cu armata otomană, fapt ce reiese și din motivația privind acordarea ordinului „Steaua României”.

După încetarea ostilităților se dedică din nou muncii de cercetare. În 1919, Mina Minovici a fost ales decan al Facultății de medicină din București. Printre altele, el propune, împreună cu un grup de intelectuali, valorificarea litoralului românesc prin construirea de „uzine hidroelectrice”, hoteluri și vile, linii de tramvai etc. Între 1920 și 1930 i se tipărește opera sa principală: „Tratat complet de medicină legală cu legislația și jurisprudența română și străină” (2 072 de pagini), lucrare premiată de Academia Română. A primit diferite distincții române și străine, fiind ales membru al Societății de medicină legală din Franța. Prin întreaga sa activitate, Mina Minovici se înscrie la loc de frunte în constelația oamenilor de știință patrioți ce fac cinste poporului român.

■ JEAN GHELIUC

Scriitorul MIHAIL SADOVEANU

O semnificație aparte în viața și activitatea ilustrului scriitor român Mihail Sadoveanu — mai puțin știută de către iubitorul de literatură și de istorie — o are perioada petrecută în armată ca ostaș, precum și cea din timpul primei conflagrații mondiale. Pe aceeași linie se înscrie publicistica de război din anii 1916—1918, aceea rîvnă scriitoricească de nobilă datorie către neam și țară, desfășurată cu abnegație în cumplita încrîncenare a războiului pentru apărarea țării și reintregirea neamului.

Începînd din martie 1902, Mihail Sadoveanu își satisface stagiul militar la compania a 3-a a Regimentului 16 dorobanți „Suceava”, cu garnizoana în Fălticeni. Devenit caporal-instructor la sfîrșitul aceleiași luni, Sadoveanu se preocupă cu grijă și pricepere de instruirea recruților teritorialii, concentrați pe o anumită perioadă, iar în timpul liber adună material pe care-l va folosi în „Amintirile căprarului Gheorghiță”. Timp de aproape un an de zile, Sadoveanu aude, vede sau imaginează întîmplări pe care le va scrie după „liberare”.

La 27 iunie 1902, după un concediu de 18 zile, caporalul Mihail Sadoveanu se prezintă din nou la cazarmă, iar la începutul lunii iulie pleacă împreună cu compania sa la Tîrgu Ocna pentru supravegherea unor deșinuți ce lucrau la saline.

De remarcat este faptul că, în toată perioada stagiului militar, corespondența lui Mihail Sadoveanu cu prietenii și colaboratorii de la revista „Pagini alese” din București ocupă un loc important în activitatea sa zilnică. Primea plicuri cu scrierile colaboratorilor, le citea, făcea observații, le corecta și dădea sugestii, își ținea la cu-

rent prietenii cu preocupările sale literare și ostășești. Dar abia în vara anului 1903, pe cînd se afla în satul Liteni, pe malul Siretului, la rudele soției sale Maria Bilu, va trece să pună pe hîrtie cele mai semnificative momente din viața de cazarmă. Începute încă din 1902, la Fălticeni, „în tîna tîngușorului căpșut de zăpezile imbelșugate ce cad de obicei în acel fund de Moldovă”, memoriile caporalului Sadoveanu se materializează. Așa au luat naștere „Amintirile căprarului Gheorghiță”, publicate în volum cu doi ani și jumătate mai tîrziu, în 1906.

Referindu-se la activitatea sa pentru instruirea soldaților din subordine, Mihail Sadoveanu scria în prefața la unul dintre volumele sale: „Am fost în această perioadă strîns amestecat în viața recruților săteni: am fost un instructor blînd, care nu a întrebunțat injurătura și lovitura. Perioada aceasta a vieții mele de stagiul militar am fixat-o în „Amintirile căprarului Gheorghiță”. Oamenii din aceste „Amintiri” au fost așa cum i-am prezentat, au trăit, au suferit, i-am revăzut la concentrații și manevre. Nu mi-am îngăduit nici o exagerare”.

După satisfacerea stagiului militar, tîna scriitor Mihail Sadoveanu ocupă mai multe funcții, între care redactor la „Sămănătorul”, inspector la Casa Școalelor, inspector al cercurilor culturale și al bibliotecilor populare din Moldova, director al Teatrului Național din Iași. Totodată, pe baza materialului adunat, a povestirilor auzite în copilărie sau mai tîrziu din gura veteranilor, a propriei experiențe militare, scrie „Povestiri din război” — un război pe care nu-l trăise, dar care nu era încă uitat. Jertfele prin care a fost dobîndită

independența deplină de stat a României i-au trezit cele mai profunde sentimente de dragoste față de țară și față de ostași. Va immortaliza pe briați soldați și ofițeri români căzuți vitejește pe cîmpul de luptă în pagini nemuritoare: „Dascălul Irimia”, „Călarușul”, „Luarea Griviței” ș.a.

Concentrarea intervenită în 1905, între 10 august — 10 septembrie, la Regimentul 16 „Suceava”, aflat în tabără la Șipote, lîngă Iași, îl pune din nou pe Mihail Sadoveanu în contact direct cu viața ostășească și cu oamenii din popor. Noi evenimente, cele din 1913, solicită iarăși prezența scriitorului în rîndul armatei, ca locotenent de rezervă, fiind concentrat în lunile iulie — septembrie pentru campania din cel de-al doilea război balcanic. Noua experiență militară îi va inspira alte povestiri cu tematică ostășească, ce vor fi publicate în paginile ziarului „Universul”, începînd cu 20 septembrie 1913, și reunite apoi, în 1916, în volumul „44 de zile în Bulgaria”.

La izbucnirea primului război mondial, în vara anului 1914, Mihail Sadoveanu este concentrat din nou, cu gradul de locotenent, la Regimentul 15 „Războieni”, cu garnizoana în orașul Piatra Neamț. După expirarea celor 30 de zile de concentrare, prevăzute în ordinul de chemare, este lăsat la vatră pînă la noi ordine.

Anul 1915 marchează intensificarea preocupărilor statului român pentru întărirea capacității de apărare a țării și sporirea forței combative a armatei; concentrațiile devin masive și de lungă durată. Sadoveanu este chemat din nou printr-un ordin care-i cere să se prezinte pe data de 16 ianuarie la Regimentul 16 infanterie din Fălticeni. Fiind locotenent cu vechime, în curs de avansare, primește comanda unei companii din batalionul 3. Spre primăvară, în timpul manevrelor, este mutat cu compania într-o tabără amenajată lîngă apa Moldovei, la 10 km de garnizoană, între satele Fîntina Mare și Bogdănești. Locul încîntător pe care se aflau aducea o rază de soare primăvărată în sufletele concentraților. Ostașii erau mai vioi, mai încrezători, încineau cîte o horă și cîntau pînă seara tîrziu. Viorile, cobzele, fluierle și cimpoiul răsuna în blînde amurguri între corturile soldaților. Tîrziu, trîlurile și hora încetau și dacă cineva s-ar fi dat mai aproape „ar fi auzit viorile suspinînd înăbușit și ar fi simțit subț acoperișurile de pînă sufletele treze și ochii mari deschiși. Ar fi auzit chiar pe soldați grîind cu glasuri foarte înduioșate despre pruncii lor, despre neveste, despre vitele fără hrană și despre pămînturile nelucrate”.

Fratele scriitorului, Vasile Sadoveanu, concentrat și el în această perioadă la o companie vecină, transcrie în cartea sa „Bădia Mihai” multe întîmplări semnificative din viața rezerviștilor. Locotenentul Mihail Sadoveanu, ne spune el, încerca cît putea să înțeleagă și să alina grijile și suferințele oamenilor din compania sa. Dădea înviori ori de cîte ori cererile erau îndreptățite, asculta cu răbdare plîngerile soldaților la raport, intervenea oficial sau personal la autoritățile administrației locale și superioare, cerînd acordarea de ajutoare familiilor cu greutăți ale celor concentrați, organiza șezători săptămînale pe companii, cu un program plăcut și variat.

Concentrările au durat pînă la 1 februarie 1916. La acea dată, Mihail Sadoveanu

Locotenentul rezervist Mihail Sadoveanu

se afla între Ciomulești și Movileni, sate din apropierea Fălcișenilor și Pașcanilor, unde compania a 3-a pe care o comandă execută lucrări de apărare. Aspecte din perioada menționată sînt oglindite în povestirile „**Lungi concentrări**” și „**Povestiri de primăvară**”, publicate în revista „Viața românească” și editate apoi în volumele „**Frunze-n furtună**” (1920) și „**Cocostircul albastru**” (1921).

O dată cu intrarea României în război, în noaptea de 14/15 august 1916, Mihail Sadoveanu este mobilizat la București, lucrînd la cenzură pînă la finele acestui an. Totodată, la inițiativa armatei, în cursul lunii septembrie tipărește, împreună cu Nicolae Iorga, Ion Minulescu, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, periodicul „Gazeta ostașilor”, din care au apărut numai două numere și nu s-a păstrat (se pare) nici un exemplar.

La sfîrșitul lunii decembrie 1916, un ordin îi cere ofițerului Mihail Sadoveanu să plece pe front. În ultimul moment, un alt ordin îl cheamă la Birlad, la Marele Cartier General al armatei române, unde primește misiunea de a înființa și conduce ziarul „România” — organ al apărării naționale. Mărturie stau, în acest sens, și relațiile Profirei Sadoveanu. „Mobilizat la București, lucrează la cenzură pînă în preajma sărbătorilor de iarnă, cînd este chemat să se prezinte la regiment, de unde urma să plece pe front. Dar chiar în ultima clipă, un contraordin îl trimite la Birlad, la Marele Cartier General, unde un grup de scriitori și cei care organizau rezistența îi increditează un ziar, „România”, care avea să ființeze la Iași tot timpul războiului, pînă la încheierea armistițiului din 1918 (...) La ziarul „România” (...) are în mînă felurite rapoarte, primește scrisori de la soldați. Pe front pășeste, întovărășind pe Mr. Brown, corespondentul ziarului „Times” — ca să vadă urmele crîncenelor lupte de la Mărăști (...)”.

Într-un raport înaintat la 2 ianuarie 1917 Marelui Cartier General al armatei române, Locotenentul Mihail Sadoveanu arată că s-a deplasat la Iași și a convocat o seamă de scriitori care au discutat și au iscălit un memoriu privind apariția gazetei zilnice intitulată „România”, ca simbol al tuturor aspirațiilor noastre naționale. Această gazetă urma să ajungă altă în prima linie a frontului, cit și la unitățile aflate în refacere, circa 15 000—20 000 exemplare zilnic. Referindu-se la programul ziarului, Mihail Sadoveanu preciza că „o asemenea publicație trebuie să tindă a ridica moralul soldaților și al populației civile”. De asemenea, potrivit concepției lui Sadoveanu, ziarul „România” urma să întărească încrederea întregului popor în biruința armatei române, să combată propaganda inamică, să trateze despre raporturile cu aliații și, totodată, să militeze pentru unirea forțelor întregului popor român în scopul înfrîngerii dușmanului. În același timp, Sadoveanu sublinia că în ziar se va insista asupra situației jărilorilor soldați, că aceștia vor primi drepturi și pămînt așa cum li s-a făgăduit; se vor publica și mai des: „cite un foieton — cronică cu subiect de preferință militar, impresii și povestiri de pe front etc. (...) În sfîrșit, o ilustrație în armonie cu propaganda și tendințele ce urmărim”.

Ca urmare a măsurilor energice întreprinse, în ziua de 2 februarie 1917 apare primul număr al ziarului „România”, în care Mihail Sadoveanu (avea 37 de ani și gra-

dul de căpitan) publică articolul purtînd titlul „**grăitor**”. Neînfricată armată română a fost subiectul central al scriitorului ani de-a rîndul, iar eroii întîmplărilor, pînă aproape de domeniul legendei — luptătorii ce și-au închinat „sufletele de viteji” scumpei lor Patrii.

Printre colaboratorii ziarului „România” au figurat nume de prestigiu: Octavian Goga (prim-redactor), Ion Minulescu, Ion Agârbiceanu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea (care semna editoriale și articole de fond), N.N. Beldiceanu (susținea cu Mihail Sadoveanu și alți colaboratori rubrica „**Fapte de pe front**”, denumită apoi „**De pe frontul nostru**” sau „**Impresii de pe front**”), P. Locusteanu, G. Ranetti, Corneliu Moldovanu, Mircea Rădulescu, G. Ganopol, Virgil Bărbat, sporadic Al. Vlașuță, Claudia Millian, Zaharia Bărsan, Vasile Militaru, iar din 1918 Zaharia Stancu și Demostene Botez. Conduși de aceleași idealuri patriotice, toți acești scriitori și colaboratori au alcătuit un veritabil detașament de corespondenți militari. Scrierile lor, realizate în spiritul iubirii de țară, rămîn un moment de referință în istoria presei românești de război, oferind cititorului contemporan o frescă a luptei direțe și a dăruirii nedrămuite, a ostașului român.

În coloanele ziarului „România”, la rubrica „**De pe frontul nostru**”, corespondentul de război Mihail Sadoveanu prezintă fapte de vitejie ale ostașilor români, elogiază eroismul marelui al omului din popor, îmbărbătează permanent pe cititorii ziarului, făcîndu-i să nădăjduiască în victoria finală. Întîmplările povestite, emoționante prin sinceritatea lor, au fost cunoscute direct de scriitor în deseale sale deplasări pe front sau în spatele frontului. Între primele scrieri publicate de către Mihail Sadoveanu la această rubrică, începînd cu nr. 23 al ziarului, din 24 februarie 1917, au fost „**Sorcova**” și „**Pajura**”, în care evocă vitejia ostașilor din Regimentul 1 roșiori, respectiv a flăcăilor olteni din Regimentul 57 infanterie în luptele împotriva forțelor invenoate.

În aceeași rubrică a ziarului „România” mai apar și povestirile „**Ordonanța**”, „**Dulhan**”, „**Mandache sacagiul**”, „**Neputul lui Avram Iancu**”, „**Mormintul lui Salvat**”, „**Un viteaz**”, „**Floarea mea**”, „**Domnișoara**”, „**Ura**”, „**Cu ochii la cer**”. Evocînd episoade de luptă autentice, fapte de eroism individuale și colective, precum cele ale ordonanței povestitorului, lordache Păun, soldatului Dulhan — țaran simplu din Vrancea, soldatului sacagiul Mandache, nepotul lui Avram Iancu, Valeriu Sucu, ardelean viteaz, în vîrstă de 46 de ani, venit voluntar pe front, „**să se bată pentru neamul nostru**” etc., aceste povestiri au constituit un important mijloc de îmbărbătare a ostașilor de pe front, de sporire a încrederii în victorie și în puterile deosebite de viroase ale națiunii române.

Concomitent, în editoriale ca „**Lupii**”, „**Să ne-aducem aminte**”, „**Scopurile de război ale Germaniei**”, „**Distrugeți Austro-Ungaria**” ș.a., publicate în diverse rubrici ale ziarului „România”, Sadoveanu demască planurile expansioniste ale Germaniei, planuri fixate încă din 1895, de pe vremea lui Wilhelm al II-lea, care vizau să anexeze statului german întreaga Europă, și condamnă atrocitățile comise de ocupanții germani în diferite țări ca Belgia, Franța, precum și în teritoriul românesc vremelnic ocupat.

— În alte articole, Mihail Sadoveanu elo-

giază eforturile maselor populare pentru sprijinirea morală și materială a ostașilor de pe front. „**În fiecare casă** — scrie el —, femeia, dînd lîna agonisită de unde poate, împletește ciorapi, minceuțe și flanele pentru asprele campanii de iarnă. Și asta, nu numai în casele de unde a plecat un ostaș, ci în orice casă. Fiecare ființă rămasă la cămin simte și are datoria să sprijine un soldat (...) Frăția, dulcea și blînda frăție, ne apropiie în suferință și ne leagă tot mai mult pe toți cei de același neam”.

Începînd cu nr. 169 din 24 iulie 1917 al ziarului „România”, Mihail Sadoveanu își publică corespondența de război sub titlul general de „**Impresii de pe front**”. Apar, la această rubrică, reportajele: „**Mărăști**”, „**Mărășești**” și „**Bătălia de la Războare**”, scrise cu prilejul unor vizite în zonele unde s-au dat cele mai crîncene bătălii. Autorul aduce calde elogiuri vrednicilor luptători jertfici pentru victorie, immortalizînd vitejia cîtorva ofițeri: locotenentul Hîncea, maiorul Atanase Ionescu, căpitănul Miculescu ș.a., eroi ai marilor bătălii. „**Bătălia de la Mărășești**” — scrie Mihail Sadoveanu — va trece în istoria noastră ca o operă serioasă și solidă de artă militară. Toată dezvoltarea ei s-a executat potrivit planului inițial. Cel din urmă soldat a știut unde merge și și-a făcut datoria. Artileria a dovedit o precizie înspăimîntătoare. Ofițerii germani prinși au mîrturisit aceasta, cu mirare și laudă. „**Timp de două săptămîni cit a durat bătălia (de la Mărășești — n.n.)**, soldații noștri au fost neadormiți și neobosiți. Au respins atacuri, au contraatacat, s-au bătut cu o energie înfricoșată. Această energie fără seamăn, fără precedent în anele războiului de față, este cel mai mare titlu de glorie al oștirii noastre”.

Emoționantele povestiri și întîmplări de la rubrica „**Fapte de pe front**”, în care „vitejia, inteligența și înțelepciunea se împleteau în chip cu totul unitar”, au fost reunit de scriitor, în același an 1917, într-un volum cu semnificativul titlu „**File singurate**”, apărut în tipografia ziarului „România” și răsîndit în rîndul ostașilor și populației.

După terminarea războiului, Mihail Sadoveanu colaborează la mai multe reviste și ziare cu caracter democratic și progresist în care își publică o serie de articole inspirate din eroismul poporului român și al armatei sale în anii 1916—1918. Noile scrieri, printre care cele din ciclul „**In memoriam**” reprezintă un act de devotament față de eroii neamului și o simbolică celebrare a soldatului necunoscut, care a fertilizat pămîntul străbun cu singele său.

Povestirile, articolele și reportajele scrise de Mihail Sadoveanu în perioada în care s-a aflat în oastea țării sau aparținînd tematic războiului nostru pentru reîntregire națională din anii 1916—1918, reunit în volume ori rămase prin pagini de ziar, au pentru noi, cei de astăzi, frumusețe și rezonanță de oratoriu. Activitatea scriitorului ostaș Mihail Sadoveanu — neîntrecut evocator de oameni și de locuri încărcate de istorie — constituie o pagină luminoasă în biografia marelui nostru prozator și o mîndrie în cronică glorioasă a oștirii române.

■ Locotenent-colonel
AUREL PENTELESCU
și maior O. TEOFIL

ÎNCEPUTURILE AVIAȚIEI MILITARE ÎN ȚARA NOASTRĂ

Primele manifestări aeriene avînd caracter militar au avut loc în anul 1910 lîngă Slatina, unde se desfășurau manevrele militare ale corpurilor de armată 1 și 2. Un echipaj militar pilota un balon tip zmeu, ce avea misiunea de a urmări mișcarea trupelor de la vest de Olt. La aceleași manevre, în după amiaza zilei de 27 septembrie 1910 s-a înălțat deasupra dispozitivului, într-un zbor maiestuos, avionul pilotat de Aurel Vlaicu („Vlaicu 1”), îndreptîndu-se spre Piatra Olt. De fapt, era pentru prima oară în lume cînd un avion era folosit în scopuri militare. Următorul pas l-au făcut francezii, care la manevrele din regiunea Reims au folosit și ei avioane pentru a executa misiuni cu caracter militar.

Avînd în vedere performanțele aviației obținute pînă în anul 1910, avocatul Mihai Cerchez, întemeietorul primei societăți de aviație din România, a întocmit un memoriu adresat Ministerului de Război în care arăta avantajele folosirii aviației în armată. Se propunea, de asemenea, instituirea unor cursuri de instruire a unor ofițeri în arta pilotajului la aerodromul de la Chitila. Entuziastul susținător al aripilor românești a lansat cu același prilej și ideea construirii unor avioane în atelierele aerodromului său de la Chitila, care ar fi urmat să intre în dotarea Ministerului de Război. Propunerea avocatului Cerchez a fost aprobată

de ministrul de război Nicolae Filipescu, semnîndu-se astfel actul de naștere a aviației militare române.

Recrutați la cererea lor, pentru a urma cursurile de pilotaj, un grup de ofițeri de geniu s-a prezentat, la începutul lunii aprilie 1911, la aerodromul Chitila, pentru a învăța să zboare. Primii șase „nebuni”, cum fuseseră categorisiți la vremea aceea, erau: maiorul Ion Macri, căpitanul Fotache Enescu, locotenentul Stelian Boiangiu și sublocotenentii Nicolaie Druțu, Gheorghe Negrescu și Ștefan Protopopescu.

Primiți cu multă bunăvoință de avocatul Cerchez, cei șase temerari au fost conduși să viziteze nu aerodromul, hangarele, avioanele, atelierele, ci în primul rînd infirmeria. Aici, la loc vizibil, erau așezate două brancarde noi nouțe.

Pe un ton oarecum glumeț și supraveghîndu-i cu multă atenție, Cerchez le-a spus: „Iată, vedeți că am cu ce să vă ridic de pe cîmp în caz de accident!” Acest prim test psihologic a fost însă trecut cu bine de bravii ofițeri. Nici unul nu a cerut să se retragă. Cei șase urmau să devină, spre cîntecul lor, nucleul primei școli militare de pilotaj din țara noastră.

■ Colonel GH. ZĂRIOIU

SOLDATUL NECUNOSCUȚ

Arborii s-au unit într-un bocet
Sus, spre un cer fără pată.
Soldatul necunoscut
Se stînsese lîngă un virtej
De sîrmă ghimpată.
Fiecare ramură
Părea că înțepă aerul ca un stilet.
La căpătîiul eroului
A rămas de veghe,
În fiecare cuvînt, un poet.

I-am căutat chipul
Într-un teanc de memorii îngălbenite
Cineva, un veteran,
Mi le făcuse cadou.
Le-am privit doar cîteva clipite
(Părea că timpul s-a oprit din nou)

Arborii dăduseră onorul,
Camarazii lui erau departe,
Soldatul necunoscut adumbrea în nemoarte
Brăzdînd eternitatea,
Ca într-un marș,
Ca într-o misiune obișnuită,
Așa de parcă nici n-a observat
Cum cerul la apus s-a ntunecat
De-atîta teamă-n frunza ncremenită.
Drumul părea atunci un covor
Ce se-așterne neted de la sine,
Nici n-a știut că un nemuritor
Îl calcă, triumfînd peste ruine.
Iar florile s-au prefăcut în cupe
Ca să-l serbeze-așa cum se cuvine.

■ CAMELIA POPESCU

DON IULIU ÎN „TIERRA DEL FUEGO“

Se numea Iuliu Popper. S-a născut în anul 1857. După obținerea diplomei de inginer, în Franța, își începe marea sa călătorie prin lume... A murit, în condiții misterioase, la numai 36 de ani, pe meleaguri îndepărtate, „la capătul lumii”. Pretutindeni, unde l-au purtat pașii, a dus cu el dorul de

patrie. Aventurile sale în țările Europei, Africii, Asiei și Americii par izvorite din pana măiestră a lui Jules Verne sau Jack London. Și e de mirare că, în afară de unele articole apărute în diferite publicații, de consemnările lapidare din dicționare enciclopedice sau manuale de geografie, nici un condeier român nu l-a dedicat, încă, o monografie.

Scritorul chilian Francisco Colone, autorul unor cărți traduse în mai multe limbi, printre care „Tierra del Fuego”, apărută și în limba română, scrie o excelentă nuvelă al cărei erou principal este românul Iuliu Popper, îndrăznețul, ambițiosul și inteligentul inginer don Iuliu, „cel dintîi alb care a străbătut pămînturile dintre strîmtorea lui Magellan și Oceanul Atlantic”. Era, după descrierea lui Colone, „un bărbat cu fruntea lată, pielea obrazului albăstrie, mustața și barba roșcate, nasul drept, de roman, cu ochii verzi și o nepăsare apigă în privire. O voce pătrunzătoare întregia importanța fapturilor sale înalte și robuste”.

Mai întîi, în calitate de inginer, Iuliu Popper se angajează la compania Canalului de Suez. Începuse temerara acțiune de străpungere a uscatului ce leagă cele două continente pentru a da lumii o nouă și importantă cale navigabilă. Nu prinde rădăcini: vîntul drumetiei îl împinge mereu cu forța nevăzută. Pleacă în Extremul Orient. Revine în țară și, după un scurt popas la București, se îndreaptă spre întinderile nesfîrșite ale Siberiei. Prin co-

respondența trimisă în țară, atît familiilor, cît și Societății Geografice Române, își semnalează prezența în Canada, în S.U.A., în Cuba — care îi datorează întocmirea planului orașului și portului Havana —, în Mexic — unde devine redactor la „Diario de los Forasteros”. Dar, numai după un an, în 1886, pornește spre Brazilia și de acolo în Argentina. Aici, în ținuturile misterioase și de necuprins ale Patagoniei și Țării de Foc, începe o nouă și spectaculoasă aventură. Prilejul îl oferă o societate argentiniană interesată, mai cu seamă, în studierea posibilităților de valorificare a nisipurilor aurifere din extremitatea sudică a continentului sud-american. Patagonia, prin care Popper călătorește deja, nu era, totuși, o „pată albă pe hartă”. Dar Tierra del Fuego mai păstra încă multe taine ce și așteptau dezlegarea.

În septembrie 1886, el acostează din nou la țărmul uneia dintre insulele Țării de Foc. Străbate cîmpii încremenite sub zăpadă, traversează canale primejdioase, trece prin păduri uriașe, cu arbori dezrădăcinați de vînt, cu coroanele înclăcice ca niște șerpi uriași, luptă cu nenumărate obstacole.

Popper își continuă călătoria de-a latul insulei mari, spre Oceanul Atlantic. E șeful unei expediții formate din douăzeci de persoane. Și-a ales cu grijă oamenii. Cu asentimentul statului argentinian, l-a îmbrăcat în uniforme militare, le-a dat arme și muniții și le-a spus că asemenea haine și căciuli înalte sînt purtate de ostași din România — patria lui. l-a instruit ca pentru luptă, l-a învățat pe acești oameni aspri, obișnuți să trăiască neîmblîziți, ce-i disciplina. Cu acest gringo nu-i de glumit!

Caravana face scurte și dese popa-

3

suri. Popper stabilește coordonate geografice, înseamnă pe hartă riuri, golfuri, coline, pampasuri, munți. Unora le dă denumiri românești ce mai dăinuie și astăzi în atlasuri: Punta Sinaia, Rio Rosetti, Rio Ureche, Rio Lahovary... În decembrie 1886 își încheie prima călătorie în faimoasa Țară de Foc. Va mai reveni... Însemnările sale, comunicările făcute, con-

ferințele ținute sfîrșesc un interes enorm. Mai cu seamă în rîndurile membrilor consorțiului ce a patronat expediția: subsolul Țării de Foc tănuie aur și poate fi exploatat, iar românul face propuneri concrete de valorificare... Curînd, Popper se întoarce în ținuturile dezolării. Nu numai pentru exploatarea aurului, care

2

începuse să atraga sute de aventurieri dornici de îmbogățire rapidă, ci și pentru a studia, în continuare, viața băștinașilor, pentru a da la iveală noi ținuturi, noi bogății. Apar ca din pămînt clădiri. Se construiesc, după planurile sale, instalații de prelucrare pe plaje, denumite „secerătorile de aur”. Bande organizate de tilhari le dau tircoale. Cîțiva dintre „credincioșii” tovarăși de drum îl trădează, luînd cu ei o cantitate însemnată de metal prețios. Oceanul îl răzbună însă pe Popper, înghițind ambarcațiunea fugărilor, cu aur cu tot. Bandele de tilhari înarmate pînă-n dinți se înmulțesc, atacă tot mai des așezările și instalațiile înălțate cu trudă. Scopul nu este greu de ghicit — aurul!

Într-una din zile, în timp ce Popper, împreună cu o mină de prieteni pleacă departe, să întreprindă noi cercetări, o bandă de tilhari — condusă de trei dintre foștii săi subalterni — atacă și ocupă mica așezare „El Parama”, rămasă fără apărare. Reîntors, Popper ia măsuri. Oamenii săi admiră din nou iscusința și curajul românului „don Iuliu”. Din ordinul lui sînt confecționate păpuși de paie care sînt fixate pe șeile cailor. Loviți cu bilele, însoțiți de focuri de armă și strigătele călăreților rămași după coline, caii se năpustesc spre tilhari bine adăpostii. Aceștia își îndreaptă tot focul spre „atacatorii” nepăsători ce vin în iureș către ei. Dar nu cade nici unul! În acest timp, Popper și luptătorii de sub comanda sa năvălesc din partea opusă și-i nimicesc pe tilhari.

Cu trecerea timpului — numai în trei ani —, „El Parama” devine tot mai

■ GH. LUCIAN

1. Exploratorul român Iuliu Popper
- 2—3. Monedă și marcă poștală emise de exploratorul român

(continuare în pag. 76)

Diosig, 4 septembrie 1940... Cu cinci zile în urmă, la palatul Belvedere din Viena se semnase din ordinul lui Hitler și Mussolini un dictat odios. Un dictat fascist, potrivit căruia o bună parte din pământul românesc al Transilvaniei era atribuit pe nedrept Ungariei horthyste. La cazarma plutonului de grăniceri din localitate, nimeni nu ațipise încă, deși trecuse cu mult de miezul nopții. Comandantul subunității, locotenentul Dumitru Lazea, primise de la eșalonul său superior o informație care nu-i îngăduia să pună geană pe geană: din clipă în clipă, încălcând convenția stabilită, horthystii puteau năvăli peste linia de frontieră. Informația îi fusese confirmată și de patrulele grănicerești care sesizaseră de partea cealaltă mișcări de trupe, dar și de un cetățean din comună căruia îi ajunseseră la ureche niște zvonuri despre pregătirile febrile ce le făceau fasciștii localnici. Îi era limpede că horthystii se grăbeau să pună mâna cât mai repede pe un pământ ce nu le aparținea. De aceea luase și o seamă de măsuri. Pe harta din fața lui se puteau vedea trasate cu creionul direcțiile probabile de acțiune a agresorului. Și el, și subordonații săi, toți fără nici o excepție, erau hotărâți să apere cu orice

Pentru un timp, deasupra cimpiei din dreapta riului Barcău se așternu liniște. Dar horthystii erau decizi să-și realizeze cu orice preț intențiile agresive. Două plutoane din armata regală ungară s-au strecurat peste frontieră și, manevrând abil, căutau să-i încercuiască pe grăniceri. Locotenentul Lazea a sesizat repede intențiile agresorului și, conștient de superioritatea covârșitoare a acestuia, a hotărât să se retragă pe poziții mai bune, dincolo de Diosig. Nici pentru o singură clipă nu i-a trecut, însă, prin minte să renunțe la luptă. Onoarea și demnitatea titlului de ostaș român trebuiau apărate pînă la capăt. Dar s-a întimplat un fapt la care nu se așteptase. Un fapt cu urmări tragice pentru el și oamenii săi. În timp ce-și croiau drum spre noile poziții, de prin case și curți, cozile de topor ale agresorului, nylaștii, fasciști notorii, au căzut în spatele lor. Comandantul și bravi săi subordonați s-au bătut vitejește, cu neînfriecare. Au căzut unul după

În apărarea onoarei și demnității

preț onoarea și demnitatea ostirii române. Le era mai vie ca oricînd în inimi și conștiințe dezastrul. „Pe aici nu se trece!” care-i însușeau pe vitejii lor înaintași la Mărășești și Oituz. Nedreapta sentință de la Viena îi zguduise, îi mîhnise cumplit, dar le și înzecise hotărîrea de luptă.

Adîncit în gîndurile sale, locotenentul Lazea nici nu-și dădu bine seama cînd sergentul de serviciu dăduse buzna în cancelarie. Cu chipul răvășit de îngrijorare, el îi raportă că numeroase forțe horthyste se îndreptau spre localitate. „Fiind întuneric, nu se putuse stabili cu exactitate tăria lor. Locotenentul Lazea nu-și pierdu cumpătul. Ordonă sergentului de serviciu să alarmeze grupa de rezervă. Totul dură mai puțin de un minut. Fiecare militar știa dinainte ce trebuie să-și ia asupra lui și cum să acționeze. Locotenentul Lazea le spuse oamenilor doar cîteva cuvinte — nu era timp de vorbe multe, după care, cu el în frunte, grănicerii o apucară spre locul unde horthystii încălcaseră linia de frontieră.

Micul detașament n-a trebuit să meargă nici un kilometru cînd, în față, îi apărură, în lumina difuză a dimineții, primele uniforme verzi. Locotenentul Lazea ordonă oamenilor să rămînă deocamdată pe loc. Vroia să evite o confruntare singeroasă și, în consecință, dădu semnalul cunoscut, semn că intenționează să discute cu grănicerii unguri. Agresorul, insolent și infumurat ca orice agresor, răspunse însă cu focuri de armă. Ostașii noștri, care între timp se răspîndiseră în trăgători, ripostară imediat. Încleștarea ce se urma a fost scurtă, dar înverșunată. Grănicerii și jandarmii horthysti s-au văzut nevoiți să o rupă la fugă spre frontieră. Unii dintre ei — opt la număr — fuseseră secerăți de gloanțele grănicerilor, plătind cu viața aroganța comandanților lor.

altul, apărînd eroic pămîntul străbun, sergentii Gheorghe Mitu și Gheorghe Tomaș, caporalul Pavel Mocanu, fruntașul Ștefan Herea, soldatul Vasile Bălan... În vîltoarea încleștării, locotenentul Lazea a rămas singur, dar a continuat să tragă, vrînd să se desprindă de mai mulți soldați inamici care încercau să-l înconjoare. Deodată, simți ceva ca un fier roșu în partea stîngă a abdomenului. A început să-și piardă cunoștința, miinile nu-l mai ajutau, apoi n-a mai știut nimic de el. Horthystii l-au ridicat de jos și, fără să-i dea vreo îngrijire, l-au aruncat într-o căruță. Abia mai tirziu, spre seară, aveau să-l ducă la Debrețin. Dar condițiile precare în care a fost transportat, intervenția tardivă a medicilor i-au fost fatale bravului ofițer de grăniceri român. A doua zi se stîngea în chinuri groaznice, pe un pat de spital, sub privirile haidele ale horthystilor.

...După mai bine de trei săptămîni, la 1 octombrie 1940, în stația de frontieră Curtici, o mulțime de oameni, civili și militari, întîmpinau trenul la care fusese atașat vagonul cu rămășițele pămîntului ale locotenentului Dumitru Lazea. După îndelungate insistențe pe lingă autoritățile horthyste, eroul de la Diosig se întorcea acasă între ai săi. O companie de infanterie i-a dat onorul și s-au rostit cuvîntări. Cuvîntări emoționante, vibrînd de patriotism: „Grănicerii, ca păzitori neadorimiți ai graniței, sînt crescuți și trăiți în dezastrul «Pe aici nu se trece!»”, a ținut să spună, între altele, comandantul batalionului de grăniceri din Arad. Locotenentul Dumitru Lazea a căzut avînd o moarte de erou, avea să consimneze, o zi mai tirziu, într-un amplu și vibrant reportaj despre funeralii, directorul ziarului arădean „Știrea”. S-a dovedit, și în acea zi de început de octombrie al nefastului an '40, că, în ciuda oricăror opreliști, românii știu să-și cîstească cum se cuvine vitejii.

■ Colonel (r) CONSTANTIN TATU

„ÎN JURUL LOR S-A ȚESUT O LEGENDĂ“

Lichidarea urmărilor războiului și refacerea economiei naționale — unul din obiectivele majore care au stat în fața poporului român, sub conducerea partidului comunist, după victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antimperialistă din august 1944 — au implicat, între altele, asanarea de mine, proiectile, diferite alte muniții din terenurile aflate în fostele zone de luptă din interiorul țării. Îndeplinirea acestei importante sarcini s-a asigurat prin participarea eroică a militarilor genști, îndeosebi a pionierilor, care, asemenea întregului popor, au răspuns cu promptitudine și abnegație la chemările Partidului Comunist Român. „Cînd goarna a sunat încetarea focului pe front și cînd războiul s-a terminat — se arată într-un articol din gazeta de armă „Viața genului”, semnat de colonelul Grigore Ionescu —, toți ostașii s-au pregătit de pace, numai pionierii au continuat să ducă munca grea și necunoscută a deminării și stringerii de explozivi pentru a reda agriculturii fostele cîmpuri de luptă în care nu îndrăznea nimeni să intre. În această luptă a binelui contra răului au căzut mulți pionieri necunoscuți și neștiuți. Jertfa lor îi așază alături de toți eroii neamului și înțerește și mai mult legătura dintre arma genului și popor, legătură care a fost, este și va fi indestructibilă“.

Se impunea o intervenție urgentă datorită faptului că minele, munițiile, explozivii care se găseau în diferite puncte ale țării prezentau grav viața cetățenilor, împiedicau efectuarea lucrărilor agricole pe suprafețe întinse, prejudiciu transporturile pe apă; datorită exploziilor diferitelor mine și bombe, pînă la 15 decembrie 1945 au fost accidentate 4 097 persoane, din care 2 549 și-au pierdut viața.

Deplantarea sau neutralizarea minelor prezentau mari pericole și pentru viața ostașilor genști angajați în această operațiune, întrucît neexistînd planurile cîmpurilor de mine executate de armata germană în retragere se acționa doar pe baza informațiilor furnizate de populația din zone și de autoritățile locale. Totodată, unele zone se acoperiseră cu vegetație, ceea ce îngreuna depistarea minelor. Singurul mijloc eficient folosit era sonda cu vergea metalică, cu care ostașii controlau pămîntul metru cu metru. Descrînd activitatea stăruitoare, plină de primejdii a pionierilor genști, scriitorul Geo Bogza consemnează într-un reportaj: „Viața pionierilor deasupra acestor pămînturi, sîrăce și primejdioase, în aceeași măsură e demnă de o epopee... Ei se adăpostesc în cîte

un bordei de la marginea satelor pîrjolite. Din gura acestor bordei, cîmpia pornește departe, nesfîrșită, pustie, plină de primejdii, așa cum se vede întinderea mării de pe fîrmuri. Mîine, în care punct, deasupra acestor suprafețe, barca vieții lor se va duce la fund? În zorii zilei pionierii se trezesc, își iau sculele și pornesc la treabă ca pescarii și ca țărani, lată-i înaintînd pe întinderea cîmpiei, răzleți, mereu împungînd pămîntul, încît ar putea părea niște semănători. Dar acolo unde ei pun un semn mic înseamnă că mina a fost descoperită, iar cei ce vin în urmă vor trece să o scoată și să-i smulgă focul cum i-ai smulge unei vipere colții de venin; atunci primejdioasele mine devin niște simple tinichele pe care le poți lovi în batjocură cu piciorul“.

Potrivit măsurilor stabilite de Marele Stat Major al armatei române, la operațiunea de neutralizare a minelor de diferite categorii și de stringere a armamentului, munițiilor și a altor materiale de război din fostele zone de luptă ale țării au fost angajate, încă din primăvara anului 1945, efective însumînd 1 095 de militari: 50 ofițeri, 45 subofițeri și 1 000 de gradați și soldați. Ulterior, numărul acestora a crescut substanțial, mai ales după revenirea în țară de pe frontul antihitlerist a unităților și marilor unități ale armatei române.

Angajînd o devarată luptă cu „farfuriile morții” — denumire dată minelor de către militarii genști —, echipele deplantaților de mine, formate în cea mai mare parte din pionieri, au învins numeroase dificultăți, dovedind măiestrie, dîrzenie, curaj și un impresionant spirit de jertfă. În această activitate plină de riscuri, numai în perioada noiembrie-decembrie 1945 au fost accidentați mortal 68 de militari (5 ofițeri, 8 subofițeri și 55 gradați și soldați), iar 111 militari (7 ofițeri, 8 subofițeri și 86 gradați și soldați) au fost răniți.

Faptul că operațiunile de deminare au fost extrem de primejdioase, că ofițeri, subofițeri și ostașii genști au acționat fără șovăire, mulți dintre ei jertfindu-și viața, este atestat și de următorul exemplu: în lunile octombrie—decembrie 1945, trupele speciale (echipele de pionieri) ale Corpului 4 teritorial au deplănat în Moldova 733 500 de mine, redînd agriculturii 96 750 de hectare, cu prețul a 41 de ostași morți (1 ofițer, 3 subofițeri și 37 militari în termen) și 48 răniți (3 ofițeri, 2 subofițeri și 43 soldați și gradați).

Printr-o activitate eroică, militarii genști, împreună cu ostași din alte arme, au făcut inofensive, pînă la sfîrșitul anului 1947, prin de-

plantaie, explozare pe loc, adunare etc. 851 744 mine antitanc și antiinfanterie, 429 635 proiectile de artilerie, 1 025 300 cartușe, 32 048 grenade, 90 494 mine-aruncătoare, 8 259 „Faust patroane”, 3 867 bombe de avion și alte materiale de război, asigurînd redarea în circuitul agricol a peste 120 000 de hectare de pămînt arabil, curățirea litoralului românesc și a Dunării de mine și geamanduri explozive, crearea de culoare pe Marea Neagră pentru asigurarea navigației vaselor comerciale.

Prin devotamentul, dăruirea și spiritul de sacrificiu manifestat, deplantații de mine s-au bucurat de sprijin și calde aprecieri atît din partea populației civile, cit și din partea autorităților centrale și locale. La apelul lansat de Comandamentul 4 teritorial către organizațiile Apărării Patriotice, prefecturile de județ și comunele din zonă pentru stringerea de fonduri în vederea autorării celor rămași invalizi, precum și a familiilor celor căzuți la datorie în timpul deminării s-a răspuns cu promptitudine și multă omenie.

Sînt numeroase documente în care se elogiază activitatea eroică a deplantaților de mine. Ordinel de zi nr. 10 din 26 martie 1947 al Ministerului de Război citează pe armată Compania 6 lucru din subordinea Comandamentului 6 teritorial, comandată de locotenentul Niculescu Paul, care s-a distins „printr-o muncă deosebită și plină de riscuri pentru deplantarea minelor, bombelor și proiectilelor neexplodate, asigurînd astfel viața locuitorilor și lucrarea ogoarelor pentru campania agricolă a județului Mureș, în regiunile Teaca, Toplița, Gurghiu, Reșinul de Jos, Lunca Bradului și Brad”. Primul ministru, dr. Petru Groza, urmîrind îndeaproape activitatea deplantaților de mine, le-a transmis, în mai multe rînduri, călduroase mulțumiri pentru spiritul de devotament și sacrificiu dovedit în acțiunea de înlăturare a pericolelor de pe teritoriul național și le-a cerut să continue pînă la sfîrșit „această patriotică acțiune, rîmînînd totdeauna la datorie în serviciul intereselor țării și ale poporului“.

Spiritul de dăruire, faptele eroice săvîrșite în activitatea de înlăturare a minelor și de stringere a armamentului, munițiilor și a altor materiale de război în anii 1944—1947 constituie o elocventă dovadă a atașamentului militarilor genști față de patrie și popor, îmbogățind tradițiile de luptă și de muncă ale armatei genului.

■ TEOFIL OROIAN

DON IULIU ÎN „TIERRA DEL FUEGO“

(urmăre din pag. 74)

înfloritoare. În 1889, Popper dispune baterea de monezi, din aur curat, de

cinci grame, cu inscripția „Tierra del Fuego — Popper — 1889”. Ulterior sînt emise și mărci poștale, pentru uz local, devenite, azi, o raritate, ca și monedele. Construiește drumuri, aduce coloniști, printre care și citeva grupuri de români, întreprinde noi călătorii și prospectări. Cu orice prilej ia apărarea fugienilor, amenințați cu exterminarea, nu numai datorită condițiilor subumane în care erau obligați să trăiască, ci, mai ales, datorită „vinătorilor” dispuși să-i ucidă fără milă...

Sustine conferințe, scrie articole vehemente la mai toate ziarele, trimite rapoarte bine documentate la forurile competente argentinieze. Are planuri mari: înființarea unei linii telegrafice între capitală și sudul țării, organizarea unei expediții științifice în Antarctica etc. E cunoscut, apreciat, lăudat și învidiat. La 6 iunie 1893 este găsit mort într-o cameră din marele oraș Buenos Aires. Dar faptele lui rămîn mărturie despre unul dintre temerarii care au dus departe, în lume, renumele de român!

TRATATUL DE ISTORIE MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

STRĂLUCITĂ IZBÎNDĂ A ISTORIOGRAFIEI ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE

Prestigioasa lucrare de sinteză **Istoria militară a poporului român** a ajuns la cel de-al V-lea volum. Rezultat al laborioasei activități a specialiștilor din numeroase instituții militare, universitare și academice — Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, Institutul de Studii Istорice și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Academia Militară, universitățile din București și Iași, Centrul de Științe Sociale din Sibiu, Institutul de Arheologie din București, Institutul de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol” din Iași, Institutul de Istorie a Artei din București, Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca, Institutul de Studii Sud-Est Europene, Muzeul Militar Central, Muzeul de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca, Direcția Generală a Arhivelor Statului etc. —, coordonată cu competența-i recunoscută de reputatul istoric general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, impunătorul tratat apărut sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și a Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară constituie cea mai prețioasă apariție editorială din ultimii ani. Cu rigoare științifică și respect față de adevărurile validate de istorie, lucrarea se circumscrie în aria adevărului formulat de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluționare în complexitatea sa, să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să infățișeze faptele nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții”.

Cu argumente purtând amprenta mindriei pentru trecutul nostru eroic, tratatul de **Istorie militară a poporului român** demonstrează științific, în lumina concepției materialist-dialectice a Partidului Comunist Român, vechimea, unitatea, continuitatea și statornicia poporului român în vatra strămoșească, analizează

multilateral lupta eroică a înaintașilor noștri împotriva cotropitorilor, pentru înlăturarea dominației străine și înfăptuirea idealurilor de dreptate socială, de independență și unitate națională. Sint prezentate și analizate toate faptele militare petrecute pe teritoriul etnic românesc, mai presus de împărțirile statale trecătoare sau de ocupațiile străine, astfel încât istoria militară a poporului nostru apare ca un proces unitar și continuu care a angajat întreaga societate românească. Autorii evidențiază aportul decisiv al maselor populare, al forțelor sociale și progresiste la luptele duse pentru libertate, din rîndul cărora s-au detașat mari conducători de țară și de oaste, gânditori și eroi ai războaielor de apărare, ale căror nume s-au înscris cu litere de aur în panteonul nemuririi: Dromichaite, Burebista, Decebal, Gelu, Litovoi, Basarab I, Bogdan I, Dobrotiță, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Neagoe Basarab, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Horea, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Alexandru Ioan Cuza și alții. Numeroasele bătălii purtate de-a lungul secolelor de către poporul român pentru apărarea intereselor sale legitime au constituit un puternic factor de unitate a tuturor locuitorilor de o parte și de cealaltă a Carpaților până la Dunăre și Mare, servind, totodată, și cauzei emancipării altor popoare angajate în eforturi liberatoare împotriva dominației străine.

O atenție deosebită este acordată prezentării evoluției organismului militar la români, care, prin strămoșii noștri geto-daci, are o vechime de peste două mii de ani. Întregul demers istoriografic evidențiază limpede că trăsătura fundamentală a armatei române o constituie faptul că ea s-a născut și s-a dezvoltat ca instituție pusă exclusiv în slujba apărării ființei propriului popor, a muncii lui pașnice creatoare.

„Armata — se subliniază în tratatul de **Istorie militară a poporului român** — a trăit, împreună cu întregul popor, a cărui parte inseparabilă este, și zilele bune, dătătoare de speranță și zilele nefaste, de cumplite încercări și durere. A gustat, împreună cu acesta, din aceeași cupă și necartul victoriilor, și amarul înfrîngerilor. De aici, din această contopire organică a voinței, energiilor și aspirațiilor poporului român și armatei lui s-au născut faptele de arme glorioase ale înaintașilor, iar în final s-au împlinit idealurile multiseculare, ca o încununare logică a luptelor neîncetate duse pentru emancipare”.

În toate cele cinci volume apărute pînă la această dată este abordată problematica gândirii și artei militare românești, a concepțiilor doctrinare, formelor și procedeele de luptă impuse de necesitatea învingerii unui inamic superior în forțe și mijloace. Analiza desfășurării luptelor și bătăliilor, între care se detașează cele de la Tapae, Adamclisi și Sarmizegetusa, Posada, Rovine, Tîrgoviște, Vaslui și Călugăreni, Grivița și Plevna, Mărăști, Mărășești și Oituz, relevă adevărul axiomatic că peste voința unui popor unit, hotărît să-și apere ființa, libertatea și independența pămîntului străbun, nici un agresor nu poate trece. Ridicarea la luptă a întregului popor, folosirea judicioasă a terenului, îmbinarea formelor și procedeele „războiului clasic” cu cele ale „războiului popular” s-au dovedit a fi modalități eficiente de înfrîngere a numeroșilor și puternicii lor adversari.

Desigur că în istoria poporului român au existat și ani de relativă liniște, atunci cînd confruntarea pe cîmpul de luptă a fost aminată prin folosirea judicioasă a armelor diplomației. Tratatul de istorie militară a poporului român analizează și această componentă a politicii românești,

■ **MAIOR GHEORGHE VARTIC**

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

XIV-lea pînă la prima jumătate a secolului al XVI-lea, iar cel de-al treilea prezintă epopeea luptei naționale pentru unitate, libertate și integritate teritorială din epoca lui Mihai Viteazul pînă în ajunul revoluției populare conduse de Horea. „Secolul revoluțiilor” (1784—1878) este cuprins în paginile celui de-al patrulea tom al tratatului, pentru ca volumul al cincilea să înfățișeze istoria armatei române de la 1878 pînă la 1918, adică de la Independența consfințită pe cîmpul de luptă de la Plevna, Rahova, Vidin și pînă la Marea Unire, precedată de jertfa zecilor de mii de ostași în războiul de eliberare și reîntregire națională și consacrată apoi prin voința întregii națiuni, exprimată liber la adunările plebiscice-

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

concretizată în sisteme de alianță, tratate de pace, convenții încheiate cu alte state etc., evidențind dorința poporului nostru de a trăi în pace și prietenie cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii.

Tratarea istoriei militare naționale pe o durată care acoperă peste două milenii a impus de la început o structurare a lucrării pe opt volume. Primul volum este consacrat prezentării evoluției organismului ostășesc din cele mai vechi timpuri și pînă la constituirea statelor românești de sine stătătoare. Volumul al doilea se ocupă de epoca de glorie a oastei celei mari, de la a doua jumătate a secolului al

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

idei și informații, structură bine organizată, obiectivitate și finețe analitică, oferind cititorilor măsura faptelor de eroism, de vitejie care brăzdează istoria noastră națională și care conferă poporului român distincția demnității și bărbăției, a unor înalte virtuți morale, dovedite în timpul veacurilor în lupta pentru afirmarea idealurilor de dreptate, libertate și independență.

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

tare de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia.

Volumul al saselea va avea ca obiect perioada interbelică și situația militară a României în primii ani ai celui de-al doilea război mondial, pînă la declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă la 23 August 1944.

Un imens material iconografic — hărți, scheme, fotografii etc. — sporește considerabil valoarea Tratatului de istorie militară a poporului român, la care se adaugă glosarele, listele bibliografice, indicele general și rezumatele în limbi străine care însoțesc fiecare volum.

Lucrarea, în întregul său, alcătuită după toate rigorile științifice, se distinge prin bogăție de

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

Tratatul de Istorie militară a poporului român este primit cu mare interes de marele public, stîrnind aprecieri elogioase din partea specialiștilor. Iată cîteva excerpte din numeroasele cronici inserate în paginile unor publicații din țara noastră.

Lucrarea **Istoria militară a poporului român** se înscrie ca un început reușit în seria sintezelor premergătoare tratatului de istoria României, ca o lucrare de referință în istoriografia din țara noastră și care, indiscutabil, interesează, deopotrivă, pe specialiști, dar și un deosebit de larg public cititor, care, din variate motive, studiază, citește cartea de istorie.

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU

Prin modul în care a fost concepută, prin relevanța analizelor și obiectivitatea concluziilor, prin noutatea informațiilor și curajul abordărilor, lucrarea ca ansamblu (**Istoria militară a poporului român** - n.r.) reprezintă o apariție de excepție în peisajul istoriografiei contemporane, calitățile sale fiind menite a-i asigura o notorietate indiscutabilă în circuitul valorilor științifice naționale și internaționale.

Conf. univ. dr. IOAN PĂTROIU

Cu toții, cîți sîntem români și ne bate inima pentru poporul și țara noastră, trebuie să fim recunoscători Comisiei Române

de Istorie Militară și Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, care au înzestrat știința istoriei, cultura și conștiința noastră cu o temeinică și vastă operă: **Istoria militară a poporului român**. Lucrare monumentală, necesară tineretului, întregului nostru popor, dornic să cunoască faptele străbunilor... Cred că nici o altă lucrare științifică n-ar fi putut demonstra mai elocvent că întreaga noastră concepție militară română s-a forjat în funcție de necesitatea vitală de a apăra și uni sub aceeași ocîrmuire întregul și compactul spațiu românesc pe vatra vechii Dacii, adică pînă la limitele graiului românesc.

Prof. univ. dr. DUMITRU ALMAȘ

Elaborată sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și a Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, coordonată de un colectiv de eminente specialiști, condus de generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, lucrarea (**Istoria militară a poporului român** - n.r.) are o valoare fundamentală, de însemnătate națională, fiind cea dintîi vastă și aprofundată sinteză a istoriei noastre militare, realizată cu o riguroasă metodă științifică, în spiritul adevărului istoric.

TEODOR VÎRGOLICI

TRATATUL DE ISTORIE MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

TRATATUL DE ISTORIE MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

Cele mai frumoase și fertile sugestii tematice nu încetează a mi le oferi lectura atentă și aprofundată a lucrărilor de istorie, iar în rîndul acestora, de curînd, am avut bucuria să cuprind și **Istoria militară a poporului român**, acest tratat de referință, impunător prin dimensiuni și prin galaxia de informații ce ne-o oferă.

PETRU VINTILĂ

Istoria militară a poporului român prezintă în același timp o cercetare riguroasă, călăuzită de respectul pentru adevărul istoric și o carte pentru sufletul fiecărui român, o carte de evocare a unor fapte glorioase din trecutul nostru de luptă pentru neațîrnare și unitate națională, care încălzesc inimile cititorilor și le însuflă sentimentul înălțător al mîndriei patriotice.

Cercetător științific ANDREI BUSUIOCEANU

Monumentala sinteză de istorie militară românească este o lucrare armonios-unitară în alcătuirea ei, realizînd, pentru înțîia oară, pe plan național și mondial, integrarea organică a fenomenului militar în toată întinderea lui, în largul context al istoriei poporului respectiv. O lucrare care ilustrează perfect nivelul înalt – informativ și interpretativ – al istoriografiei românești în EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, epoca cea mai bogată în întîmplări din multimilenara noastră istorie.

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

Audiența largă la publicul cititor, dar și ecurile spectaculoase pe care tratatul (**Istoria militară a poporului român** – n.r.) le-a avut în rîndul multor specialiști de peste hotare ne îndreptătesc să credem că dacă, prin absurd, nu s-ar fi scris pînă acum Istoria României, cartea de față ar fi putut ține loc de așa ceva, datorită virtuților sale: rigoare științifică, obiectivitate, bogăție formidabilă a informației, scriitura alertă, pe alocuri chiar pitorească.

CORNELIU VADIM TUDOR

Ne-am obișnuit de acum – și ne face plăcere să remarcăm acest fapt îmbucurător – ca fiecare volum al **Istoriei militare a poporului român** să cuprindă o vastă informație pusă pentru prima oară în circuitul științific și, îndeosebi, să aducă consistente elemente de interpretare originale, care completează, corectează la nevoie și dezvoltă tabloul istoriografic moștenit de la predecesori.

Dr. MARIN BADEA

ÎN POSTURILE VEGHEI ȘI ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ

NOI, TOATE ARMELE, LA DATORIE!

ÎN POSTURILE VEGHEI ȘI ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ

NOI, TOATE ARMELE, LA DATORIE!

DEPLINĂ ADEZIUNE, PUTERNICĂ ANGAJARE

O dată cu toți oamenii țării, am pășit și noi, militarii, în Noul An 1989. În pas drept, viguros, spre culmea solară a unui nou an de strădanie și vrednicie ostășească. Ferm hotărâți să ne îndeplinim ireproșabil toate misiunile încredințate, toate sarcinile ce ne revin din Directiva comandantului suprem. Neprecupețind nici un efort pentru a urca încă o treaptă pe drumul ascendent pe care ne-am aflat neîntrerupt în anii de măreșe împliniri pe care cu drag îi denumim **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**.

În marșuri și aplicații tactice, în amfiteatre și laboratoare de cercetare, pe șantierele marilor ctitorii ale prezentului socialist vom fi mereu însufleșiți de ideile și orientările de excepțională valoare teoretică și practică din magistrala **Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii, comandantul nostru suprem, la Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești**. Acest strălucit document, izvor de adâncă înțelepciune, programul nostru de muncă și acțiune revoluționară, direcționează căile și stabilește modalitățile cele mai eficiente de aplicare neabătută în viață a principiilor socialismului științific pentru neîntreruptă ascensiune a României, în deplină independență

și suveranitate, pe culmi tot mai înalte de civilizație și progres. Ne mobilizează energiile, forțele creatoare în activitatea de întărire a capacității combative a unităților și marilor unități, de ridicare a conștiinței socialiste, de creștere a răspunderii revoluționare a comunistilor, a tuturor militarilor.

Cutezătoarele îndemnuri și sarcini cuprinse în **Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu** sînt de cea mai mare importanță pentru întreaga noastră activitate la înalta școală de educație politică, patriotică și revoluționară care este armata. Sîntem mai angajați ca oricînd să ne îndeplinim misiunile de onoare pe care le primim, atît în poligoane și pe terenurile aplicațiilor tactice, cît și pe vastele șantiere ale economiei naționale. În tot ce întreprindem, începînd de la grupă, echipaj și pluton, punem în valoare uriașele resurse de tărie, de patos, de voință, de elan ale oamenilor — cei cu care s-a scris și se scrie cronică bărbătească a oștirii.

Acum, cînd țara își sărbătorește conducătorul iubit și stimat, omagînd activitatea de revoluționar încercat a ctitorului noul ei istorii, gîndul nostru, al întregii oștiri, se îndreaptă plin de recunoștință și dragoste către tovarășul Nicolae Ceaușescu, comandantul nostru suprem, simbolul strălucit al eroismului, al muncii ardente în slujba intereselor supreme ale patriei. Noi, toți fiii patriei aflați sub drapel, vom face totul pentru a întîmpina Congresul al XIV-lea al partidului și cea de-a 45-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă cu noi realizări, cu strălucite fapte de muncă ostășească, la înălțimea anilor de glorie și măreție ai **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU**.

ÎN POSTURILE VEGHEI ȘI ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ

2

3

1. Elicopterele — aeronave de luptă moderne, puternice, gata pentru decolare în orice clipă

2. În iureșul aplicației tactice, un singur glând, o singură voință

3. Veghe neconținută la fruntarii de apă

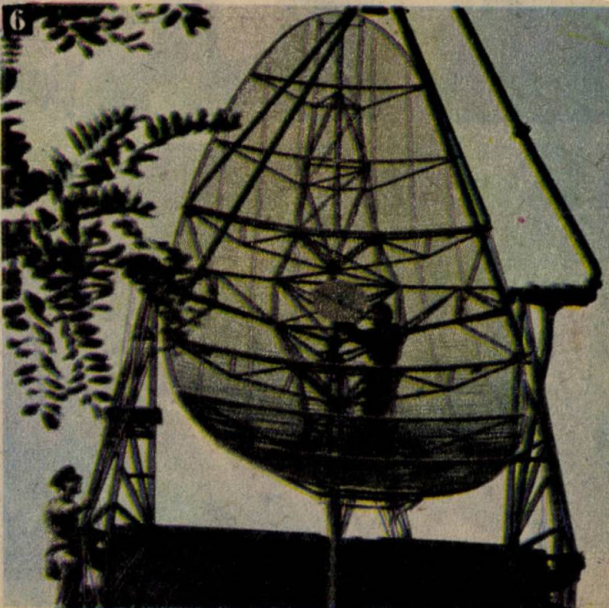
4. Impetuoșitate, hotărâre, forță — autentice trăiri ale luptei!

5. Misiune de cercetare

6. Nici zborul de pasăre nu scapă ochiului ager al stației

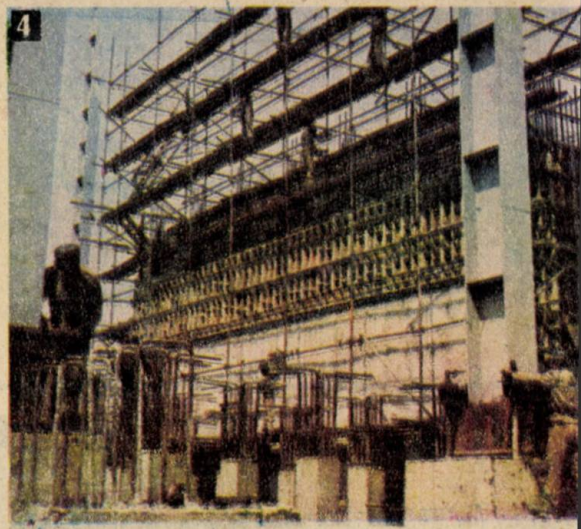
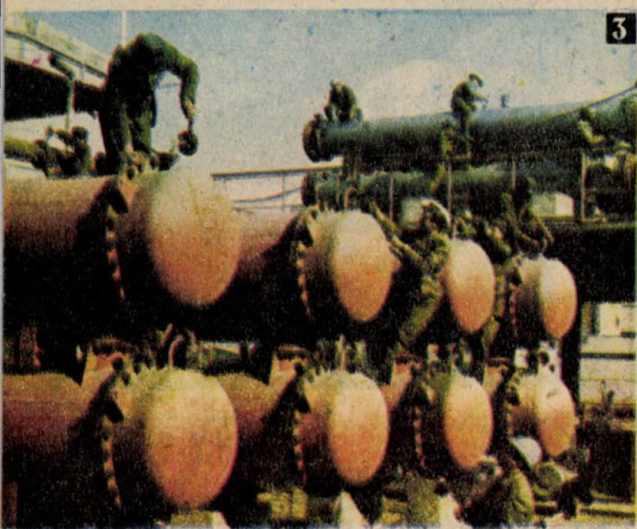

5

ÎN POSTURILE VEGHEI ȘI ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ

NOI, TOATE ARMELE, LA DATORIE!

OCHI AGERI

Aici, pe linia bornelor albe de la frontieră, istoria se scrie cu pașii ostașilor aflați în patrulare. Ei sînt primii care dau onorul zorilor de zi și tot primii care, la căderea nopții, asigură liniștea și pacea în pragul pămîntului românesc. Între aceste entități universale de timp nu există altceva decît veghe, 24 de ore din 24, în care cuvintele „*Vă ordon să executați paza și apărarea frontierei de stat a Republicii Socialiste România*” rostite de comandanți la darea misiunilor de pază se încrustează cu adîncimi de jar în inimile și conștiințele soldaților. Patrulind pe poteci numai de ei știute, observînd totul fără a fi văzuți, descoperind și interpretînd pînă și cele mai neînsemnate urme imprimate pe fișa de pămînt arat ce începe ca un briu Țara, grănicerii ne păzesc legile și vrea și demnitatea, certificîndu-și misiunea de pază cu o grea semnătură de responsabilitate. Veghind zi și noapte, așa cum s-a făcut de la străbuni pînă la noi, grănicerii își îndeplinesc cu exemplară dăruire sarcinile care le revin din magistrata Expunere a genialului nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii, comandantul nostru suprem, la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, adoptată în unanimitate ca Program de muncă și acțiune revoluționară al comuniștilor, al întregului popor.

UMBRE PE-NTINDEREA CÎMPIEI

Proptită pe un orizont de alabastru, cîmpia a ațipit. Un vînt ușor îi umblă prin pletele negre, într-o joacă tăcută și romantică. Dacă stai pe loc și ascuți, auzi orgile nopții.

Grănicerul aflat în postul de pază aude melodia aceastea noapte de noapte. O cunoaște pe de rost, și dacă ceva sau cineva intervine cu o mișcare sau un sunet în plus, totul îi ajunge în urechi ca o notă discordantă. Așa s-au petrecut lucrurile și cu frunzașul Marian Hirjău și soldatul Anghel Stoian, post de control pe una din șoselele ce duc la frontieră. Primul „semnal” i-a ajuns la urechi frunzașului Hirjău — pași furișaji pe marginea șoselei, o piatră lovită din greșeală cu piciorul, apoi o înjurătură strivită între dinți. Un semn, și soldatul Stoian a și fost lingă el:

— La ora asta tîrzie din noapte, nu pot fi decît... Ai auzit și tu?

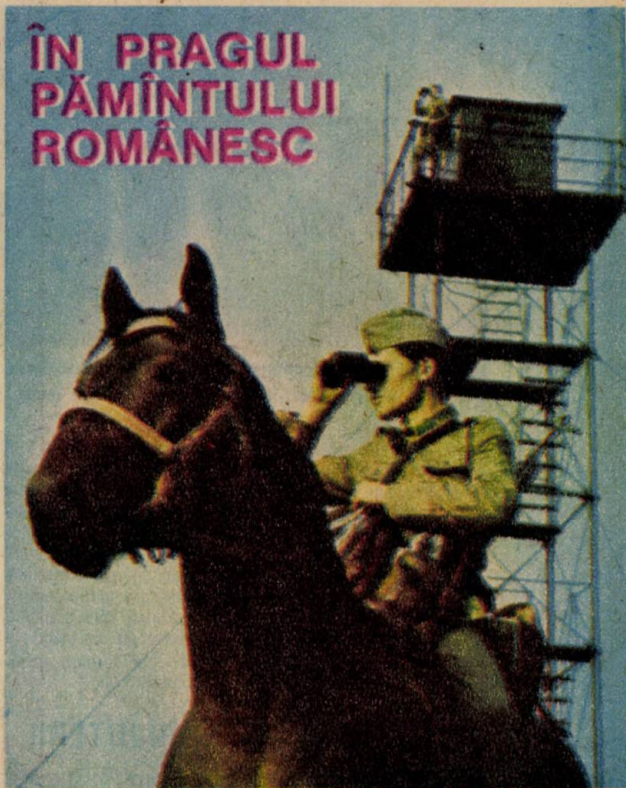
— Nu. Dar am văzut niște umbre, se deplasează parcă în sir indian. Se opresc, ascultă, pornesc din nou...

— Nu te pîri. Acționezi doar la somația mea.

Siluețele se apropiu. Era evident că se îndreptau spre frontieră. Știi ce se petrece în mintea grănicerilor în asemenea momente? Se învîlmășesc tot felul de gînduri. Cîți ori fi? Ce plan de acțiune își vor fi făcut? Se supun la somație, nu se supun?

1. Fiecare oră de instrucție reprezintă pentru ostași un examen complex. 2. Muncitorii își onorează cu demnitate și înalt patriotism și calitatea de apărători ai vetrei strămoșești. 3—4. Oștirea se afirmă tot mai puternic pe frontul dezvoltării economice, îndeplinind la un înalt nivel calitativ sarcinile de mare răspundere încredințate de comandantul nostru suprem. 5. În repertoriul fanfarelor au fost introduse lucrări de gen premiate la ultima ediție a Festivalului cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt, patria mea!” 6. Bună dimineața, ostășiei!

ÎN PRAGUL PĂMÎNTULUI ROMÂNESC

Observare atentă, continuă. Toate informațiile sînt raportate imediat la pichet

Nervii sînt încordați la maximum și firea omenească trece prin toate stările posibile. Cea dominantă învinge — sentimentul răspunderii pentru paza și apărarea graniței strămoșești. Încetîndu-se, ca un arc invizibil, te împinge la acțiune, iar tu, grănicer, trebuie să te stăpînești... pînă consideri că situația îți este favorabilă. Frunzașul Marian Hirjău i-a somat, prin voce, abia cînd i-a putut cuprinde pe toți cu privirea. Nu s-au supus. Amîndoi grănicerii au tras foc de avertisment. Unii au simțit că li se taie picioarele de frică, s-au oprit. Patru dintre ei, cuprinși de disperare, au riscat totul și-au fugit în cîmp, pierzîndu-se în negura nopții. „Partida” nu era însă pierdută. Semnale luminoase au alarmat două pichete vecine.

Prietenii grănicerilor

ÎN POSTURILE VEGHEI ȘI ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ

Luptători din găzile patriotice și tineri din detașamentele de pregătire pentru apărarea patriei, membri ai grupelor de sprijin, oameni care învață, umăr la umăr și inimă lângă inimă, cu grănicerii, tactica apărării patriei

Locotenentul-major Marian Asavei, locotenentul Nicolae Liță dădeau, în noapte, misiuni de pază militarilor, ținând în jurul celor ce încercau să treacă fraudulos frontiera o adevărată pinză de paianjen. Autoturisme moderne tăiau în viteză cîmpia lăsînd pe direcții probabile de acțiune, alese cu academică știință, posturi dotate cu radiotelefoane; patrulă de cercetare cu cîini grănicerești, crescuți și antrenați în școli speciale, răscoleau acoperirile; o grupă de luptători din găzile patriotice închidea, cu mișcări bine mascate, drumul spre frontieră; cîțiva subofițeri de miliție anulau orice încercare de înapoiere în comună... Trei ore a ținut acțiunea. Trei ore de efort supra-omenesc... Măiestria grănicerilor a învins.

REZERVORUL CU... BIJUTERII

„Dacă vrei să-i cunoașteri pe grăniceri — îmi spunea un ofițer cu vechi state de serviciu, privești-le cu atenție ochii. Dincolo de aceste porți deschise ale sufletului veți descoperi trăiri intense, un impresionant cult al datoriei.” Ascultam aceste cuvinte la o poartă rutieră a țării — la ceasul cînd zorii unei zile senine plăteau vamă unei nopți ploioase, cusur-gii. Așteptam să intre și să iasă din țară cîteva T.I.R.-uri imense, încărcate cu mărfuri, și zeci de autoturisme românești și străine.

Grăniceresc pe aici, prin jurul lor, ofițeri, subofițeri, gradați și soldați, înalți și frumoși, îmbrăcați cu o cochetărie aparte. Cu toții sînt ostași ai partidului și ai țării, primii ambasadori ai armatei române care veghează la respectarea legilor noastre, îndeplinind ordinele și misiunile date de comandantul suprem.

Trec pe-aici ore, zile fără să se petreacă nimic deosebit —

Poem despre permanenta veghe a grănicerului

Alarmă la pichet

aceasta însemnînd, de fapt, că totul se petrece așa cum pretinde legislația de frontieră. Dar...

...În zorii acelei dimineți, la punctul de control pentru trecerea frontierei era aglomerație.

— Vin turiștii să ne vadă țara! a sintetizat un vameș, cu o neascunsă mîndrie.

Privirile mi-au fost atrase de ochii unui grănicer din componerea echipei de control. Nu știu cum să vă spun — scripeau de o satisfacție aparte.

— Ce s-a întîmplat, soldat Ionel Solcan?

— Nu știu, acum lăsați-mă. Mă scuzați, dar... acum lăsați-mă...

Pentru el, la acea oră centrul pămîntului era rezervorul de benzină al unei mașini cu număr din străinătate. Nu știu ce anume (nici nu ți se destăinuie — e o treabă pur grănicerească) îi captivase întreaga atenție. Desfăcea ceva, deșurba ceva, se strecura sub mașină, revenea, se apleca asupra motorului...

Un semnal și șeful echipei de control s-a și aflat lîngă el:

— Ce-i, soldat Solcan?

— Cred că trebuie demontat rezervorul de benzină.

— De ce? Ce te face să crezi...

Grănicerul insistă. Un anume fîer, șlefuit în atîtea și atîtea

■ GRIGORE STĂNESCU

(continuare în pag. 96)

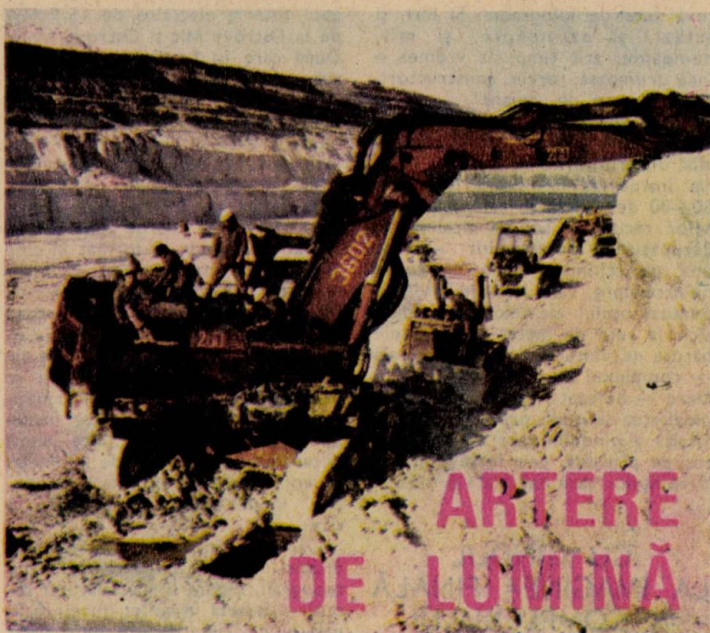

Mai întâi, vă amintiți, a fost Bicazul, prima mare hidrocentrală românească construită după 1950. Apoi, a venit ora Argeșului, Lotrului, Dunării cu ale sale magnifice Porți de Fier. Oltul, Someșul, Sebeșul etc., au continuat, în anii '80, aceeași strategie a sporirii continue a surselor de energie electrică. Hidroenergetica a început, prin suflul nou imprimat electroenergeticii românești de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, să dețină un loc aparte în devenirea socialistă a țării. De la 461 000 kw putere instalată în hidrocentrale, în 1965, s-a ajuns, în prezent, la circa 4 700 MW, adică 25 la sută din întreaga putere electrică instalată în România. Evident, acest lucru a fost posibil prin trecerea hotărâtă la generalizarea acțiunii de folosire a potențialului hidroenergetic al râurilor interioare, ale Dunării și Prutului — program îndrăzneț, cutăzător, a cărui realizare începe să devină o certitudine.

„Trebuie să facem totul pentru a rezolva în linii generale, până în 1990, problema energiei, prin punerea în producție a noulor centrale electrice”. Dezideratului pus în fața energeticienilor de către secretarul general al partidului îi răspund cu însuflețire toți militarii care participă la dezvoltarea bazei energetice și de materii prime. Concomitent cu îndeplinirea sarcinilor de pregătire de luptă și politică, ostașii constructori transpun în viață cu fermitate obiectivele de importanță istorică trasate în magistrala **Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la lucrările ședinței comune a Plenarei Comitetului Central al partidului, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, luminos program revoluționar pentru înflorirea patriei, pentru devenirea ei comunistă.**

EROISM „CONTRA CRONOMETRU”

În primăvară, zăpezile s-au topit brusc. Pe pantele munților, puhoalele s-au pornit năvalnic, gata să distrugă câteva lucrări pe care constructorii le realizaseră în luni și luni de osteneală. „Să nu ne dăm ba-

tuși, ostașii!”, le-a zis militarilor maiorul Pantilimon Buzianu. Și pînă atunci se muncise eroic. Dar de data aceasta, în acel loc, începea un fel de eroism „contra cronometru”, o bătălie grea, fiindcă așa sînt toate bătăliile cu natura sălbatică. Și pe furtună ostașii au muncit ca pe vremea bună, îndeplinindu-și normele. Într-o comunitate de suflet cu hidrotehnicienii, ei au finalizat taluzurile și placările, au turnat ultimii metri cubi de beton la temelia uzinei Cîrnești I și au asigurat evacuarea la timp a materialelor auxiliare. Fiind, în același timp, zi și noapte, de strajă puhoaielor venite de pe versanți, pentru ca acestea să nu distrugă nimic în calea lor. Cu mîgala meșteșugarului au instalat filtre de balast, au descărcat argila, au împins anrocamentele. Și astfel, din nou, la Cîrnești, Riul Mare (cit e el de mare!) curge acum cuminte spre turbine. Ce luptă, ce îndrăzneală! Roca, argila, malurile stîlcoase împiedicău înaintarea ostașilor, întinzînd — cu o zi, cu două — cine știe cite? — instalarea utilajelor. Soldații care lucrau aici știau că fără terminarea lucrărilor de zidărie și de betonare nu se puteau monta utilajele, turbinele etc. Așa că pe ploale, pe vînt, pe lapoviță, zi de zi, ostașii au lucrat și ca fierari betonisti, și ca picameriști, și ca mecanici de întreținere. În urma lor s-a putut trece la timp la montajul utilajelor și agregatelor interioare. Și

hidrocentrala Cîrnești I a fost racordată la sistemul energetic național.

CA-N LOCURILE UNDE SE DUREAZĂ OTELUL

În galeria de fugă a viitoareii hidrocentrale Cîrnești II, apa provenită din infiltrații a ajuns pînă la genunchi. Din tavan nu cad picături, ci adevărate gîroale. Alte izvoare clocotesc sub tălpi. Militarii au dat peste un loc gol în inima muntelui. Totul se poate transforma imediat în rîu subteran. Soldatul de la electropompe, pe nume Vasile Rogobete, nu poate fi însă de acord. Nu e încă timpul ca galeria să devină rîu. Sub privirile șefului de șantier, pune în funcțiune, în două-trei minute, una dintre pompele defectate. Și apa mai scade cu cîțiva... centimetri.

— Bogat în ape Muntele Retezat! exclamă ostașul, accelerînd unul din motoare.

— În ape și în granit! adaugă un miner aflat prin apropiere.

O mașină automată de perforat, cu două brațe, își împlîntă frezele, centimetru cu centimetru, în stînca dură, teribil de dură.

Conștiincioși, soldații Ion Boreanu, Viorel Gavrilă și Vasile Tiștel se străduiesc să facă drum mașinii de încărcat sterili, un gigant cu două „mustași”, fiecare cîntărind ci-

ÎN POSTURILE VEGHEI ȘI ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ

teva sute de kilograme. Și ieri, și astăzi, și azi-noapte, și mîine-noapte, atît timp cît vremea e încă frumoasă, orele constructorilor sînt ore de „goană”.

Peste tot granit, apă, utilaje și oameni care plutesc parcă în ceața albă din fronturile de lucru. Și galeria înaltea în fiecare lună cite 60—80 de metri, în scrișnetul frezelor răcite de soluția alcalină, în detunăturile pușcăturilor — cite una pe schimb —, în eforturile neîntrerupte, ca-n locurile unde se durează oțelul, ale celor care zidesc aici, la sute de metri sub crestele bătute de vînturi, o operă originală — complexul de hidrocentrale Rîul Mare — Retezat — unică prin ingeniozitatea soluției, prin logica desăvîrșită a gîndului care i-a dat contur pe planșetă, prin forța brațelor și voințelor care dau viață proiectului.

CU GÎNDUL LA IMAGINEA FINALĂ A COMPLEXULUI HIDROENERGETIC

Cîtă frumusețe, de-a dreptul tulburătoare, în multimilenara și incercata de istorie Țară a Hașegului, cu Sarmizegetusa neînvîsă, cu Ulpia Traiana amintind de gloriile neuitate, cu Grădiștea Muncelului, cu locuri incîntătoare și așezări pitorești, iar mai presus de orice, cu înclătata luptă a oamenilor — îmbrăcași, unii în salopetele muncitorilor, alții în uniforme de ostași —, înfrîndînd bărbătește, de la Izvoarele Rîului Mare și pînă în aval de orașul Hașeg, cerbicile naturii. Întîlnindu-l, pe unii reîntîlnindu-i — cum sînt cei din unitățile în care muncesc ofițerii Nae Balaci și Ilarie Udrea — la galeriile de fugă, la uzinele de suprafață și la cele subterane, la aducțiunile principale și secundare, se conturează și mai bine un adevăr al șantierului: legea creației pentru muncitor și ostaș este efortul și îndrăzneala, abnegația și dăruirea, hotărîrea de nu te da bătut nîcunde, în nici o împrejurare.

... Un munte de pămînt a fost cîmărit la poalele lui și prefăcut în baraje la Brazi și la Clopotiva. Baraje economicoase, dar rezistente, din anrocamente, cu impenetrabile miezuri de argilă, care țin în friu, la Ostrovu Mic, 8,5 milioane de metri cubi din apele rîurilor reunite într-o acumulare întinsă pe o suprafață de circa 100 de hectare. Ape care pun în mișcare cele două grupuri de 164,5 MW de la Brazi,

apoi uzinele electrice de 15,9 MW de la Ostrovu Mic și Ostrovu Mare. După care își continuă drumul pe sub munte pentru a pune în mișcare paletelile turbinelor uzinei hidroelectrice de 15,9 MW de la Cîrnești I, dată în funcțiune în luna mai 1988. Un nou baraj va strînge iarăși în chingi apele, la Paclîșă, într-un lac de 7,8 milioane metri cubi, ele se vor scurge apoi într-un alt lac — Hașeg —, format în chip asemănător, situat în aval. Cele patru lacuri, acumulînd, prin zeci de kilometri de galerii, numeroase riuri și pîrîuri, se întîlnesc în castele de echilibru, trec prin case ale vanelor, prin puțuri forțate și se năpustesc, de la înălțimi amețitoare, în paletelile turbinelor uzinelor hidroelectrice. Apoi, alte galerii și canale însumînd zeci de kilometri le vor scoate la suprafață îmblînzite, limpezindu-le la vărsarea în strei.

Oamenii șantierului — ingineri, maștrii, mineri, hidroenergienți, topografi, cărora li s-au alăturat ostașii — poartă în suflet imaginea finală a viitorului sistem hidroenergetic, original, deosebit de complex, cuprinzînd două subsisteme — Rîul Mare amonte și Rîul Mare aval —, pentru realizarea căruia nu precepușesc nici un efort.

BUNI MESERIAȘI, TINERI CURAJOȘI

— Braziul este gata din 1987. Clopotiva și Ostrovul Mare, de asemenea — ne spune șeful de șantier de la Totești, locul unde se dă una din bătăliile cele mai grele cu rezistența de piatră a muntelui. Acum lucrăm la uzina hidroelectrică Totești II, la galeria de fugă, la puțul forțat, la castelul de echilibru, la amenajarea captărilor secundare. În unele puncte lucrările au fost realizate în proporție de peste 90 la sută, în altele abia au început.

— Ca fost șef de lot, ați lucrat direct cu ostașii constructori. Mult timp?

— Zece ani. Și pot spune că succesele obținute se datorează, în mare măsură, abnegației și sîrguinței acestor tineri în uniformă kaki, disciplinei de care au dat dovadă atît în unitate și în șantier, cît mai ales aici, la munte, la barajele înalte de beton și anrocamente, cu galerii și centrale în subteran, unde activitatea se deosebește mult față de lucrul la suprafață, la șes, în lungul albiei unui rîu. Complicate instalații pentru betonare, utilaje pentru ma-

nipularea cofrajelor și armăturilor, dispozitive de taluzare etc. completează tabloul lucrărilor. Or, pentru ca toate acestea să funcționeze ireproșabil e nevoie de buni meseriași, dar și de oameni curajoși, cum sînt, de pildă, electricienii, dintre care aș evidenția pe caporalul Vicențiu Bejan și fruntașul Sedor Iordache. Dacă ceasul pornirii primei turbine este tot mai aproape, apoi aceasta se datorează și echipelor de electricieni, care fac din noapte zi pentru ca activitatea hidroenergienților să se desfășoare în condiții optime.

PESTE TOT, OSTAȘII PUN UMĂRUL

Locul în care va fi instalată uzina hidroelectrică de 15,9 MW de la Totești II arată ca o boltă cît un bloc cu mai multe etaje. O boltă sfredelită milimetru cu milimetru, pușcătură cu pușcătură, în miezul stîncos.

— În toamnă — își amintește ofițerul Constantin Tănase —, cînd s-a perforat „forțata”, o „sală” a uzinei a fost inundată. În cîteva minute, nivelul apei a depășit șapte metri. Un incident neprevăzut, desigur, dar care putea avea urmări. Umăr la umăr, muncitorii, maștrii, inginerii, ostașii au lucrat fără încetare, în condiții aspre, trei zile și trei nopți, pentru a evacua apa și a face posibilă reluarea perforărilor. În perioada următoare, subunitatea comandată de locotenentul-major Alexandru Nyrcuz a reușit să treacă pe locul întîi în cadrul detașamentului, depășind, lună de lună, prevederile planului de producție cu 12—14 procente.

Pe șantier sînt multe momente aspre, multe încercări pe care numai oamenii adevărași le pot trece. Și aici apele Rîului Mare, scăpate din matcă, amenințau să inunde galeriile. Ostașii au fost, din nou, în primul eșalon. Au spus: „Pe aici, apele nu vor trece!” Și n-au trecut, iar lucrul în galerii a continuat în ritm normal, fără nici un incident. Dacă apa ar fi reușit să escaladeze digul...

— Peste tot unde militarii au pus umărul — și, practic, nu există

■ Maior
GRIGORE RADOSLAVESCU

(continuare în pag. 180)

O ATERIZARE INCREDBILĂ

„Lucrurile sînt hotărîte și clare: într-o asemenea împrejurare se catapulsează. Căpitanul Acăr însă n-a părăsit avionul, l-a adus în condiții foarte bune la sol, cu toate că în situația creată o aterizare pare de domeniul imposibilului. A dovedit că este un pilot bine pregătit”.

Cuvintele de mai sus aparțin unui pilot clasa întâi, inspector de pilotaj în cadrul aviației militare. El reprezintă părerea unui om care are la activ aproape 2.000 ore de zbor pe avionul supersonic, despre ceea ce a înfăptuit într-o noapte un tânăr pilot, căpitanul Adrian Acăr, aflat într-o situație leșită din comun, o situație pe care, totuși, instrucțiunile aviatorilor o anticipează, stabilind o rezolvare unică: părăsirea avionului prin catapultare.

Ce s-a întîmplat, de fapt?

... Se zbura noaptea în condiții meteo grele. „Condiții meteo grele — la ridicat” — adică baza norilor se afla undeva la 1.500—1.800 m. După decolare, căpitanul Acăr privi atent și liniștit bordul supersonicului. Totul normal. Se îndreptă spre zona în care urma să execute misiunea: un zbor de antrenament. Mulțimea aparatelor indicatoare și a contactelor, dar mai ales luminile plasate peste tot în cabină îi creau un sentiment de siguranță, de calm. Iată-l deasupra plafonului de nori. Exercițiul pe care trebuia să-l execute începea cu un viraj. Înclină avionul și urmări indicatoarele. Totul normal. Apoi încercă să-l aducă la orizontală. Dar manșa devenise grea, dură, cum se spune printre cunosători. „Pilotul automat” — își zise Acăr și îl decuplă imediat. Trebuia să raporteze despre ceea ce se întîmplase. Constată însă că nu mai are legătură radio. În același timp, pe bord se aprinde un bec de avertizare. „Este ceea ce nu-mi trebuia: s-a defectat și giroorizontul. Fără radio, fără giroorizont...” Dar nu-și mai termină gîndul: într-o fracțiune de secundă becul s-a stins, iar o dată cu el s-au stins și celelalte lumini, toate cîte se aflau aprinse la bord. Tot întinericul din lume năvăli în carlingă. Realiză foarte repede că nu mai are multe de făcut. Probabil că generatorul de curent continuu de la bord se defectase, iar el „mersese” pe acumulatori. Și cum nici bateriile nu țin o veșnicie... „Asta e: trebuie să catapultez...” — își spuse. Știa că este cu botul avionului pe un oraș și intră în viraj. Se pregătea să catapulteze și-și aduse aminte, fără plăcere, că după ultima parașutare avusese de suferit. Ba, o bucată de timp, nici n-a zburat... „Dar uite ce bine merge motorul. Cum

naiba să distrugi un avion care, totuși, e foarte bun?” își aminti de o fantă în plafon, o spărtură prin care poate ajunge fără nici un pericol sub nori. „Dacă o fi să catapultez o pot face și de acolo...” Efectua totul fără să vadă nimic la bord. Știa însă că imediat sub nori înălțimea era de 1.600—1.800 m. Ajuns dedesubt văzu balizajul pistei de aterizare. „Ce-ar fi să încerc? Nu știe însă nimeni că vreau să aterizez și nu-mi vor aprinde proiectoarele. De-aș fi avut barem radio...” Ceva din interiorul său nu-l lăsa să abandoneze avionul. „Fie ce-o fi, încerc să aterizez...” Cunoștea bine raionul aerodromului și stabili repede unde este, cum trebuie să intre în tur de pistă. Scoase trenul de aterizare cu ajutorul instalației de avarie. „E prima dată cînd fac așa ceva...” Urma să execute totul „la vedere”. Care vedere? Doar nu vedea nimic la bord; nici cu ce viteză zboară, nici la ce înălțime, nici dacă e înclinat sau nu, nici dacă urcă sau coboară. De fapt zbura după simțuri... După care simțuri? După unele pe care nu le știe, care nu aveau nume. Le poseda el dintotdeauna? Se născuseră acum, în situația aceasta fără seamăn? Fapt este că ceva, ceva interior, alimenta hotărîrea sa temerară și-l „dădea elemente”. Poate că luminile acelea din josul pistei îl ajutau. Noroc cu vizibilitatea exterioară. Dacă n-ar fi fost atîta cît este... Intui locul virajului. „De-acum totul devine foarte greu. Aproape că nu știu ce faci pe panta de aterizare, iar cei de la sol, precum și cei care se află în acest moment în aer nici nu-și imaginează că este un avion în acest loc. Ceea ce e de-a dreptul periculos. Oricînd, un abordaj... Încet-încet... Mai am yreco trei kilometri pînă la pistă, iar înălțimea trebuie să fie două sute de metri...” „În citeva clipe sînt cu roțile pe pămînt!” Dar nu avu timp să se bucure. În fața, la jumătatea distanței dintre el și pistă, se afla un alt avion. Căpitanul n-avea cum să aterizeze; a luat iarăși înălțime. Dar a fost văzut cînd survola, cu trenul scos, pista. „Cine o fi ratat aterizarea? Și parcă n-avea nici un fel de lumină pe avion!” Imediat, cei de la sol au înțeles că pilotul este în dificultate. Într-o clipă s-au luat măsurile potrivite. În primul rînd s-au aprins proiectoarele. Încurajat, pilotul a reluat manevra cu botul avionului pe capul pistei și din nou cu o mie de întrebări fără răspuns. „Oii fi înclinat? Ce înălțime? Ce viteză? Cum o fi vîntul?” Totul intuitiv, totul făcut după un simț neștiut și nedefinit într-o situație în care conțea cu caracter definitiv cîteva metri, citeva fracțiuni de secundă, o pală de vînt despre care n-are cine și cum să te avertizeze.

Stăpin pe avion și pe el mai mult decît oricînd, cu nervii întinși la extrem, făcînd corp comun cu mașina zburătoare, căpitanul Acăr pune, nu fără dificultate, roțile bolidului pe cimentul pistei de aterizare. A luat sfîrșit un zbor incredibil. Un zbor care pentru cel de la manșă a durat o veșnicie. Un zbor la capătul căruia ceea ce era decretat imposibil a devenit posibil. Un om, un simplu om, trăind cu siguranță cel mai important eveniment al vieții lui, cel mai tensionat și mai dramatic moment profesional, a verificat și a dovedit prin fapta sa, că se poate ceea ce pare incredibil.

Am spus „în mod normal” fiindcă, fără îndoială, în această împrejurare excepțională, luptătorul aerian, pilotul, ofițerul, omul Acăr a dovedit calități excepționale. Dincolo de orice, el a probat o voință pîternică, a cărei temelie o constituie măiestria profesională, a dovedit dragoste adevărată față de avion, față de arma în care își face datoria de luptător aerian, de apărător al patriei socialiste.

■ MAIOR DUMITRU AMARIEI

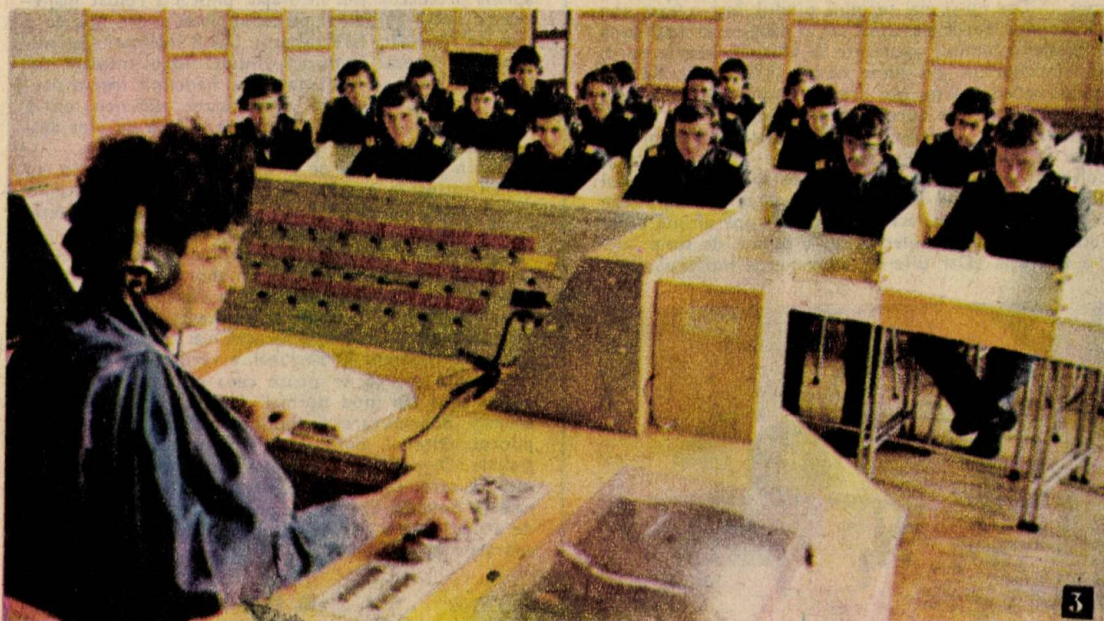
ELEVI SUB DRAPEL

Au elevii liceelor militare, la fel ca și colegii lor de generație, paisprezece, șaisprezece sau optsprezece ani. Ani ai exuberanței, ai marilor idealuri. Vîrstă străbătută de dulcea legănare a viselor, de fiorul unic al primelor iubiri. Dar au acești tineri și multe trăsături distincte. Conferite și pregnant influențate de marea și nobila lor opțiune. Momentul îmbrăcării primei uniforme militare marcîndu-le pentru totdeauna ființa. Conturîndu-le germele unor calități și virtuți deosebite, care se vor forma și maturiza pe parcursul întregii lor vieți, la aspra, dar frumoasa școală a ostășiei. Făcînd peste ani din crez și ideal stare-de-a-fi, parte componentă a personalității celor care și-au dedicat întreaga viață frumoasei cariere a armelor.

Iar privilegiul de a se naște, a copilări și a se forma ca oameni ai datoriei în epoca celor mai mărețe realizări din multimilenara istorie a patriei, perioadă de timp eroic pe care, cu îndreptățită mîndrie patriotică, o numim, după numele otitorului ei, EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, le conferă virtuți și posibilități de împlinire remarcabile. Privilegiu probat prin rezultatele preponderent foarte bune obținute la învățătură, prin permanența și tăria faptelor prestigioase care trasează drumul mereu ascendent al uceniciei ostășești. Iar opțiunea de suflet, opțiunea de conștiință a acestor tineri încolonați ferm în coloana datoriei ne însuflă nouă, tuturor, speranță și tărie, ne dă certitudinea continuității și invincibilității zidului viu al apărătorilor de neam și țară.

1. Curiozitate, pasiune, cunoaștere. 2. Frumoasa adolescență de liceeni, propulsată pe traiectul romantismului revoluționar. 3. Studiu intens în modernul cabinet de limbi străine

GARNIZOANA de-acasă

Cu mai bine de două decenii în urmă eram elev la Liceul militar „Ștefan cel Mare” și mă înfăceam acasă, pe meleaguri vasluiene, în satul dintre dealuri, sat cu străvechi renume răzășesc, Burghelști, cu o nerăbdare ce numai dorul de locurile natale o poate isca. Dar nu despre nostalgiile copilăriei vreau să scriu, ci despre cu totul altceva. Apăream atunci în vacanță cu lampasul de „semigeneral” și printru multe alte întrebări adresate neamurilor și prietenilor îi iscodeam dacă n-au aflat de întoarcerea celorlalți „elevi militari”. Erau colegi și prieteni care urmau cursurile școlilor militare de ofițeri, maiștri militari și subofițeri din toată țara. Eram, atunci, vreo cinci — șase cu toții, dar pentru o singură comună eram totuși mulți.

Anii au trecut, tinerii de-atunci au crescut, au la rîndul lor copii, unii dintre ei elevi chiar la licee și școli militare, și parcă tare aș vrea să-i văd încă o dată adunându-se în băutura satului, mîndri — sîfoși — îndrăzneți — bucuroși, glumind cu vorbe și împliniri numai de ei știute și înțelese. De-a lungul anilor, numărul tinerilor plecați pe viață în ostășie din comuna noastră — al cărei nume, Tanacu, poate fi simbolic — a crescut mereu. Mai în glumă, mai în serios, am putea spune că sîntem chiar o companie de ofițeri, maiștri militari și subofițeri. Infanteriști, tanchiști, artileriști, genști, transmisioniști, marinari, grăniceri... Toate armele și toate gradele, ca în cîntec.

Cu unii m-am întîlnit mai des, adică o dată pe an, cu alții mă văd mai rar, iar pe alții nu i-am mai văzut de ani buni. Ne-am interesat însă unul de altul, din om în om, cum se spune, și ne-am bucurat să-i știm, în locurile lor de veghe, oameni de nădejde. Pe unii i-am întîlnit în pagini de ziare și de revistă, ca militari care muncesc cu tragere de inimă pentru înfăptuirea exemplară a sarcinilor care ne revin din magistrala **Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la marele forum al democrației socialiste.**

N-am scris despre nici unul pînă acum. Și nici de data asta n-aș vrea s-o fac despre unul anume. În modestia și seriozitatea lor, întreruptă din cînd în cînd de scîlpiri de duh și de umor (am copilărit doar la o pălătură de băș de Vaslui, unde se desfășoară *Festivalul umorului*), nici nu știu dacă le-ar prinde bine, sau aș scăpa netachinat. Oricum, ținînd seama că sîntem deja doi ziaristi militari pe-o falcie de pămînt, iar colegul și consăteanul meu, căpitanul Dumitru (Mitriță) Roman, a debutat la acest capitol, prezentîndu-l, atît cît cuvintele o pot face, pe maestrul militar Costică Căărăușă, care a albit dezamorsînd de vreo zece ani bombe și proiectile rămase din vremea războiului pe meleagurile Moldovei, am să încerc și eu să consemnez un apel pur geografic și sentimental al celor care s-au înrolat în coloana datoriei supreme, ostășind toată viața pentru țară.

Firește, s-au născut toți și au copilărit pe dealul Merenilor, la poalele pădurii din care, ne spune cronicarul, Ștefan cel Mare a atacat cu călăreții în iarnă anului 1475, izbutind răsunătoare victorie de la Vaslui. Au mers cu toții și s-au întors în sat „pe drumul de costișă ce duce la Vaslui”, pe care l-am asociat mereu cu drumul lui Penș Curcanul, chiar și pentru simplul motiv că în Tanacu și în satul Benești sînt cîteva familii cu numele Țurcanu. Și pentru că am ajuns aici trebuie să spun că în satul nostru erau la un moment dat trei veterani din trei războaie, despre care „Viața militară” a scris prin 1977, bunicul, fiul și nepotul, toți din familia Roman, al căror nume venea schimbat în renume de la 1877, grație unui general rus care l-a decorat pe străbunic cu sintagma „adevărat Roman”. Ce dulce povară pentru strănepotul căpitan Roman!

Și tot așa, sînt sigur că pe retina ochilor și în suflet păstrează cu toții imaginea monumentului din fața primăriei pe care sînt înscrise numele eroilor consăteni: căzuți în luptele pentru eliberarea patriei și pentru victoria asupra fascismului. Numele celor căzuți, la o vîrstă teribil și emoționant de tîrî, Buzdugan, Vlosă, Penșoară, Popa, Bodescu, Ichim, Buhăiescu... Frații Buzdugan sînt, astăzi, subofițeri tanchiști doi din ei, iar unul artilerist, fiii lui Nică Buzdugan, care mai simte încă durerea piciorului rînit în luptele pentru eliberarea patriei.

Căpitanul Vasile Buhăiescu, genistul care a muncit cîțiva ani la Motru și are în biografia sa sute de kilometri de canale de irigații, este fiul lui Iorgu Buhăiescu, unul din veteranii Diviziei „Tudor Vladimirescu” și colegul de promoție al căpitanului genist Vasile Bodescu. Maiorul Florin Bodescu este unul dintre cei mai apreciați ofițeri instructori dintr-un stat major județean al gărzilor patriotice.

Pe căpitanul Iorgu Buhăiescu, un ofițer exigent într-un serviciu financiar, l-am întîlnit încă pe băncile școlii de subofițeri de intenție, iar ascensiunea sa vorbește de la sine despre perseverență și autodepășire.

De cîțiva ani buni, rezultatele obținute de județul Suceava în întrecerile tinerilor cu uniforme albastre ce se pregătesc pentru apărarea patriei le asociez și cu priceperea și dăruirea locotenentului-major Ioan Burghlea.

Despre frații Nicolae și Constantin Miron, primul subofițer și celălalt maestru militar în arma genului, s-ar putea scrie o carte din anii petrecuți de ei pe șantierul Canalului Dunăre — Marea Neagră.

Cît despre sergentul-major Căpitanu sau plutonierul-major Stancu, aceștia sînt buni gospodari în diferite subunități, dovadă și în armată că vin dintr-un sat de oameni harnici.

Fără îndoială, acest apel ad-hoc ar putea continua cu căpitanul Ion Burghlea, un specialist al tragerilor cu armamentul de pe tanc într-o garnizoană transilvană, cu locotenentul-major Ichim, transmisionist și, evident, specialist de clasă, cu căpitanul Gheorghe Popa, comandantul unei subunități de grăniceri, cu frații Ionel și Ticuță Penșoară, subofițeri tanchiști, și cu mulți alții...

În finalul acestor consemnări, m-aș opri totuși la doi elevi de liceu militar, Popovici și Miron, nepotul învîțătorului multora dintre noi și, respectiv, fiul maestrului militar, a căror opțiune pentru nobila și deloc ușoară carieră militară dovedește că acolo, în satul dintre dealurile Burghelștilor, există deja o frumoasă tradiție, care continuă de la o generație la alta ca însăși datoria supremă. Și, firește, exemplul dat nu este deloc singular pe harta țării cu contur de inimă.

Înainte de a-ți vorbi, te cercează cu o curiozitate aproape copilăroasă. Te privește în ochi și-ți intuiește suferința. Te învâluie într-un zîmbet cald, optimist, încurajator — un zîmbet care a umplut de speranță, de încredere, inimile multor oameni. Vorbește cu mîndrie de Spitalul Militar Central — unitate cu mare autoritate, unanim recunoscută între instituțiile noastre medicale, care și-a cîștigat un bine meritat prestigiu nu numai în armată, ci în întreaga țară, și chiar și peste hotare.

De la maiorul dr. Mircea Filip, căci despre el este vorba, aflăm că datorită politicii sanitare a partidului și statului nostru, secția dispune, în prezent, de o dotare clinică de cel mai înalt nivel. „Nu există în multe locuri în lume dotare similare; ca aparatură și instrumentar!” ne spune, enumerînd diferitele tipuri de laser — bisturiul laser și laserul cu Yag-neodim, realizate în colaborare cu specialiștii de la „Ifitar”, fiind testate aici — aparatul „Romero” — și el conceput și realizat în țara noastră pentru efectuarea crio chirurgiei (chirurgie prin frig), aparatul pentru extracția cristalinului prin ultrasunete etc. De asemenea, în secție funcționează cel mai bun laborator pen-

PENTRU LUMINA OCHILOR

tru explorări funcționale oftalmologice din țară. Să mai notăm că o bună parte din instrumentarul pentru oftalmochirurgie este rodul autodotării, aici se concepe și tot aici se construiește. Medicii și tehnicienii și-au propus să realizeze „Vitrectom”-ul — aparat pentru chirurgia corpului vitros, iar cristalinele artificiale — de cameră anterioară și de cameră posterioară — sînt în curs de definitivare.

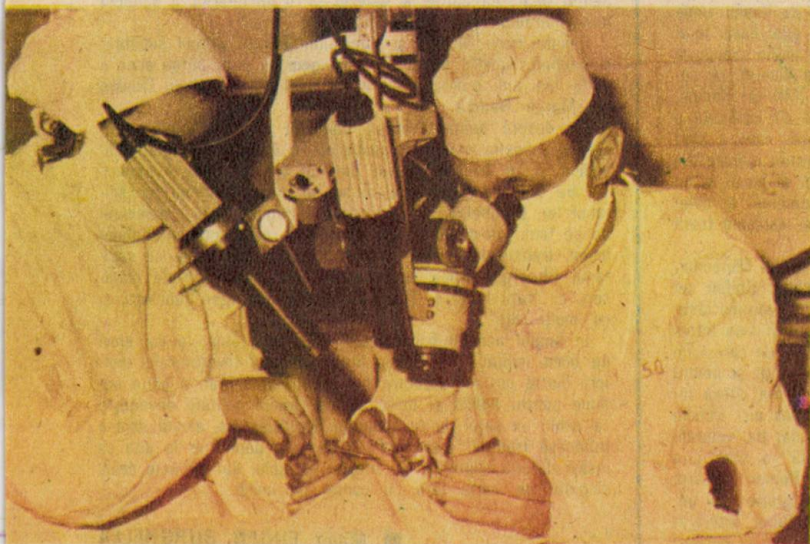
Dar celebritatea secției se datorează, în primul rînd, medicilor de aici — oameni cu mîinile de aur. Sîntem martori, în studioul

video, la o operație triplă: transplant de corneă, extracția cataractei, implant de cristalin artificial. Anual se fac în secție sute și sute de intervenții chirurgicale. Grație cărora mii de oameni se bucură de lumina zilei. Îți trebuie nervi tari ca să urmărești ce se întîmplă pe ecranul televizorului, unde ochiul mărit apare cît o minge de fotbal. Pentru efectuarea operației este nevoie de o desăvîrșită acuratețe. În materie de finețe, un bijutier ar avea ce învăța. Bisturiul nu are voie să „greșească” nici o zecime de milimetru; pentru dedublarea scleroticii — care are o grosime de un milimetru! — finețea și precizia mișcărilor chirurgului trebuie să fie, cu adevărat, excepționale.

„Ca să extragi cataracta din ochi, ne precizează doctorul Mircea Filip, este ca și cum ai scoate gălbenușul din ou fără să se piardă albușul. Numai că, în cazul nostru, dimensiunile sînt mai mici, de aceea, într-o operație, nu sînt puține momentele cînd lucrăm cu respirația oprită”. Și astfel de complicate intervenții se fac zi de zi.

În continuare, interlocutorul nostru nu face economie de cuvinte, referindu-se la colegii săi — colonelul dr. Ion Bănuț, locotenent-colonelul dr. Benone Cârstocea — medici de un înalt profesionalism, care execută toată gama de operații oculare, ceea ce nu se întîmplă în multe locuri din lume. Cu toții au făcut să se vorbească de „școala de oftalmochirurgie de la Spitalul Militar Central”. El însuși specialist de mare autoritate în lentilele de contact, cadru didactic universitar — maiorul dr. Mircea Filip vorbește cu bucurie despre realizările științifice ale medicinei militare, despre condițiile excepționale pe care le are la dispoziție în această epocă de mari biruințe, cînd sîntem cu toții însuflețiți de nobilele idealuri cuprinse în strălucita **Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la marele forum al democrației socialiste**, despre marea șansă și fericire de a crește, de a se forma, de a se desăvîrși ca medic în anii celui mai luminos răs-cimp din istoria patriei.

În operațiile pe ochi, sub microscop, finețea atinge culmi nebănuite

■ MAIOR MIHAI FLOCA

5 minute de vorbă

cu...

...SERGENTUL-MAJOR TUDORA SOARE — PRIMA FEMEIE PARAȘUTIST MILITAR DIN ARMATA NOASTRĂ

— Mai în glumă, mai în serios, comandantul dumneavoastră a găsit, lată, o formulă rimată de a vă prezenta, tovarășe sergent-major Tudora Soare: „Uite-așa cum mă vedeți, nu mă dau pe trei băieți!” E chiar așa?...

— Ca să nu-l contrazic nici pe comandant, dar nici să nu exagerez, dați-mi voie să-mi exprim îndoiala că s-ar fi referit la parașutiștii din unitatea noastră. Mai ales la cei care au la activ serie de parașutări și zeci de aplicații tactice, oameni pentru care această frumoasă profesie nu mai are secrete și nici dificultăți de neînviș. Eu sint, deocamdată, numai în al doilea an după brevetare, dețin titlul de parașutist militar clasa a III-a și năzuiesc, până la toamnă, să urc la clasa a II-a. Dar ce să mai lungesc vorba, pentru noi, formula de prezentare respectivă are și un tîlc hazliu și ne aduce aminte de una dintre „marile” probleme pe care le-a ridicat venirea mea în batalion și pregătirea pentru primul salt. Fiind destul de măruntică, de exact un metru și șaizeci de centimetri, toate combinațiile de zbor și căștile de parașutiste erau prea mari pentru mine. Îmi venea să plîng de ciudă. Cînd l-am raportat comandantului, nu mi-am putut opri lacrimile. A trebuit să se ocupe personal, și nu fără bătaie de cap, de echiparea mea. Așa că, în sfîrșit, cînd și această problemă s-a rezolvat și m-a văzut cum arătam, mi-a adresat, rîzînd, „formula” pe care ați amintit-o.

— Ce-i drept, vă stă și bine așa! Nu este, totuși, prea greu pentru o femeie să practice această profesie?

— De ce să nu o spun, nu-mi este deloc ușor. Una e parașutismul sportiv și cu totul altceva cel militar. Aici toate sînt mai grele: parașuta însăși, dar și echipamentul și armamentul, misiunile care te așteaptă după salt. Nu mai departe decît astăzi, batalionul nostru a executat un marș de peste douăzeci și cinci de kilo-

metri. Relativ ușor, zicem noi, pentru că sînt și altele de 70—80. Vor urma, apoi, curînd, parașutările pe timp de noapte. Dar nu cu astea îmi fac eu probleme, ci cu lansările deasupra apei, deoarece eu nu știu să înot prea bine nici în costum de baie. Cum va fi cu echipamentul de parașutare nu-mi vine acum nici să mă gîndesc. Oricum, va trebui să învăț, deci, și să înot bine.

— V-a încercat vreodată gîndul de a renunța și a reveni la simpla profesiune de subofițer sanitar?

— Acum, pentru nimic în lume n-aș renunța! Înainte de a deveni parașutist militar am trăit însă asemenea momente. Să vă povestesc. Eram în ultima clasă de liceu și practicam de patru ani parașutismul sportiv cînd, la o aterizare, mi-am fracturat femurul drept. A urmat o adevărată dramă, părinții mi-au interzis categoric, după însănătoșire, să mă întorc la pasiunea mea. Zădărnici am încercat să-i conving. A trebuit, cel puțin pentru un timp, să mă resemnez. M-am încadrat în muncă, apoi am urmat cursurile școlii militare de subofițeri sanitari. La absolvire, bineînțeles, am solicitat să fiu repartizată la o unitate de parașutiști. Drumul spre salt nu a fost ușor nici după ce am ajuns aici. Au fost necesare multe demersuri. Altcineva cred că ar fi renunțat. Eu nu puteam. Trebuia să continui, să înving acel „nu se poate”. Ce să vă mai spun? A urmat memorabila zi, de 14 iunie 1987, a primului salt ca parașutist militar, iar de-atunci încoace, pentru mine, cerul este mereu senin și de partea mea.

— Dar părinții, sînt și ei acum de partea dumneavoastră?

— Știți cum sînt părinții. Își fac multe griji în legătură cu noi. Al mei sînt niște oameni, pe cît de simpli, pe atît de buni. Tata este macaragiu, iar mama cooperatoare la C.A.P. Ivesți. Cel puțin de cînd m-am căsătorit, și încă tot cu un parașutist militar,

din aceeași unitate cu mine, nu-și mai fac cine știe ce probleme. Își fac însă, de o vreme încoace, cu fratele meu, Vasile, care a început să-mi calce pe urme și, deja, și-a luat brevetul de parașutist sportiv.

— Iată, așadar, că sînteți un exemplu molipsitor. Și poate nu numai pentru ei. Dar dumneavoastră, aveți vreun model?

— Am numeroase exemple de curaj, de abnegație, de probitate profesională și morală în parașutism de înaltă clasă de la noi din unitate. Sînt mîndră de izbînzile lor și sînt hotărîtă să fac tot ce depinde de mine ca și ei, la rîndul lor, să fie convinși că au o tovarășă de nădejde. Satisfacția mea a fost și este cu atît mai mare cu cît în tabloul însufletitor al rezultatelor muncii poporului nostru înfățișat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la marea forum al democrației socialiste se află încorporată și munca plină de abnegație a militarilor. Un permanent și însufletitor model pentru mine continuă și va continua să constituie cea care mi-a înflăcărat, prin exemplul faptelor ei temerare, pentru înția oară, marea dragoste față de parașutism: celebra parașutistă Smaranda Brăescu. Nu întîmplător, ucenicia în parașutism mi-am făcut-o chiar la aeroclubul ce-i poartă numele. De la ea am învățat că un sinonim al curajului este temeritatea, aceeași stare de a fi, aceeași însușire umană putîndu-se exprima, deci, la fel de bine și de exact la genul feminin.

■ Maior ALEXANDRU BODEA

5 minute de vorbă
cu...

...LOCOTENENTUL-MAJOR DORIN HUMĂ — PRIMUL MAESTRU AL SPORTULUI LA ȘAH DINTRE CADRELE MILITARE

- Tovarășe locotenent-major DORIN HUMĂ, sînteți cunoscut drept cel mai "titrat" șahist din armată: primul maestru al sportului la șah dintre cadrele militare, dublu campion (singurul la edițiile din 1986 și 1988) pe Ministerul Apărării Naționale, figurați pe lista - publicată de F.I.D.E. - cu jucătorii români care au ELO internațional... Iată tot atîtea motive de satisfacții care nu sînt la îndemîna oricui.

— Și de regrete.

— ???

— Da, regret că — neavînd șansa de a pătrunde în teritoriul fascinant al șahu-lui de mic, adică să mă deprind cu teoria deschiderilor și a finalurilor o dată cu al-fabetul — am învățat destul de tîrziu să joc șah. Dar mai bine mai tîrziu decît niciodată: la Liceul militar „Ștefan cel Mare” s-a găsit un om cu suflet... de șahist — tovarășul colonel (r) Mediano, pe atunci locțiitorul comandantului —, care nu numai că ne-a încurajat, dar ne-a

creat și condiții să jucăm șah în timpul liber. Împreună cu elevii de atunci — Tudorel Lupu, Constantin Ciobanu, Aurel Cojocaru, Aurel Știrb — azi și ei locotenenți-majori și șahiști de forță, am început — toți fiind și profesori, și învățăcei — să intrăm în tainele sportului cu cea mai bogată bibliografie. Apoi, școala militară a fost pentru mine și o „universitate șahistă”, specialitatea pe care am îmbrățișat-o — artileria a.a., — avînd numeroase afinități cu acest sport: minte riguroasă și disciplinată, calcul exact și imaginație puternică, perseverență, răbdare, atenție stabilă, viteză în gîndire. Dar abia după ce m-am legitimat, a început, cu adevărat, afirmarea mea pe plan șahist: eram locotenent și aveam 23 de ani — vîrstă la care alții sînt deja consacrați!

— Totuși evoluția dumneavoastră pînă la consacrare a fost rapidă...

— Aceasta, trebuie spus, se datorează

condițiilor minunate create în țara noastră pentru practicarea sportului și, în special, marii noastre șanse de a avea un campionat militar de șah. Cele patru ediții ale acestei competiții de masă, organizate sub egida „Daciadei”, au generat o adevărată efervescență șahistă în armata noastră. Să sperăm că, în continuare, în acest generos cadru va crește numărul celor care, începînd chiar din liceul militar, vor juca șah la nivel de performanță. Și echipele noastre de șah — de la A.S. „Marina” Mangalia și A.S. „Armata” Tg. Mureș — se vor afirma mai viguros pe plan național.

— Iar pentru locotenentul-major Dorin Humă, o urare: la mai... mare maestru!

■ Maior MIHAI NEGREA

5 minute de vorbă
cu...

...COLONELUL DR. ING.

GHEORGHE RIZEANU — POSESORUL TITLULUI „EXCELENȚĂ”

În curînd se vor împlini 150 de ani de la apariția fotografiei (1839). E mult? E puțin? Ceea ce știm cu siguranță este că aparatul de fotografiat a devenit un prieten apropiat al omului. Pe cît de ușor se obține însă o fotografie, pe atît de greu se reușește ca ea să exprime emoția clipei trăite, o idee, un sentiment, relieful și adîncimea unui peisaj, expresia plastică a unui chip. De aceea, printre lucrurile care bucură ochiul se află și fotografia artistică.

Colonelul dr. ing. Gheorghe Rizeanu se situează printre acei oameni cu har și

gust pentru frumos care au știut să facă din fotografie o valoare ce transmite un mesaj și trezește privitorului emoție estetică. Fotografiile sale dau sensuri noi termenilor realității, descoperă ineditul unde nu te aștepti, metaforizează, exprimă neliniști, dar împing și la reverie. Uneori imaginile alb-negru strigă, te smulg din inerție, pentru că autorul este și un reporter, compozițiile sale fiind reacții directe la probleme grave care tră-

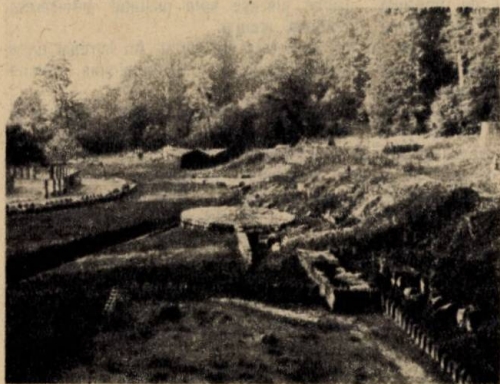

ȘANTIERELE

unor mărturii glorioase

Este, de bună seamă, o încercare cu totul temerară aceea de a cuprinde în puține rânduri profunda semnificație, farmecul și aleasa bucurie a descoperirilor celei mai rodnice dintre campaniile arheologice militare de până acum. Porniți la drum atunci când primăvara lese biruitoare deplin asupra iernii pentru a descifra în culorile varii ale solului sau începutului de vegetație contururile îngropate ale trecutelor activități umane, dându-le pe temelii fragmentelor ceramice sau al monedelor capabile de încadrări cronologice mai precise, arheologii își pregătesc viitoarele săpături, sondaje sau complexe cercetări de ansamblu. Prolungite până târziu toamna, cât vremea îngăduie să se citească în pereții sau pe podelele secțiunilor succesiunea straturilor arheologice, a vestigiilor muncii și vieții oamenilor care au fost, cercetările nu încheiază cituși de puțin o dată cu închiderea șantierelor și despărțirea — până anul următor — de colțul de

Șantierul arheologic și de restaurare de la Sarmizegetusa Dacia

Imagine a unui turn al cetății Armanul Negru, din timpul săpăturilor arheologice

șară explorat. Prelucrarea atentă, întinsa documentare pentru studiul comparativ, fotografierea, radiografierea, măsurarea, analizele chimico-fizice și conservarea materialului rezultat din săpături, elaborarea rapoartelor de cercetare și comunicarea datelor parțiale sau globale referitoare la stațiunea arheologică, în fapt, o parte însemnată a vieții celor ce îmbogățesc prezentul cu perspectiva secolelor și mileniiilor trecute, continuă până la redeschiderea șantierelor și noul contact cu terenul.

Este firesc demersul, an de an reluat, al Muzeului Militar Central — am numit pe colonelul dr. Cristian Vlădescu și profesorul Floricel Marinescu, pe maiorul Dan Căpățînă, profesorii Carol König și Neculai Moghior — și al Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară pentru investigația arheologică,

mintă omenirea în acest complex sfârșit de secol. Creațiile artistului vorbesc înseși despre candoarea copiilor, despre oameni surprinși în toiul muncii. Oameni cu ochii limpezi, capabili să se mire, să exclame, să licărească într-un suris ca o floare. Omul este, de fapt, preocuparea sa de căpătîi. Iar stilul imaginii nu este altceva decît reflectarea stilului interior al autorului.

Pentru întreaga sa activitate, Federația Internațională de Artă Fotografică (FIAP) a acordat colonelului dr. ing. Gheorghe Rizeanu titlul de „Excelență”, una dintre cele mai înalte distincții, ce încununază o muncă prodigioasă pe acest tărîm. Precizări ne face chiar autorul, primul militar care se bucură de această faimă:

— Din anul 1975 sînt membru al A.A.F. din România. În anul 1981 am dobîndit titlul de „Artist al FIAP”. Pentru obținerea titlului următor, de „Excelență”, un autor trebuia să aibă cel puțin 50 de participări (lucrări expuse) la saloanele internaționale. Am trimis fotografii, o

dată sau de mai multe ori, și au fost acceptate (unele premiate) în peste 30 de țări din 5 continente. La toate edițiile Festivalului Național „Cîntarea României” am primit titlul de laureat și locul I. La ultima ediție, juriul a premiat portretul cu titlul „Carnaval” și reportajul fotografic „In memoriam”. E greu să fac o trecere în revistă a tuturor participărilor la manifestări internaționale. Menționez doar că în anul 1979, cu prilejul Anului internațional al copilului, o serie din exponatele mele au fost admise la concursul organizat de O.N.U., iar fotografia intitulată „Maria” a fost onorată cu cea mai înaltă distincție, Medalia de aur. De asemenea, am obținut Marele premiu la expoziția de la Geneva, cu tema „Copilul și mediul”, Premiul I la Singapore, cu fotografia „Trepte”, Premiul I la Gabrovo, cu fotografia „Specialistul” etc. etc.

Mi-am petrecut multe ceasuri în natură, în mijlocul copiilor și al oamenilor de diferite profesii. Poate că nu există colțșor din țară pe care să nu-l fi bătut

cu piciorul în vacanțe și concedii. Mărturie stau miile de diapozitive care s-au adunat în acești ani buni, un adevărat atlas despre frumusețile fără pereche ale patriei, dar și despre sensibilitatea sufletului românesc. Ca artist fotograf, trebuie să fii într-o permanentă căutare, trebuie să știi să aștepți clipa, să pindești gestul pe care vrei să-l imortalizezi. Munca de cercetare științifică pe care o desfășor (concretizată într-un brevet de invenție și 26 de brevete de inovație în domeniul tehnicii militare de transmisiuni — n.n.) m-a învățat să am răbdare, să fii meticulos, să nu renunț la adolescență și nici la romantismul său lucid. În timpul liber am susținut la Universitatea populară din București ciclul de conferințe „Dialog despre fotografie”, am publicat în revista „Fotografia” numeroase articole.

■ CONSTANTIN TĂRZII

innoitoare a surselor și a patrimoniului muzeistic.

Parte din marea anchetă subterană — cum îi plăcea lui Vasile Pârvan să numească investigația vestigiilor îngropate ale trecutului —, cercetarea arheologică militară a cuprins toate epocile istorice pînă în pragul vremurilor moderne.

Pe șantierul arheologic din preajma Murighiolului (comuna Independența, județul Tulcea), condus de cercetătorul științific Mihail Zahariade (Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară), unde de cîțiva ani se explorează cu succes așezarea geto-dacă și cetatea antică (greacă, romană și romano-bizantină) de pe malul brațului Sf. Gheorghe, săpăturile ultimei campanii au dat rod bogat. Între elementele de fortificație se remarcă descoperirea ansamblului părții de nord a cetății și a debarcaderului aferent acesteia. Alături de urbanistica așezării, din care nu lipsesc edificiile monumentale și nici locuințele obișnuite și atelierele (fabricae), săpăturile au scos la iveală cea mai însemnată serie de inscripții descoperită de la ultimul război și pînă astăzi. Ea luminează atât istoria economică, habitatul — inscripțiile atestă existența unei așezări a marinarilor (vicus

classicorum) — organizarea militară, construcția fortificațiilor, cît și procesul esențial al etnogenezei românești. Săpăturile arheologice de pe promontoriul Dunavului sînt, în această direcție fundamentală a investigației, revelatoare. Colectivul șantierului, reunind specialiști de la Institutul de Arheologie din București (profesor dr. Alexandru Suceveanu), Muzeul „Delta Dunării” — Tulcea (muzeografi Al. Opași, Fl. Topoleanu) a adus o contribuție de prim ordin la cunoașterea ținutului cetății, identificată de el cu antica Halmyris, la istoria militară a gurilor Dunării.

În amonte pe fluviu, la Giurgiu, cercetările din cetatea întemeiată de marele voievod Mircea (1386—1418) au continuat prin dezvelirea unor noi elemente ale fortificațiilor succedate aici pînă la începutul secolului al XIX-lea. Revelația a constituit-o evidențierea în infrastructurile cetății Basarabilor a unor

■ SERGIU IOSIPESCU

(continuare în pag. 185)

OCHI AGERI ÎN PRAGUL PĂMÎNTULUI ROMÂNESC

(urmăre din pag. 86)

Ore de pază la punctul de control-trecere a frontierei, îi spunea că se încerca strecurarea în țară a unor obiecte de valoare. S-a scotocit totul, și de sub rezervorul de benzină au fost scoase la iveală: ceasuri, minicalculatoare, videocasete. Nu voi înșira aici totul... Spun doar că valoarea bunurilor pe care turistul străin încerca să le introducă în țară, cu scop de speculă, se ridica la... 160 000 lei.

Impresionat de vigilența grănicerului, povesteam totul la batalion, cînd cineva din frontieră a cerut insistent centrala. Se interesa de ziaristul care asistasă la „povestea cu mașina buclucașă”.

— A plecat la București?

— Nu, e aici! De ce?

— Să nu plece pînă nu ia legătura cu noi!

Am luat receptorul în mînă. Era un vameș de la P.C.T.F.-ul rutier.

— V-ați interesat de soldatul Ionel Solcan? L-ați văzut la lucru?

— Da. Este extraordinar! Are niște ochi...!

— Dacă-i așa, redeschideți carnetul de reporter și adăugați la numai o oră de la „prima întîmplare”, aici, la noi, soldatul Ionel Solcan a mai descoperit într-un autoturism străin ce ieșea din țară bijuterii în valoare de 20 000 de lei.

GRĂNICERI ÎN HAINE CIVILE

Se leagănă primăvara în liniștea cîmpiei, sub soarele dulce și unduioși ca mierea. Își privește covoarele de smarald și pomii înfloriți, mîngiați de vînt, și canalele ce creștează pe-aici pămîntul ca niște adînci cicatrice averse de ploile monotone specifice anotimpului. „E atîta liniște și pace”, își spune Mariana Tiurbe, magazioneră la I.A.S. Încă din zori îi spusese nea Mihai, unul dintre muncitori, că, venind spre fermă, zărise trei necunoscuți ce înnoptaseră la serele din comună. Și-acum se îndreptau spre frontieră. Mariana Tiurbe observa cîmpia cu o neliniște apăsătoare. Își amintea, în acele momente, de ceea ce le spusese locotenentul-major Mircea Simina, comandantul subunității de grăniceri din comuna de frontieră: „Din generații în generații, oamenii din marginea țării s-au considerat, din dragoste de țară, grăniceri în haine civile. Vă simțiți în comună, în cîmpie sau pe potecile ei, alături de noi în paza și apărarea graniței, în respectarea neabătută a legisla-

ției de frontieră.” Tiurbe plecase spre pichetul grăniceresc cînd „nea Mihai” îi atrasese atenția.

— Lată-i pe cei trei de care ți-am vorbit. Au întrebat niște oameni încotro e frontiera. Acum se pierd în cîmpie. Trebuie să facem ceva.

Mariana Tiurbe știa ce are de făcut. A închis magazia și s-a dus glonț la pichet. Locotenentul-major lucra, împreună cu cîțiva militari, în sera de legume despre care se spunea că este model pe comună. A ascultat-o pe Mariana calm. Apoi, în fața schemei cu raionul de pază, a stabilit un plan...

Era ora 8 dimineața cînd a început acțiunea. Luptătorii din garda patriotică, conduși de inginerul Pascu, închideau o direcție favorabilă de deplasare, legitimînd toți locuitorii ce plecau la muncile agricole pe cîmp. Echipa de alarmă, comandată de sergentul-major Ciprian Marijan, scotocea acoperirile, boschet cu boschet. Sergentul Sorin Andrișoiaie își ocupase un loc de observare acoperit, în marginea unei viroage. Frunțașul Vasile Pruteanu interzicea un punct obligat de trecere peste un canal. Dintr-un foișor grăniceresc, locotenentul-major Simina conducea acțiunea prin radiotelefon. Patrurile și posturile își schimbau locurile de acțiune ca piesele pe o tablă de șah. Intraseră în joc semnele și semnalele. Era evident că cei trei se aflau prinși ca într-o cursă de șoareci. Au încercat să intre în viroagă, dar... Să se retragă spre comună, dar... Să forțeze trecerea prin apa canalului, dar... Așa s-a încheiat planul gîndit și regîndit de grupul de infractori certați cu legile țării: cu un eșec total.

Nu vreau să înțehi aceste rînduri fără să redau vorbele, cu un înțeles aparte, ale unuia dintre infractori: „Pe oriunde încercam să scăpăm auzeam somații. Dar nicăieri nu am văzut un grănicer!”

Și totuși ei erau acolo, în cîmpia de la margine, cu datoria lor, cu misiunile și grîile lor, cu chemarea străbunilor în sînge: „Granița noastră nu se trece!”

* * *

Înainte de a pleca de pe graniță am vrut să aud suflarea grea a soldaților întorși din patrulare, după atîtea eforturi, după atîtea încercări trăite în orele de veghe. În dormitorul ultimului pichet, prin ferestrele deschise, intrase soarele. Soldații răsufiau apăsător. Mirosea a iarbă de cîmp și a flori albe de măr. Unul dintre soldați se scula — pleca în misiune. Altul se culca — venea din misiune. Pentru că aici, pe frontieră, paza frontierei este perpetuă: 24 de ore din tot atîtea posibile. Nimic nu mișcă fără știrea grănicerilor.

Ochi ageri ne veghează, la ore din zi și ore de noapte, liniștea țării.

SÎNT UN SCRIITOR CINSTIT CU MESERIA MEA

— La împlinirea vârstei de 65 de ani^{*} sînteți un scriitor multilateral, printre cei mai citați prozatori români de azi. Piese de teatru și scenariile de film completează în chip fericit imaginea neodihnei creatorului. Privind retrospectiv întreaga dumneavoastră activitate, ce sentiment vă încearcă, stimate Eugen Barbu?

— La drept vorbind, aș fi preferat să nu-mi amintesc vîrsta din cauze obiective, bărbătești. Scriitor multilateral nu știu cît am reușit să fiu. Că sînt citit, se sugerează foarte mult. „Asta îmi face plăcere. În sfîrșit, o imagine a creatorului, cîvîntul mi se pare cam pretensios, o imagine a scriitorului, mai bine o autoimagine, ar sugera că mă simt foarte tînăr, încă în putere de a mai scrie și, privind în urmă, cred că cel pușîn în cîteva cărți, nu în toate, bineînțeles, sînt reprezentat foarte bine.

— Se spune că atunci cînd nu scrieți puteți fi văzut printre „mormane de infolii”. Apelul masiv la documente limitează ori favorizează fertilitatea imaginației?

— Imaginea este nișel exagerată pentru că, desigur, am cercetat și niște infolii, dar nu „mormane de infolii”. Am citit cărți foarte vechi și mai ales cărți într-o limbă românească mai veche, care reprezintă una din pasiunile mele. De altfel o voi folosi și în următorul meu volum, intitulat „Apo-crife”. Această limbă românească, care este altoită cu alte graiuri și cu alte cuvinte, pe care noi le-am prelucrat și au ieșit foarte frumoase, adică o limbă plină de pitoresc.

Nu e nimic mai plăcut decît să-ți meargă mașina de scris. Eu bat direct la mașina de scris. Nu mai scriu de patruzeci de ani cu stiloul, care mi se pare un instrument învechit și chiar obositor.

Așa că n-aș vrea să creadă lumea că sînt un savant cu barbă, bătrîn, care stă cu lupa și dezleagă

texte încălțate. Nu. Fac niște lecturi obișnuite, bineînțeles selectate. Nu citesc orice. Dacă deschid o carte și prin sondaj nu-mi place, o abandonez. Am foarte multe cărți acasă, dar recitesc mai degrabă cărțile care mi-au plăcut. Asta ar fi imaginea unei munci de „încărcare a bateriilor”, cum aș spune eu.

— Cea de-a treisprezecea versiune a romanului „Groapa” este și ultima?

— Da. Ca și în cazul celorlalte romane, „Prin-cepele” și „Săptămîna nebunilor”, nu am nici o intenție de a mai corecta decît greșelile de tipar care există în edițiile anterioare. O altă versiune a „Gropii” ar fi total nepotrivită pentru că au trecut foarte mulți ani de la publicarea ei. Ea este cartea unei anumite vîrste și a o altor, ar fi o inoportunitate.

— Cît de imprevizibile sînt personajele unei proiectate cărți în momentul cînd scrieți primul capitol?

— De obicei nu încep cu primul capitol. Nu am o ordine prestabilită a capitolelor. Încep de la un fragment care îmi place foarte mult, cel ce servește ideea generală a romanului. Mi-e mai la îndemînă să scriu astfel pentru că vreau să-mi placă ceea ce scriu și asta e un fel de a lua temperatura paginilor care urmează. Așa că nu există nici un fel de regulă fixă în înșiruirea capitolelor. Bineînțeles că logica acțiunii este respectată riguros pentru că sînt sîtul de „noile romane”, de „noua literatură”, de „noua proză”, care începe cu un personaj aflat la vîrsta cînd suge-n sinul mamei, după care se trece peste zece pagini la înmormîntarea personajului, după aceea ne întoar-

* În anul apariției almanahului

cem la nunta lui, după alte 70 de pagini la o cumertrie ș.a.m.d. Adică această nedisciplină, această irregularitate a logicii, o detest.

— Din „Șoseaua Nordului”, la care țineti foarte mult, din „Incognito”, cel mai întins și substanțial roman al istoricului eveniment din vara lui 1944, și din serialul de televiziune „Un august în flăcări” nu lipsesc eroii reprezentativi pentru patriotismul fierbinte dovedit, în acea clipă incandescentă a istoriei, de militarii armatei noastre. De ce o asemenea opțiune?

— Nu știu cât mai țin eu la „Șoseaua Nordului” și la „Incognito” pentru că sînt, de fapt, romane de pregătire a altor romane. Niște romane, așa numite de actualitate, în care s-au produs și unele intruziuni ale editorilor, pentru că viziunea mea era mai largă, mai puțin constrinsă decît cea care a apărut în versiunile edițiilor care s-au tras după aceste cărți.

Dar asta nu înseamnă că le repudiez. Îmi place mai mult „Incognito”, care a fost contestat. Ba, cu un cuvînt și mai frumos, „plagiat” în unele părți, necunoscîndu-se, nu de critici, că ei știau, erau șmecheri, dar de către marele public, alte romane scrise tot așa: din documentări, din tăieturi de gazete, din fragmente, din texte din alte cărți, din reviste și ziare. De altfel, bibliografia finală de la acest ciclu de romane, patru la număr, a lămurit și pe cel mai sceptic de felul în care am lucrat la acest roman. Tîcîlos în toată chestia asta a fost faptul că cei care au speculat motivul citării unor texte care nu-mi aparțineau au uitat să spună că, cu cîteva rînduri, la început, în capitolul respectiv sau mai jos, după încheierea lui, era citat și numele autorului. Asta se numește un fel de atentat. Și e cu atît mai grav, cu cît e un atentat la probitatea unui autor care a dovedit, cel puțin în alte cărți necontestate, că măcar cît de cît știe să scrie.

Prezența militarilor în romanele mele nu este o surpriză întrucît evenimentele descrise, cele de la 23 August, m-au surprins în armată. Eram un tînăr de 20 de ani. Eram încazarmat, ca să zic așa. Ba, chiar dacă istoria a vrut altfel, era cît pe-aici să aparțin unui regiment de jandarmi care a apărut, la Baneasa, Capitala. Eu am făcut școala de ofițeri de jandarmi, urmînd, în același timp, și studiile la Facultatea de Drept și așa se explică, nu plăcerea mea de a fi militar, pentru că nu am avut nici un talent în domeniul armelor. Eram „rîsul companiei”, cum mi se spunea. Eram numai un scriitor. Dar, printr-o șansă, am fost sfătuit de tatăl meu să fac, paralel, și o facultate, și armata. Mai ales să evit frontul, care, după cum știți, s-a prăbușit în anii '44. Asta probabil că mi-a salvat și viața. Iată ce explică dragostea mea față de militarii care au apărut cu atît eroism Capitala și au făcut din actul de la 23 August un act istoric, cum se știe, care a marcat schimbarea unei ere în viața noastră politică.

— Un sfert de secol s-a scurs de la... „Facerea lumii”, „Descrierea genezei nați noastre societăți” cu „ochii de azi” suportînd unele „amendamente”?

— Nu cred. Romanul „Facerea lumii” e tot o scriere autobiografică, adică ce mi s-a întîmplat după ieșirea din armată. A trebuit să-mi cîștig o plîne și, între altele, am fost angajat corector la o tipografie de pe „Ștefan cel Mare”, a fostel „Cărți Românești”. Aici, timp de cinci ani am cunoscut

viața tipografilor. Am debutat cu o mică schiță, „Antonica”, despre un tipograf și am ajuns la romanul „Facerea lumii”, care zugrăvește o parte din viața mea în tipografia de pe „Ștefan cel Mare”.

— Și o întrebare, poate mai dificilă: vă place să fiți contestat?

— Cum să nu! De altfel am și dovedit-o cu scrierile publicate în revista pe care o conduc, „Săptămîna”, în care, la rîndul meu, am fost pus la punct, uneori într-un limbaj cam neacademic, dar asta nu mă deranjează, pentru că sînt un polemist cărui îi place să se dueleze cînd are ocazia și chiar cînd nu o are. Nu mă constituî într-un critic al celorlalți. Scriu despre ceea ce nu-mi place și contest, nu din plăcerea de a arăta răul. Contest din pricina celor care, din snobism, imită alte literaturi, cînd avem o literatură extraordinară, care ar trebui imitată și cît mai des. Avem și o limbă sublimă, cum, de pildă, francezii nu au. Pentru un scriitor care lubește stilul, asta e o comoară de neprețuit.

Cît privește polemica, o fac cu plăcere și, cred eu, cu eleganță. Uneori mai brutal, depinde de client, cum spun, dar o literatură fără polemică, o viață literară fără contestări și consacrări adevărate e lipsită de sens. Nu cu articole de reclamă făcute de prieteni, cum am scris în multe locuri, într-o „critică de cumertrie”. Sosirea în stol a unui grup care se laudă reciproc nu duce decît la falsificarea valorilor. Asta nu se poate admite.

Mă constituî nu într-un judecător suprem, pentru că n-am această calitate, dar într-un judecător atent, care cere totuși puțină probitate, pentru că literatura nu este un cîmp în care să faci fleacare ce vrea.

— „Istoria polemică și antologie a literaturii române de la origini pînă în prezent” este în acest caz o „mînușă” aruncată criticii literare de azi?

— Nu m-am gîndit să arunc o mînușă criticii literare. Am și spus că nu sînt critic literar, ci doar un scriitor care... scrie despre scriitori, despre poeți, despre, știu eu, esești, cînd e cazul, chiar despre niște filosofi.

Avem critici talentați, incontestabil, însă unora le lipsește etica. Aceștia pun prietenia mai presus de orice, în numele ei refuzînd a lăuda cărțile bune. Or așa ceva nu se poate! Poeți să ai un dușman de moarte. Eu m-am certat cu foarte mulți scriitori tocmai din cauza severității pe care o dovedesc mai întîi față de mine. S-a spus că sînt rău, că sînt gelos, că nu am loc de alții.

Adevărul este că în cenaclul „Luceafărului” am lansat pe cei mai interesați poeți ai generației noastre. Să spunem de la Nichita Stănescu, Ioan Alexandru la Adrian Păunescu, la atîta alții care și-au început cariera literară în acest cenaclu. Am spus numai numele acestora pentru că sînt cele mai reprezentative. Dar au fost poeți mai puțin bătaioși, mai puțin ieșiți la rampă, dar care au făcut și ei o carieră foarte bună, datorîndu-și-o totuși severității cu care-și privesc propria poezie, dar și acelor dezbateri foarte severe, care existau în cenaclul Labis.

Mă bucur foarte mult cînd apare un poet mare, mai ales un talent proaspăt, cu o altă viziune decît cea a zilei respective. Nu mă supără nici o revoluție în materie de literatură pentru că, iată, mereu apar revoluții literare, cam dese zic eu, în litera-